

A Tiszakeszi-morotva (HUBN20032) kiemelt jelentőségű természetmegőrzési terület Natura 2000 fenntartási terve

Eger, 2017

Készítette:
Bükk Nemzeti Park Igazgatóság

Elérhetőségei:
Postacím: Eger 3304, Sánc u. 6.
Tel: 36-412-571; Fax: 36-412-791
e-mail: titkarsag@bnpi.hu
honlap: www.bnpi.hu

Felelős tervező:
Schmotzer András

Közreműködő kutatási partner:
Bioaqua Pro Kft (Debrecen)

Közreműködő szakértők:
Dr. Gulyás Gergely
Harmos Krisztián
Dr. Kiss Béla
Dr. Müller Zoltán
Polyák László
Schmotzer András
Seres Nándor
Török Hunor Attila

Térképeket készítette:
Kalmár Zsuzsanna

Fotókat készítette:
Dr. Gulyás Gergely
Schmotzer András

Tartalomjegyzék

1.	<i>A terület azonosító adatai</i>	4
1.1.	Név	4
1.2.	Azonosító kód.....	4
1.3.	Kiterjedés	4
1.4.	A kijelölés alapjául szolgáló fajok és/vagy élőhelyek.....	4
1.4.1.	<i>Jelölő élőhelyek</i>	4
1.4.2.	<i>Jelölő fajok</i>	4
1.5.	Érintett települések.....	4
1.5.1.	Egyéb védettségi kategóriák	5
1.6.	Tervezési és egyéb előírások	5
1.6.1.	<i>Természetvédelmi kezelési terv</i>	5
1.6.2.	<i>Településrendezési eszközök</i>	5
1.7.3.	<i>Körzeti erdőtervek és üzemtervek</i>	5
1.7.4.	<i>Körzeti vadgazdálkodási tervek és üzemtervek</i>	6
1.7.5.	<i>Halgazdálkodási tervek</i>	6
1.7.6.	<i>Vízgyűjtő-gazdálkodási terv</i>	6
2.	<i>Veszélyeztető tényezők</i>	6
3.	<i>Kezelési feladatok meghatározása</i>	11
3.1.	Természetvédelmi célkitűzés, a terület rendeltetése.....	11
3.1.1.	<i>Fő célkitűzések</i>	11
3.1.2.	<i>További célok</i>	11
3.2.	Kezelési javaslatok.....	12
3.2.1.	<i>Élőhelyek kezelése</i>	13
3.2.1.1.	KE-1 kezelési egység: Puhafás ligeterdők és származékaik	13
3.2.1.2.	KE-2 kezelési egység: Nemesnyáras kultúrerdők	15
3.2.1.3.	KE-3 kezelési egység: Töltésalji kubikerdők	18
3.2.1.4.	KE-4 kezelési egység: Mocsár- és kaszálórétek	20
3.2.1.5.	KE-5 kezelési egység: Mocsarak (a Tiszakeszi-morotva medre)	22
3.2.1.6.	KE-6 kezelési egység: Mocsarak (lefűződött holtmedrek)	23
3.2.1.7.	KE-7 kezelési egység: Tisza folyó	25
3.2.1.8.	KE-8 kezelési egység: Szántóterületek	26
3.2.2.	<i>Élőhelyrekonstrukció és élőhelyfejlesztés</i>	27
3.2.3.	<i>Fajvédelmi intézkedések</i>	28
3.2.4.	<i>Kutatás, monitorozás</i>	29
3.2.5.	<i>Mellékletek</i>	30
3.3.	A kezelési javaslatok megvalósításának lehetséges eszközei a jogi háttér és a tulajdonviszonyok függvényében	32
3.3.1.	<i>Agrártámogatások</i>	32
3.3.2.	<i>Pályázatok</i>	33
3.3.3.	<i>Egyéb</i>	34
3.4.	A terv egyeztetési folyamatának dokumentációja	34
3.4.1.	<i>Felhasznált kommunikációs eszközök</i>	34
3.4.2.	<i>A kommunikáció címzettjei</i>	34
3.4.3.	<i>Egyeztetés hatósági és területi kezelő szervekkel</i>	35
4.	<i>Felhasznált irodalom</i>	37
5.	<i>Térképek</i>	38
6.	<i>Fotódokumentáció</i>	47
7.	<i>Összefoglaló a 2014-2020 között elérhető agrártámogatásokról a Natura 2000 fenntartási tervek Agrártámogatások fejezetéhez</i>	51

1. A terület azonosító adatai

1.1. Név

Tervezési terület neve és típusa:	Tiszakeszi-morotva kiemelt jelentőségű természetmegőrzési terület
-----------------------------------	---

1.2. Azonosító kód

Tervezési terület azonosítója:	HUBN20032
--------------------------------	-----------

1.3. Kiterjedés

Tervezési terület kiterjedése:	290,96 hektár ¹
--------------------------------	----------------------------

1.4. A kijelölés alapjául szolgáló fajok és/vagy élőhelyek

1.4.1. Jelölő élőhelyek

(kiemelt jelentőségű élőhely*)

- 3150 Természetes eutróf tavak *Magnopotamion* vagy *Hydrocharition* növényzettel
- 6440 Folyóvölgyek *Cnidion dubii*-hoz tartozó mocsárrétjei
- 91E0* Enyves éger (*Alnus glutinosa*) és magas kőris (*Fraxinus excelsior*) alkotta ligeterdők (*Alno-Padion*, *Alnion incanae*, *Salicion albae*)

1.4.2. Jelölő fajok

- vágó csík (*Cobitis taenia*)

Jelölő értéknek javasolt közösségi jelentőségű állatfajok:

- dunai tarajosgöte (*Triturus dobrogicus*)
- vöröshasú unka (*Bombina bombina*)

1.5. Érintett települések

A tervezési terület által érintett helyrajzi számok listáját az európai közösségi jelentőségű természetvédelmi rendeltetésű területekkel érintett földrészekről szóló 14/2010. (V. 11.) KvVM rendelet tartalmazza. A Natura 2000 területek által érintett helyrajzi számokat és így a Natura 2000 jogi státuszt is a KvVM rendelet rögzíti, térképi megjelenítéssel is. A jogi jelleg a megosztással keletkező utód helyrajzi számokra is kiterjed.

Település	Megye	Érintett terület		A település területének érintettsége (%)
		(ha)	(%)	

¹ A „Tiszakeszi-morotva” kiemelt jelentőségű természetmegőrzési terület eredetileg 272 hektár kiterjedésben került kijelölésre 2004-ben. A „Csaholc-Garbolc” megnevezésű (kódja: HUBN20054) Natura 2000 területtel kapcsolatosan az Európai Bizottsághoz benyújtott panasz kivizsgálására indított 424/09/ENVI számú EU Pilot eljárás keretében a Sár-éger erdőt ért károsodások kompenzálására a Tiszakeszi-morotva terület bővítésére került sor 2013-ban a Tiszakeszi 079 ingatlan „b” és „h” alrészleteinek kijelölésével. A bővítési területek kihirdetését a 84/2013. (IX. 25.) VM rendelet tartalmazta.

Tiszakeszi	Borsod-Abaúj-Zemplén	290,96	100	6,5
Összesen:		290,96	100	

1.5.1. Egyéb védettségi kategóriák

Típus	Kód	Név	Kiterjedés (ha)	Védetté nyilvánító jogszabály száma
Országos védett terület	212/TK/89	Borsodi Mezőség Tájvédelmi Körzet	290,96	9/1989. (VIII. 24.) KVM rendelet / 161/2007. (XII. 27.) KvVM rendelet
Ramsari terület	27. (1748.)	Borsodi-Mezőség Ramsari Terület		119/2011. (XII. 15.) VM rendelet
Országos ökológiai hálózat	-	magterület	290,96	2003. évi XXVI. törvény az Országos Területrendezési Tervről
		ökológiai folyosó	-	
puffer övezet	-			
		Összesen:	290,96	
<i>ex lege</i> kunhalom	-	Jaj-halom (Százdi-sziget)	-	1996. évi LIII. törvény a természet védelméről

Az ingatlan déli határa a Tiszakeszi – Ároktő közigazgatási határon közvetlenül érintkezik a Hortobágyi Nemzeti Park Igazgatóság által jelölt HUHN10002 azonosítóval rendelkező „Hortobágy” különleges madárvédelmi területtel és a HUHN20003 azonosítóval rendelkező „Tisza-tó” kiemelt jelentőségű természetmegőrzési területtel.

1.6. Tervezési és egyéb előírások

1.6.1. Természetvédelmi kezelési terv

A tervezési terület, mely a Borsodi Mezőség Tájvédelmi Körzet részét képezi elfogadott természetvédelmi kezelési tervvel nem rendelkezik.

1.6.2. Településrendezési eszközök

Település	Típus	Határozatszám
Tiszakeszi ²	településszerkezeti terv	32/2004. (IV. 22.) határozat
	helyi építési szabályzat és szabályozási terv	8/2004. (IV.22.) rendelet

1.7.3. Körzeti erdőtervek és üzemtervek

Erdőtervezési körzet neve	Érintett települések (teljes körű felsorolás)	Aktuális erdőterület (ha) ³	Erdőtervezés éve
Dél-borsodi	Tiszakeszi	115,06	2004

² Az (Országos rendezési tervkataszter alapján

³ Az adat a tervezési területtel átfedő területértéket mutatja (hektárban)

Az erdőterv 2014. december 31-én lejárt, jelenleg az erdőgazdálkodók kérelmére kiadott átmeneti erdőtervek vannak érvényben.

1.7.4. Körzeti vadgazdálkodási tervek és üzemtervek

A tájegységi vadgazdálkodási tervek nem kerültek elfogadásra, így a vadgazdálkodók átmeneti terv alapján végzik a vadgazdálkodási tevékenységüket.

A tervezési terület a 205. azonosítóval rendelkező „Bükkalja-taktaközi Vadgazdálkodási tájegység” részét képezi (az Országos Vadgazdálkodási Adattár alapján (<http://ova.info.hu/ujvgtajak.html>)).

A tervezési terület az alábbi egy vadgazdálkodási egységet érinti (a vadászatra jogosult megnevezésével): Tálóközi Vadásztársaság (655300).

A vadgazdálkodási üzemtervek 2037.03.01-ig lesznek érvényesek.

1.7.5. Halgazdálkodási tervek

A nyilvántartott halgazdálkodási vízterületek halgazdálkodási tervek a Borsod-Abaúj-Zemplén Megyei Kormányhivatal, Miskolci Járási Hivatal Agrárügyi Főosztály, Földművelésügyi Osztályánál érhetők el (3525 Miskolc, Dóczy u. 6.). Bár az ingatlannyilvántartási adatok alapján a Tisza folyó nem érintett a tervezési területtel, a természetben a Tisza folyó több hrsz rovására területeket hódított meg a meder fejlődése során. A Tisza érintett szakaszának (víztérkód: 05-003-1-1) halgazdálkodási joga 2030. december 31-ig a kijelöléssel a Magyar Országos Horgász Szövetséghez került, és alhaszonbérként a Horgász Egyesületek Borsod-Abaúj-Zemplén megyei Szövetsége (3530 Miskolc Corvin utca 15.) a halgazdálkodási jog jogosultja.

1.7.6. Vízyűjtő-gazdálkodási terv

A terület a 2-8. Bükk és Borsodi-Mezőség vízyűjtő-tervezési alegységhez tartozik: (<http://www.vizugy.hu/index.php?module=vizstrat&programelemid=149>).

Az Országos Vízyűjtő-gazdálkodási Terv, illetve a 4 részvízyűjtő-gazdálkodási terv felülvizsgálatát Magyarország 2015. december 22-ig elkészítette, melyet a Kormány 1155/2016. (III.31) Korm. határozattal fogadott el. A stratégiai dokumentáció 2016. áprilisban készült el.

2. Veszélyeztető tényezők

Kód	Veszélyeztető tényező neve	Jelentősége ⁴	Érintett terület nagysága (%)	Milyen jelölő élőhelyre vagy fajra és milyen módon gyakorol hatást?
A03.03	kaszálás felhagyása / hiánya	M	10	6440 Folyóvölgyek <i>Cnidion dubii</i> -hoz tartozó mocsárrétei A hullámtéri kaszálók hasznosításának felhagyása vezetett a területek teljes becserjésedéséhez (elsősorban

⁴ Magyarázat: a veszélyeztető tényezők besorolása: H – magas (high); M – közepes (medium); L – alacsony (low)

				a gyalogakácos bozótosok kialakulásához). A Tisza töltés alatti mocsárrétek fenntartó használatát a kaszálások biztosították.
B02	erdőgazdálkodás (beleértve az ültetvényeket is)	M	20	<p>91E0* <i>Enyves éger (Alnus glutinosa) és magas kőris (Fraxinus excelsior) alkotta ligeterdők (Alno-Padion, Alnion incanae, Salicion albae)</i></p> <p>A fakivágások által „megnyitott” erdőfoltokban a versenyképesebb, fénykedvelő inváziós fás- és lágyszárúak térhódítása a legjelentősebb veszélyeztető tényező. Mivel az erdőtervezett erdők helyenként jelölő státuszú mocsárrétekkel érintkeznek, így a faanyag készletezése, mozgatása is potenciális veszélyforrásként jelentkezhet.</p>
E03	szemét, hulladék	M	40	<p>6440 <i>Folyóvölgyek Cnidion dubii-hoz tartozó mocsárrétjei, 91E0* Enyves éger (Alnus glutinosa) és magas kőris (Fraxinus excelsior) alkotta ligeterdők (Alno-Padion, Alnion incanae, Salicion albae)</i></p> <p>A hullámtérre a szemét részben az árvizeket követően jut a Tisza közvetítésével, részben a település irányából. A szemét egyrészt a tervezési terület környezeti terhelését fokozza, másrészt a lágyszárú szint nitrifikációját és eljellegtelenedését okozza.</p>
H02.06	mezőgazdasági és erdészeti tevékenységből származó diffúz talajvízszennyezés	M	10	<p>3150 <i>Természetes eutróf tavak Magnopotamion vagy Hydrocharition növényzettel</i></p> <p>A Szásdi-sziget szántótábláról (Tiszakeszi 083c alrészlet) a mezőgazdasági eredetű vegyszerterhelés az alacsonyabban fekvő morotva fajkészletére kedvezőtlenül hat, elsősorban a magasabb</p>

				nitrogén bemosódás révén a gyomnövények előretörését segítve.
I01	idegenhonos inváziós fajok jelenléte	H	80	<p>6440 Folyóvölgyek <i>Cnidion dubii</i>-hoz tartozó mocsárrétjei, 91E0* Enyves éger (<i>Alnus glutinosa</i>) és magas kőris (<i>Fraxinus excelsior</i>) alkotta ligeterdők (Alno-Padion, Alnion incanae, Salicion albae)</p> <p>A Tisza-völgy özönnövény terheltége igen magas. A bolygatás és a nem megfelelő területhasznosítás következtében a területen az inváziós fás- és lágyszárúak további térnyerésére kell számítani.</p> <p><i>Dunai tarajosgőte (Triturus dobrogicus)</i></p> <p>Csökkenti a faj számára alkalmas vizes- és szárazföldi élőhelyek méretét, minőségét.</p> <p><i>Vöröshasú unka (Bombina bombina)</i></p> <p>Csökkenti a faj számára alkalmas vizes élőhelyek méretét.</p>
J03.02	élőhelyi-összeköttetések (konnektivitás) csökkenése emberi hatásra	M	30	<p>91E0* Enyves éger (<i>Alnus glutinosa</i>) és magas kőris (<i>Fraxinus excelsior</i>) alkotta ligeterdők (Alno-Padion, Alnion incanae, Salicion albae)</p> <p>A Tiszát kísérő ligeterdőket több helyen idegenhonos spontán erdőállományok (pl. amerikai kőrises, zöld juharos, fehér akácos állományok) és telepített nyárasok szakítják meg, így azok élőhelyi összekötöttsége sérül.</p>
K01.02	eliszapolódás, feliszapolódás	H	30	<p>3150 Természetes eutróf tavak Magnopotamion vagy Hydrocharition növényzettel</p>

				<p>A holtmedrek feltöltődésével a hínártársulások és jellemző védett fajaik (pl. a sulyom, rucaöröm) teljesen visszaszorulnak.</p>
K01.03	kiszáradás	H	50	<p><i>3150 Természetes eutróf tavak Magnopotamion vagy Hydrocharition növényzettel, 91E0* Enyves éger (Alnus glutinosa) és magas kőris (Fraxinus excelsior) alkotta ligeterdők (Alno-Padion, Alnion incanae, Salicion albae)</i></p> <p>A holtmedrek teljes kiszáradásával a hínárállományok időlegesen teljesen vissza is szorulhatnak a tervezési területen. A hullámtér területén jelentős feltöltődési folyamatok zajlanak, így csak nagyvíz esetén kapják meg az elöntést állományaik. Maga a tavi zonáció fejlődése természetes folyamatnak is lehet tekinteni, azonban fő gondként jelentkezik a Tisza mentén, hogy új állományok kialakulására – a természetes mederdinamika megszűntével a folyamszabályozásokat követően – már nincs esély. A ligeterdők esetén a fajkészlet átalakul, a degradációt jelző lágyszárú fajok előretörése figyelhető meg.</p> <p><i>Dunai tarajosgöte (Triturus dobrogicus), vöröshasú unka (Bombina bombina)</i></p> <p>Csökkenti a faj számára alkalmas vizes élőhelyek méretét, rontja a szaporodási sikert, a populáció életképességét.</p>
K02.01	fajösszetétel változás, szukcesszió	60	M	<p><i>3150 Természetes eutróf tavak Magnopotamion vagy Hydrocharition növényzettel, 6440 Folyóvölgyek Cnidion dubii-hoz tartozó mocsárrétjei,</i></p>

				<p>91E0* <i>Enyves éger (Alnus glutinosa) és magas kőris (Fraxinus excelsior) alkotta ligeterdők (Alno-Padion, Alnion incanae, Salicion albae)</i></p> <p>Az összes hullámtéri természetes élőhelyet érinti a feltöltődésből és a kiszáradásból eredeztethető szukcesszionális változás. Ez részben természetes folyamatnak is tekinthető, de a sebessége és üteme jelentősen felgyorsult a Tisza völgyében.</p> <p><i>Dunai tarajosgöte (Triturus dobrogicus), vöröshasú unka (Bombina bombina)</i></p> <p>Csökkenti a faj számára alkalmas élőhelyek méretét.</p>
Potenciálisan jelentkező veszélyeztető tényezők				
J01.01	leégés	L	5	<p>6440 <i>Folyóvölgyek Cnidion dubii-hoz tartozó mocsárrétei</i></p> <p>A területek spontán vagy szándékolt leégetése fokozottan jelentkezik napjainkban, a belterülethez közeli árvízvédelmi töltések gyepjei fokozott tűzveszélynek vannak kitéve. A területen folytatott erdőgazdálkodási gyakorlat során a vágástéri hulladék elégetése is veszélyeket rejt.</p>
C01.01.02	vízpartok anyagának eltávolítása	L	3	<p><i>vágó csík (Cobitis taenia)</i></p> <p>A faj ökológiai igényeiből következően, kedveli a szerves törmelékben gazdag, laza szerkezetű, homokos-iszapos aljzatot. Ennek bármilyen károsítása kedvezőtlenül hat a faj állományára.</p>

3. Kezelési feladatok meghatározása

3.1. Természetvédelmi célkitűzés, a terület rendeltetése

3.1.1. Fő célkitűzések

Kiemelt fontosságú cél a következő fajok / élőhelyek kedvező természetvédelmi helyzetének fenntartása / helyreállítása:

- természetes eutróf tavak *Magnopotamion* vagy *Hydrocharition* növényzettel (3150)
- 6440 Folyóvölgyek *Cnidion dubii*-hoz tartozó mocsárrétjei
- enyves éger (*Alnus glutinosa*) és magas kőris (*Fraxinus excelsior*) alkotta ligeterdők (*Alno-Padion*, *Alnion incanae*, *Salicion albae*) (91E0*)
- vágó csík (*Cobitis taenia*)
- dunai tarajosgöte (*Triturus dobrogicus*)
- vöröshasú unka (*Bombina bombina*)

Általános célkitűzések: A Natura 2000 terület természetvédelmi célkitűzése az azon található, a kijelölés alapjául szolgáló fajok és élőhelytípusok kedvező természetvédelmi helyzetének megőrzése, fenntartása, helyreállítása, valamint a Natura 2000 területek lehatárolásának alapjául szolgáló természeti állapot és a kedvező természetvédelmi állapottal összhangban lévő gazdálkodás feltételeinek biztosítása.

- A Tiszakeszi-morotvában és a holtmedrekben található hínárvegetáció (3150) természetességének megőrzése / helyreállítása, elsősorban a természetes vízszintingadozás biztosításával, különös tekintettel a vágó csík (*Cobitis taenia*) és a jelölő státuszú kétélű-fajok ökológiai igényeire;
- A területen található természetserű ligeterdők (elsősorban fűzligetek /91E0*/) kedvező természetvédelmi helyzetének fenntartása / elérése, idős állományrészek, faegyedek, valamint holt faanyag mennyiségének növelésével, az idős, elegyes erdők nyújtotta mikroklíma biztosítása. A fűzligetekben (91E0*) a terjeszkedő idegenhonos fásszárúak visszaszorítása az erdőkezelési munkák során (ápolások, gyéritések);
- A hullámtéri rétek és mocsarak helyreállítása, elsősorban az idegenhonos gyalogakác visszaszorításával és a fenntartó utókezelések elvégzésével (legeltetéssel és/vagy kaszálással).

3.1.2. További célok

- A területen megtalálható fasorok, erdősávok, kubikerdők fenntartása, felújítása, előtérbe helyezve az erdőgazdasági tájra jellemző, honos fafajokat (pl. kocsányos tölgy, mezei szil, mezei juhar, magyar kőris);
- A magassásrétek, ártéri magaskórósok beerdősülésének és benádasodásának megakadályozása cserjeirtással és kaszálással;
- A vöröshasú unka (*Bombina bombina*) és a dunai tarajosgöte (*Triturus dobrogicus*) élő- és szaporodó helyeit adó állóvizek, különösen időszakos mocsarak fennmaradásának biztosítása a hullámtér hidrológiai viszonyainak megőrzésével, a vizes és a szárazföldi időszakban történő élőhelykárosítás, szennyezés megelőzésével.

A védett és/vagy Natura 2000 erdőterületeket érintően úgy kell eljárni, hogy biztosítva legyen:

- a horizontális és vertikális tagoltság, ami elsősorban változatos korosztályok létrehozásával (folyamatos erdőborítást biztosító beavatkozások), valamint a termőhelynek megfelelő legelegyesebb faállomány kialakításával érhető el.
- a holt faanyag megfelelő arányú jelenléte, ami a természetes mortalitás következtében elpusztult, vagy pusztulófélben lévő fák teljes kíméletével, valamint – nagyobb volumenű, havária következtében elpusztult faanyag jelenlétekor, az erdősítési kötelezettséget meghaladó térmérték esetén – a ledőlt fák 10%-nak visszahagyásával biztosítható.
- olyan idős állományrészek, faegyedek jelenléte, melyeknek életkora a gazdasági szemléletű vágásérettségi kor fölött van, és amelyek egyenletes hálózata biztosítja a zárt erdőkhöz kötődő fajok hosszú távú fennmaradását és a populációk közötti folyamatos genetikai kapcsolatot.
- az idegenhonos, inváziós fafajok visszaszorítása.
- a honos, kis arányban megtalálható (5% elegyarány alatti) elegyfajok jelenléte.
- a ritka, unikális élőhelyek fennmaradása.
- az erdőszegélyek és tisztások kialakulása, fennmaradása.

3.2. Kezelési javaslatok

A természetvédelmi szempontból javasolt kezelések egységesebb átláthatósága érdekében ún. kezelési egységeket (KE) állapítottunk meg, melyeket hasonló jellegű élőhelyfoltok alkotnak. A kezelési egységek lehatárolása figyelembe veszi az ingatlanvilvántartási határokat, de a valós és a tényleges területhasználati eltérések miatt azok vonalát nem pontosan követi. A lehatárolás során figyelembe vettük a tulajdonosi szerkezetet is, így például az erdők esetén külön egységbe soroltuk a vízügyi kezelésben és a nemzeti parki vagyongazdálkodásban szereplő erdőkre vonatkozó kezelési javaslatokat.

A kezelési egységek lefedik a teljes tervezési területet, tartalmaznak jelölő és nem jelölő élőhelytípusokat egyaránt. Mivel a tervezési terület mozaikos (összesen 68 élőhelyfolt), így a kezelési egységekbe tartoznak olyan kisebb kiterjedésű élőhelyek is, melyeket a nagyobb egység részeként kell értelmezni (pl. mocsárreton található fa- és bokorcsoportok.).

A kezelési egységeknél meghatározzuk azon intézkedéseket, melyek a jelölő élőhely és/vagy a faj megőrzése érdekében javasolunk, illetve az élőhelyfejlesztési lehetőségekre is kitérünk.

A kezelési javaslatoknál élesen el kell választani a jogszabályokban nevesített kötelezően betartandó előírások és a támogatási rendszerbe illeszthető önkéntesen vállalható előírás-javaslatokat. A fenntartó kezeléseknél már jogszabályokkal meghatározott érvényes szabályozási rendszerek is működnek (pl. a Natura 2000 gyepterületek fenntartásának földhasználati szabályairól szóló 269/2007. (X. 18.) Kormányrendelet).

A 275/2004. (X. 8.) Korm. rendelet 4.§ 5. pontja alapján „(5) A fenntartási terv a Natura 2000 terület kezelésére vonatkozó javaslatokat, valamint ezek megvalósításának lehetséges eszközeit tartalmazza, és jogszabály eltérő rendelkezése hiányában kötelező földhasználati szabályokat nem állapít meg.”

Az itt megfogalmazott előírás-javaslatok célja, hogy a kezelési egységekben előforduló közösségi jelentőségű értékek, a jelenlegi gazdálkodási gyakorlat és adottságok alapján javaslatot tegyenek a gazdálkodásra, annak kívánatos módja. Ennek érdekében itt megfogalmazásra kerülnek olyan előírás javaslatok, amelyek alapul szolgálnak a jövőbeli támogatási programok kidolgozásához. A gazdálkodók számára ezek az előírások a jelen terv alapján kötelezettséget nem jelentenek, betartásuk csak támogatási rendeleteken keresztül, önkéntes vállalás formájában válhat csak kötelezővé. A már más jogszabály vagy hatósági

eszköz alapján létező előírások esetében azok kötelező jellegét értelemszerűen az azt megalapozó jogszabály vagy hatósági eszköz támasztja alá, jelen fenntartási terv ezekre az előírásokra csak utalást tesz.

A kezelési egységek és a hozzájuk rendelt kezelési javaslatok meghatározásánál tekintetbe vettük a jelölő értékek megőrzését szolgáló egyéb területrészeket és szempontokat is (pl. a fajok élőhelyével szomszédos, csatlakozó területrészeket, az egyes állományok közti összeköttetést biztosító folyosókat, közösségi jelentőségű faj számára alkalmas élőhelyek védelmét, fejlesztési lehetőségét, az élőhelyek esetében a potenciálisan jelölő élőhellyé fejleszhető területeket).

A kezelési egységek elhelyezkedését a 3.2.5. pontnál szereplő térképmelléklet mutatja.

Gazdálkodáshoz nem köthető, általános javaslatok:

- A tervezési terület belterületbe vonása, azon lakó, üdülő vagy iparterület kijelölése nem javasolt.
- Bányatelek kialakítása és egyéb infrastrukturális fejlesztés nem kívánatos.

3.2.1. Élőhelyek kezelése

3.2.1.1. KE-1 kezelési egység: Puhafás ligeterdők és származékaik

a) A kezelési egység meghatározása:

A kezelési egység a tervezési terület puhafás ligeterdeit (elsősorban fűz- és hazai nyár fajok által alkotta erdőtervezett erdőket) és részben regenerálódó hazai állományokat foglal magába.

b) A kezelési egység megfeleltetése / Érintettség vizsgálata:

- élőhelyek: ÁNÉR: Fűz-nyár ártéri erdők (J4) / Natura 2000 kód: / Enyves éger (*Alnus glutinosa*) és magas kőris (*Fraxinus excelsior*) alkotta ligeterdők (*Alno-Padion*, *Alnion incanae*, *Salicion albae*) /B/ (91E0*)
- érintett közösségi jelentőségű fajok:
- érintett földrészletek: Tiszakeszi 078/2d*, 078/2f*, 079/b*, 079/h, 081/a*, 081/b, 081/c, 081/d*, 083/b*, 083/c*, 083/j, 084/a, 084/b, 086/1*, 086/3a, 086/4a*, 086/5a, 086/5b [a csillaggal [*] jelölt ingatlanok érintettsége csak részleges]
- érintett erdőrészletek: Tiszakeszi 11/A, 15/D*, 15/E*, 16/B, 16/E, 16/F*, 16/H, 16/I, 16/J, 18/B, 18/TI1*, 18/TI2*, 19/A* [a csillaggal [*] jelölt erdőrészlet érintettsége csak részleges]

c) Gazdálkodáshoz köthető általános kezelési javaslatok:

- Az erdőgazdálkodás során javasolt a természetességi állapot javítását megcélozni: nevelővágások esetén a tájhonos fafajok előnyben részesítésével, elegyesség kialakításával, fenntartásával.
- A tervezési területen található puhafás ligeterdőkre jellemző álló- és fekvő holtfa jelenlegi mennyisége fenntartandó.
- Az erdők ápolása során a lágyszárú, a további nevelővágások során az inváziós fásszárúak (elsősorban zöld juhar, amerikai kőris, gyalogakác) visszaszorítása kiemelten indokolt.

- Az erdősítés-ápolások és nevelővágások (tisztítások, törzskiválasztó gyérítések) során az őshonos lombos elegyfajok (pl. szilek, hazai nyarak, kocsányos tölgy, vadgyümölcsök stb.) egyedeit kímélni szükséges, a munkálatokat az esetlegesen előforduló idegenhonos fajok rovására, azok teljes visszaszorításával kell elvégezni.
- Az erdőfelújítások során elegyes célállomány megvalósítása őshonos, termőhelynek megfelelő elegyfajokkal.
- Cserjeszinttel rendelkező erdőrészekben a nevelővágások során legfeljebb csak azok a cserjék távolítandók el, melyek a közelítési, kiszállítási munkákat közvetlenül akadályozzák vagy inváziós fajok egyedeit reprezentálják (elsősorban gyalogakác, zöld juhar és amerikai kőrís).
- Az erdőterülettel érintkező mocsárrétek kíméletet érdemelnek, így a faanyag készletezésekor az értékes foltokat le kell határolni és ki kell kerülni.
- A gazdálkodás során fokozott figyelmet kell szentelni az erdőállományokban, tisztásokon és erdészeti utakon kialakuló időszakos víztestekre, mivel ezek jelölés alapjául szolgáló kételtűfajok szaporodó- és élőhelyül szolgálnak. Magas talajvízes időszakokban, árvizeket követően felázott talajon a gépi erdészeti munkavégzés (közelítés, szállítás) nem javasolt.

d) Gazdálkodáshoz köthető, támogatási rendszerbe illeszthető kezelési előírás-javaslatok:

- Kötelezően betartandó előírások:

A terület védett besorolása miatt az 1996. évi LIII. törvény a természet védelméről előírásai is betartandók. Az erdőterületek esetén a kötelezően betartandó előírásokat a vonatkozó Dél-Borsodi erdőtervezési körzet erdőterve (illetve annak érvényességének lejártát követően az erdőgazdálkodó kérelmére kiadott átmeneti erdőterv) tartalmazza. A kezelési egység – a Tiszakeszi 19/A erdőrészlet kivételével csak állami tulajdonú erdőket érint. Természetvédelmi oltalom alatt álló erdőterületek esetében a szabályozás alapját a természet védelméről szóló 1996. évi LIII. törvény (Tvt.) és az erdőről, az erdő védelméről és az erdőgazdálkodásról szóló 2009. évi XXXVII. törvény (Etv.) és végrehajtási rendeletei képezik.

- Önkéntesen vállalható előírások-javaslatok:

A kezelési egység vonatkozásában az alábbi önkéntesen vállalható előírás-javaslatok kerültek meghatározásra:

- Rakodó, depónia kialakításának területi korlátozása (a közösségi jelentőségű élőhelyekre, illetve fajokra történő esetleges káros hatások miatt) (E08).
- A fakitermeléshez és anyagmozgatáshoz szükséges közelítő nyomok csak a közösségi jelentőségű fajok és élőhelyek védelmének figyelembe vételével jelölhetők ki (E09).
- Állománynevelés során a nyiladékok és az állományszélek felé legalább 5 m széles erdőszegély létrehozásának elősegítése vagy a meglévők fenntartása. Az elő- és véghasználatok során az idegenhonos növények eltávolítása (az őshonos növényekre nézve kíméletes módszerekkel) (E13)
- A ritka fajhoz tartozó, vagy odvas, vagy böhöncös, vagy idős vagy más okból értékes faegyedek kijelölése és megőrzése az elő- és véghasználatok során (E18).
- Az elő- és véghasználatok során az előzetesen meghatározott fa-, illetve cserjefajok kímélete (E19).

- Természetes-, természetszerű- és származék természetességi állapotú erdőkben a nevelővágások során az idegenhonos fa- és cserjefajok egyedszámának minimális szintre szorítása, illetve lehetőség szerinti teljes eltávolítása (E28).
- A vágásterületen történő égetés mellőzése (E50).
- Az erdőfelújítások során a természetes erdőtársulásnak megfelelő elegyfajok biztosítása (E58).
- Totális gyomirtó szerek használata csak szelektív módon és csak intenzíven terjedő, inváziós lágú- és fásszárú fajok ellen alkalmazható a működési terület szerinti nemzeti park igazgatósággal történt előzetes egyeztetést követően (E68).
- Kártevők elleni védekezésnél kímélő technológiák és célirányos kijuttatás (területi lokalizáció, időszak megválasztása: életciklushoz kötött kijuttatás) alkalmazása (E75).
- Egészségügyi fakitermelés elhagyása az erdő fennmaradását, egészségi állapotát jelentősen veszélyeztető erdővédelmi ok kivételével (E94).
- A talajszinten odúval rendelkező fák kivágása csak magas tuskó visszahagyásával, és az odú megőrzésével kivitelezhető (E95).
- Ameddig a vadállomány nagysága nem éri el azt a szintet, hogy kerítés nélkül is biztosítható legyen a felújítás sikeressége, addig a felújítás területét lehetőség szerint be kell keríteni. A kerítéseket legkésőbb az utolsó tisztítási munka elvégzését követő egy éven belül le kell bontani. (VA02).

e) Élőhelyrekonstrukciós és élőhelyfejlesztési javaslatok:

A kezelési egység területére vonatkozóan élőhely-rekonstrukciós vagy élőhelyfejlesztési javaslat nem merült fel, de az özönnövények irtása és az elegyesség növelésére vonatkozó javaslatok élőhelyfejlesztésnek is tekinthetők.

f) Gazdálkodáshoz nem köthető javaslatok:

A kezelési egység területén olyan tevékenység, amely a természetközeli élőhely területének csökkenésével jár, nem javasolt.

g) A kezelési, fenntartási javaslatok indoklása:

Bár a nagy folyókat kísérő ártéri ligeterdők dinamikai folyamatai meglehetősen gyorsak (a felújulás, növekedés, differenciálódás, holtfaépződés és elhalás elemi ciklusa akár 2-5 évtized alatt lezajlik), erősen veszélyeztetett erdei élőhelytípusnak tekinthetők. A tervezési területen – mely egyben országos jelentőségű védett terület is – kiemelt fontossággal bír az idegenhonos állományok középtávú átalakítása, regenerálódásukhoz a honos állományrészek megfelelő propagulum-forrással szolgálhatnak.

3.2.1.2. KE-2 kezelési egység: Nemesnyáras kultúrerdők

a) A kezelési egység meghatározása:

A tervezési területen nagy kiterjedésben, nagyjából egy tömbben található nemesnyáras erdőállományok tartoznak ehhez a kezelési egységhez.

b) A kezelési egység megfeleltetése / Érintettség vizsgálata:

- élőhelyek: ÁNÉR: / Natura 2000 kód: Vágásterületek (P8), Nemesnyárasok (S2), Nem őshonos fafajok spontán állományai (S6) / -

- érintett közösségi jelentőségű fajok: vöröshasú unka (*Bombina bombina*) /C/, dunai tarajosgöte (*Triturus dobrogicus*) /C/
- érintett földrészetek: Tiszakeszi 081a*, 085*, 086/1*, 086/4a*, 086/4b, 086/4c* [a csillaggal [*] jelölt ingatlanok érintettsége csak részleges]
- érintett erdőrészetek: Tiszakeszi 16/A, 16/F*, 17/A, 17/B, 17/C, 17/D, 17/E, 17/F, 17/G, 17/H, 17/NY, 17/TN*, 18/A, 18/C, 18/D, 18/E, 18/F, 18/G, 18/NY, 18/TI1*, 18/TI2*, 19/A* [a csillaggal [*] jelölt erdőrészet érintettsége csak részleges]

c) Gazdálkodáshoz köthető általános kezelési javaslatok:

- Az erdészeti nevelővágások során az idegenhonos növényfajok visszaszorítására törekedni kell (elsősorban a sűrű cserjeszintet képező gyalogakác esetében). A visszaszorítást elsősorban mechanikus módszerekkel kívánatos elvégezni, vegyszerhasználat a vizes élőhelyek, ill. a Tisza közelsége miatt nem javasolt
- Az erdőrészetek közötti erdészeti utakat rendszeresen tisztítani, fenntartani szükséges, mivel az érintkező jelölő élőhelytípust képező puhafás ligeterdőket veszélyeztető inváziós fa- és cserjefajok fő terjedési útvonalának számítanak az erdőtömbön belül.
- Erdőfelújítás során a teljes talaj-előkészítés helyett, a talajt kevésbé megbolygató ültetőgödrök- és sávok kialakítását végző technológiák előtérbe helyezése javasoltak.
- Középtávon javasolt a nemesnyárasok szerkezetátalakítása, a mélyebb fekvésű részeken honos fűz és nyár fajokkal történő felújítása.
- Az erdősítés-ápolások és nevelővágások (törzskiválasztó gyéritések) során az erdőszegélyekben előforduló, őshonos lombos elegyfajok (pl. szilek, hazai nyarak, kocsányos tölgy, vadgyümölcsök stb.) egyedeit kímélni szükséges, a fakitermelési munkák során visszahagyandók.
- Az elegyfajok arányát a kezelési egységhez sorolt állományokban a lehetőségekhez mérten az 5-10%-os tartomány felé kell elmozdítani, illetve ott kell tartani. Hosszabb távon (főleg a változó klímaviszonyokhoz való alkalmazkodás szükségessége miatt) a tájegységben most jellemző edafikus erdőkhöz képest mindenképpen elegyesebb, több fafajú erdők kialakítása és fenntartása felé kell törekedni.
- Az őshonos cserjefajok a munkák során kímélendők, részlegesen visszahagyandók.

d) Gazdálkodáshoz köthető, támogatási rendszerbe illeszthető kezelési előírás-javaslatok:

- Kötelezően betartandó előírások:

A terület védett besorolása miatt az 1996. évi LIII. törvény a természet védelméről előírásai is betartandók. Az erdőterületek esetén a kötelezően betartandó előírásokat a vonatkozó Dél-Borsodi erdőtervezési körzet erdőterve (illetve annak érvényességének lejártát követően az erdőgazdálkodó kérelmére kiadott átmeneti erdőterv) tartalmazza. A kezelési egység csak állami tulajdonú, természetvédelmi vagy kezelési egységben lévő erdőket érint. Természetvédelmi oltalom alatt álló erdőterületek esetében a szabályozás alapját a természet védelméről szóló 1996. évi LIII. törvény (Tvt.) és az erdőről, az erdő védelméről és az erdőgazdálkodásról szóló 2009. évi XXXVII. törvény (Etv.) és végrehajtási rendeletei képezik.

- Önkéntesen vállalható előírások-javaslatok:

A kezelési egység vonatkozásában az alábbi önkéntesen vállalható előírás-javaslatok kerültek meghatározásra:

- A fakitermeléshez és anyagmozgatáshoz szükséges közelítő nyomok csak a közösségi jelentőségű fajok és élőhelyek védelmének figyelembe vételével jelölhetők ki (E09).
- A vágásterületen történő égetés mellőzése (E50).
- Felújítás tájhonos fafajokkal, illetve célállománnyal (E51). [pl. cseres- kocsánytalan tölgyesek]
- Az erdőfelújítások során a természetes erdőtársulásnak megfelelő elegyfajok biztosítása (E58).
- Totális gyomirtó szerek használata csak szelektív módon és csak intenzíven terjedő, inváziós lágyszárú- és fásszárú fajok ellen alkalmazható a működési terület szerinti nemzeti park igazgatósággal történt előzetes egyeztetést követően (E68).
- Kártevők elleni védekezésnél kímélő technológiák és célirányos kijuttatás (területi lokalizáció, időszak megválasztása: életciklushoz kötött kijuttatás) alkalmazása (E75).
- Szóró, szózó vagy etetőhely a működési terület szerinti nemzeti park igazgatósággal egyeztetett helyszínen alakítható ki (VA01).

e) Élőhelyrekonstrukciós és élőhelyfejlesztési javaslatok:

Élőhelyrekonstrukciónak, élőhelyfejlesztésnek tekinthető az idegenhonos erdőültetvények szerkezetátalakítása, melynek révén a tervezési terület jelölő élőhelytípusának (puhafás ligeterdők, 91E0*) a kiterjedése is növekedhet.

f) Gazdálkodáshoz nem köthető javaslatok:

A gazdálkodás során fokozott figyelmet kell szentelni az erdőállományokban, tisztásokon és erdészeti utakon kialakuló időszakos víztestekre, mivel ezek jelölés alapjául szolgáló kételtűfajok szaporodó- és élőhelyül szolgálnak. Magas talajvizes időszakokban, árvizeket követően felázott talajon a gépi erdészeti munkavégzés (fakitermelés, közelítés, szállítás) nem javasolt.

g) A kezelési, fenntartási javaslatok indoklása:

A honos, természetvédelmi szempontból jelentős puhafás ligeterdőket (91E0 élőhely) övező, azokkal érintkező nagy kiterjedésű nemesnyár ültetvények jelentős inváziós veszélyforrást jelentenek azáltal, hogy fásszárú (zöld juhar, amerikai kőris, gyalogakác), lágyszárú és lián özönnövények (magas aranyvessző, feketéllő farkasfog, parti szőlő, süntök) jelentős állományainak adnak otthont. A tervezési terület özönnövényekkel való fertőzöttségnek a csökkentése közép- és hosszútávon kiemelt jelentőségű cél.

Amennyiben a felújítások során – amennyiben a termőhely ezt lehetővé teszi – honos állományok hozhatók fel, akkor az inváziós fajok visszaszorulása várható az erdők korosodásával, záródásával. Ennek kedvező hatása – a tervezési terület szintjén is – a „magterületként” értékelhető idős honos (egyben jelölő státuszú) erdőállományok kedvező természetvédelmi helyzetének megőrzésében is megmutatkozik;

Azon erdőrészekben, ahol a faültetvény kialakításakor talajkímélőbb technológiát alkalmaztak (ültető árok kihúzása), ott egyes védett hagymás-gumós növényfajok (pl. nyári tőzike, debreceni torma) fenn tudtak maradni, ezzel is növelve az erdő természetvédelmi értékét.

3.2.1.3. KE-3 kezelési egység: Töltésalji kubikerdők

a) A kezelési egység meghatározása:

A Tisza jobbparti fő árvízvédelmi védtöltését kísérő – állami tulajdonú, vízügyi kezelésben lévő – jellemzően 40-60 méter szélességű kubikerdők tartoznak ehhez a kezelési egységhez. Az itt található erdőtervezett erdők változatos fafaj, kor és természetességi mutatóval rendelkeznek, azonban egységesnek tekinthetők elhelyezkedésük és kezelésük tekintetében. A vízügyi terminus alapján védő erdősávnak tekinthetők, mivel az elsőrendű árvízvédelmi töltés hullámtéri védősávja mellett húzódnak, a töltés hullámverés és jég elleni védelmét szolgáló területsáv részeként.

b) A kezelési egység megfeleltetése / Érintettség vizsgálata:

- élőhelyek: ÁNER: / Natura 2000: Fűz-nyár ártéri erdők (J4), Őshonos fafajú puhafás jellegtelen vagy pionír erdők (RB), Őshonos lombos fafajokkal elegyes idegenhonos lombos és vegyes erdők (RDb), Ültetett akácok (S1), Nemesnyárasok (S2) / Enyves éger (*Alnus glutinosa*) és magas kőr (Fraxinus excelsior) alkotta ligeterdők (*Alno-Padion*, *Alnion incanae*, *Salicion albae*) /B/ (91E0*)
- érintett közösségi jelentőségű fajok: vöröshasú unka (*Bombina bombina*) /C/, dunai tarajosgöte (*Triturus dobrogicus*) /C/
- érintett földrészletek: 078/1a*, 078/1b, 078/1c, 078/1d*, 078/1f, 078/2a*, 078/2b, 078/2c, 078/2d*, 078/2f*, 083a*, 086/3c [a csillaggal [*] jelölt ingatlanok érintettsége csak részleges]
- érintett erdőrészletek: Tiszakeszi 12/A, 12/D, 10/A, 10/D, 10/B, 10/C, 11/B, 12/B, 12/C, 12/E*, 15/D*, 15/E*, 15/F [a csillaggal [*] jelölt erdőrészlet érintettsége csak részleges]

c) Gazdálkodáshoz köthető általános kezelési javaslatok:

- Az erdők természetességét úgy szükséges javítani, hogy párhuzamosan a nagyvízi medrekre vonatkozó árvízvédelmi feladatok is megvalósulhassanak. A cserjeszint teljes eltávolítása elsősorban a gyalogakáccal teljesen fertőzött állományokban indokolt. Alászorult honos fa- és cserjefajok egyedeit kímélni szükséges, foltokban visszahagyni javasolt.
- A jelenleg zárványt képező idegenhonos erdőrészletek (akácok, nemesnyáras állományok) középtávon átalakítandók honos fafajokkal jellemezhető állományokra.
- Az erdősítés-ápolások és nevelővágások (tisztítások, törzskiválasztó gyéritések) során az őshonos lombos elegyfajok (pl. szilek, hazai nyarak, kocsányos tölgy, vadgyümölcsök stb.) egyedeit kímélni szükséges, a munkálatokat az esetlegesen előforduló idegenhonos fafajok rovására, azok fokozatos visszaszorításával kell elvégezni.
- Az erdészeti munkákat úgy javasolt elvégezni, hogy a kubikgödrök természetes állapota ne sérüljön (pl. gépi munkavégzés során ne temetődjenek be).
- A botolófüzesek fenntartása és kezelése természetvédelmi célok túl tájvédelmi értékekkel is bír, így mindenképp támogatandó.
- Az erdők ápolása során a lágyszárú, a további nevelővágások során az inváziós fásszárúak visszaszorítása kiemelten indokolt.
- Az erdőterülettel érintkező töltésalji mocsárrétek kíméletet érdemelnek, így a faanyag készletezésekor az értékes foltokat le kell határolni és ki kell kerülni.

d) Gazdálkodáshoz köthető, támogatási rendszerbe illeszthető kezelési előírás-javaslatok:

- Kötelezően betartandó előírások:

A terület védett besorolása miatt az 1996. évi LIII. törvény a természet védelméről előírásai is betartandók. Az erdőterületek esetén a kötelezően betartandó előírásokat a vonatkozó Dél-Borsodi erdőtervezési körzet erdőterve (illetve annak érvényességének lejártát követően az erdőgazdálkodó kérelmére kiadott átmeneti erdőterv) tartalmazza. A kezelési egység csak vízügyi kezelésben lévő állami tulajdonú erdőket érint. Természetvédelmi oltalom alatt álló erdőterületek esetében a szabályozás alapját *a természet védelméről szóló 1996. évi LIII. törvény (Tvt.) és az erdőről, az erdő védelméről és az erdőgazdálkodásról szóló 2009. évi XXXVII. törvény (Etv.) és végrehajtási rendeletei* képezik. Kötelezően betartandó előírásokat tartalmaz a 83/2014. (III. 14.) Korm. rendelet (*a nagyvízi meder, a parti sáv, a vízjárta és a fakadó vizek által veszélyeztetett területek használatáról, hasznosításáról, valamint a folyók esetében a nagyvízi mederkezelési terv készítésének rendjére és tartalmára vonatkozó szabályokról*). Az ÉMVIZIG kezelésében lévő elsőrendű árvízi vonalakon a 10/1997. (VII.17.) KHVM rendelet, valamint a 232/1996. (XII.26.) Korm. rendeletben foglaltaknak megfelelően védekezési kötelezettsége is van.

- Önkéntesen vállalható előírások-javaslatok:

A kezelési egység vonatkozásában az alábbi önkéntesen vállalható előírás-javaslatok kerültek meghatározásra:

- Rakodó, depónia kialakításának területi korlátozása (a közösségi jelentőségű élőhelyekre, illetve fajokra történő esetleges káros hatások miatt) (E08).
- A fakitermeléshez és anyagmozgatáshoz szükséges közelítő nyomok csak a közösségi jelentőségű fajok és élőhelyek védelmének figyelembe vételével jelölhetők ki (E09).
- A ritka fajhoz tartozó, vagy odvas, vagy böhöncös, vagy idős vagy más okból értékes faegyedek kijelölése és megőrzése az elő- és véghasználatok során (E18).
- Az elő- és véghasználatok során az előzetesen meghatározott fa-, illetve cserjefajok kímélete (E19).
- A természetes erdőtársulás/közösségi jelentőségű élőhely megfelelő állományszerkezetének kialakítása érdekében a nevelővágások során az alsó lombkorona- és a cserjeszint kialakítása, a kialakult szintek megfelelő záródásának fenntartása (E27).
- Természetes-, természetyszerű- és származék természetességi állapotú erdőkben a nevelővágások során az idegenhonos fa- és cserjefajok egyedszámának minimális szintre szorítása, illetve lehetőség szerinti teljes eltávolítása (E28).
- A vágásterületen történő égetés mellőzése (E50).
- Felújítás tájhoz fajokkal, illetve célállománnyal (E51). [pl. cseres- kocsánytalan tölgyesek]
- Az erdőfelújítások során a természetes erdőtársulásnak megfelelő elegyfajok biztosítása (E58).
- Totális gyomirtó szerek használata csak szelektív módon és csak intenzíven terjedő, inváziós lágú- és fásszárú fajok ellen alkalmazható a működési terület szerinti nemzeti park igazgatósággal történt előzetes egyeztetést követően (E68).
- Kártevők elleni védekezésnél kímélő technológiák és célirányos kijuttatás (területi lokalizáció, időszak megválasztása: életciklushoz kötött kijuttatás) alkalmazása (E75).

e) Élőhelyrekonstrukciós és élőhelyfejlesztési javaslatok:

Élőhelyrekonstrukciónak, élőhelyfejlesztésnek tekinthető az idegenhonos erdőállományrészek (akácok, nemesnyárasok) szerkezetátalakítása, melynek révén a tervezési terület jelölő élőhelytípusának (puhafás ligeterdők, 91E0*) a kiterjedése is növekedhet.

f) Gazdálkodáshoz nem köthető javaslatok:

A kezelési egység területén olyan tevékenység, amely a természetközeli élőhely területének csökkenésével jár nem javasolt. A gazdálkodás során fokozott figyelmet kell szentelni a kubikgyödrökre, melyek az adott év csapadékjárásának függvényében több hónapon át is vízzel telítettek. Ezek jelentős kételtű szaporodó- és élőhelynek tekinthetők. Magas talajvízes időszakokban, árvizeket követően felázott talajon a gépi erdészeti munkavégzés (fakiterelés, közelítés, szállítás) nem javasolt.

g) A kezelési, fenntartási javaslatok indoklása:

Keskeny szélességük ellenére az árvízvédelmi töltést végig kísérő erdősáv jelentős természeti értékekkel bír: változatos fafajösszetétel jellemzi, gazdag időszakos vizes élőhelyekben (kubikok), melyek a vízhez kötött élőlények esetében a terület kiszáradását követően „menedékként” szolgálhatnak. A kezelési egységgel lehatárolt erdőterületek keskeny ökológiai folyosóként funkcionálnak.

3.2.1.4. KE-4 kezelési egység: Mocsár- és kaszálórétek

a) A kezelési egység meghatározása:

A hullámtéren egykor nagy kiterjedésben előforduló mocsárrétjeit illetve az árvízvédelmi töltés mentett oldali töltésaljai gyepei tartoznak ehhez a kezelési egységhez. A Barakon dülő területén (Tiszakeszi 083 „f”, „g” és „h” alrészleteken) a mocsárrétek helyreállítása 2015-ben indult meg, ahol a kezelések elmaradása miatt szinte a teljes területet benövő gyalogakác bozót mechanikus eltávolítása történt meg.

b) A kezelési egység megfeleltetése / Érintettség vizsgálata:

- élőhelyek: ÁNÉR: / Natura 2000 kód: Jellegtelen üde gyepek (OB), Őshonos fajú facsoportok, fasorok, erdősávok (RA), Őshonos fafajú puhafás jellegtelen vagy pionír erdők (RB), Nem őshonos fafajok spontán állományai (S6) / Folyóvölgyek *Cnidion dubii*-hoz tartozó mocsárrétjei /C/ (6440)
- érintett közösségi jelentőségű fajok: vöröshasú unka (*Bombina bombina*) /C/, dunai tarajosgöte (*Triturus dobrogicus*) /C/
- érintett földrészek: 078/1a*, 078/1d*, 083/a*, 083/d*, 083/f*, 083/g, 083/h, 085*, 086/3a, 086/3b, 086/3c, 086/4a*, 086/4c*, 086/5a [a csillaggal [*] jelölt ingatlanok érintettsége csak részleges]
- érintett erdőrészet: -

c) Gazdálkodáshoz köthető általános kezelési javaslatok:

- A hullámtéri mocsárrétek esetében a kezelések fenntartása kiemelten fontos, annak érdekében, hogy az özönnövénymentes állapot (elsősorban gyalogakác) fenntartható legyen. A mechanikus bozótirtás megfelelő utókezelésének tekinthető a legeltetés illetve a kaszálás (kezdetben szárzúzás) is.

- A terület tisztítását mechanikus eszközökkel, kézi és gépi cserjeirtással, ill. gazoló kaszálással javasolt elvégezni, időbeli- (augusztus 15. – március 15. között javasolt) és térbeli korlátozások (önerdősülés, honos fafajú facsoportok teljes kíméletével) betartásával.
- A vízügyi kezelésben lévő töltésalji gyepek kezelése hagyományosan kaszálással történjen.
- A gyalogakác bozót ismételt kihajtása esetén, a cserjeirtás megkezdésének időpontját legalább 5 nappal korábban írásban a nemzeti park igazgatóságnak szükséges bejelenteni, valamint a meghagyásra szánt cserjéket, cserjefoltokat egyeztetni kell.
- A Barakon területén a gyepek természeti állapota jelenleg a gyalogakác bozót kiirtását követően alacsony, azonban a fenntartó kezelés (legeltetés illetve kaszálás) következtében állapotuk jelentősen javulhat. Javasolt a szarvasmarhával és/vagy juhval történő legeltetés.

d) Gazdálkodáshoz köthető, támogatási rendszerbe illeszthető kezelési előírás-javaslatok:

- Kötelezően betartandó előírások:

A terület védett besorolása miatt az 1996. évi LIII. törvény a természet védelméről előírásai is betartandók. A gyepterületek esetén kötelezően betartandó előírásokat a Natura 2000 gyepterületek fenntartásának földhasználati szabályairól szóló 269/2007 (X.18.) Korm. rendelet állapítja meg. Országos védett terület esetében a szabályozás alapját *a természet védelméről szóló* 1996. évi LIII. törvény (Tvt.) állapítja meg (pl. kaszálási, legeltetési engedélyezési eljárások). Mivel a Tiszakeszi 083 hrsz-ú ingatlant a Bükki Nemzeti Park Igazgatóság bérlemény formájában helyi gazdálkodóval kezelte, így a bérleti szerződésben szereplő előírások kötelező érvényűek.

- Önkéntesen vállalható előírások-javaslatok:

A kezelési egység vonatkozásában az alábbi önkéntesen vállalható előírás-javaslatok kerültek meghatározásra:

- Inváziós fás szárúak mechanikus irtása (GY26).
- Nem speciális növényvédő szer kijuttatása esetén az inváziós fásszárúak vegyszeres irtása a területileg illetékes hatóság engedélye alapján lehetséges (GY27).
- A működési terület szerinti nemzeti park igazgatóság általi kijelölésüket követően a fajgazdag, vagy védett fajokat tartalmazó cserjés foltokat meghagyása (GY32).
- Szóró, sózó vagy etetőhely a működési terület szerinti nemzeti park igazgatósággal egyeztetett helyszínen alakítható ki (VA01).

e) Élőhelyrekonstrukciós és élőhelyfejlesztési javaslatok:

A kezelési egység vonatkozásában élőhelyrekonstrukciónak tekinthető a gyalogakáccal fertőzött mocsárrét helyreállítása, melynek első üteme a tervkészítés időszakában valósult meg a gyalogakác bozót mechanikus irtásával és területről való lehordásával.

f) Gazdálkodáshoz nem köthető javaslatok:

A kezelési egység területén olyan tevékenység, amely a természetközeli élőhely területének csökkenésével jár nem javasolt. A gazdálkodás során fokozott figyelmet kell szentelni a mélyfekvésű mocsárfoltokra, melyek az adott év csapadékjárásának függvényében több hónapon át is vízzel telítettek. Ezek jelentős kételtű szaporodó- és élőhelynek tekinthetők.

Magas talajvízes időszakokban, árvizeket követően, felázott talajon a gépi munkavégzés nem javasolt.

g) A kezelési, fenntartási javaslatok indoklása:

A Tisza hullámterén az ártéri mocsárrétek kiterjedése az elmúlt évtizedekben jelentősen lecsökkent, elsősorban a gyepfeltörések, az erdőtelepítések és az inváziós fajok gyors térfoglalása következtében. A tervezési területen a Barakon területrészen nagy kiterjedésű mocsárrét-helyreállítási munkák folynak, melyek jelentős utókezelési munkákat igényelnek még. A fenntartó kezelések szempontjából mind a kaszálás (első években szárazúzás), mind ennek legeltetéssel történő kombinációja a természeti állapot javulását szolgálják.

3.2.1.5. KE-5 kezelési egység: Mocsarak (a Tiszakeszi-morotva medre)

a) A kezelési egység meghatározása:

A kezelési egység a tervezési terület keleti részén található egykori morotvát foglalja magába, mely a terület legjelentősebb kiterjedésű, egybefüggő vizes élőhelye.

b) A kezelési egység megfeleltetése / Érintettség vizsgálata:

- élőhelyek: ÁNÉR / Natura 2000 kód: Álló- és lassan áramló vizek hínárnövényzete (Ac), Harmatkásás, békabuzogányos, pántlikafüves mocsári-vízparti növényzet (B2) / Természetes eutróf tavak *Magnopotamion* vagy *Hydrocharition* növényzettel /B/ (3150); Iszapos partú folyók részben *Chenopodion rubri* és részben *Bidention* növényzettel /D/ (3270)
- érintett közösségi jelentőségű fajok: vöröshasú unka (*Bombina bombina*) /C/, dunai tarajosgöte (*Triturus dobrogicus*) /C/
- érintett földrészletek: 081/a*, 083/b*, 083/d*, 083/f* [a csillaggal [*] jelölt ingatlanok érintettsége csak részleges]
- érintett erdőrészlet: -

c) Gazdálkodáshoz köthető általános kezelési javaslatok:

- Az érintkező erdőterületek nevelő- és végvágását úgy kell megvalósítani, hogy a holtmeder ne sérüljön. Amennyiben technikailag kivitelezhető ne történjen területükön készletezés, a faanyag szállítása, vonszolása pedig száraz és/vagy fagyott talajon valósuljon meg.
- Vadászai létesítmény (szóró, etető, magasles) elhelyezése nem támogatandó a területen.

d) Gazdálkodáshoz köthető, támogatási rendszerbe illeszthető kezelési előírás-javaslatok:

- Kötelezően betartandó előírások:

A terület védett besorolása miatt az 1996. évi LIII. törvény a természet védelméről előírásai is betartandók.

- Önkéntesen vállalható előírások-javaslatok:

Mivel a holtmeder fenntartó kezelést nem igényel, így leginkább az – önálló kezelési egységekként is lehatárolt – érintkező rét- és erdő művelési ágú területek kezelésénél tettünk javaslatokat (elsősorban a holtmeder teljes kíméletére vonatkozóan).

e) Élőhelyrekonstrukciós és élőhelyfejlesztési javaslatok:

A Tisza hullámterében fekvő morotva jelenleg csak az év rövid szakában illetve áradások idején telített vízzel, a természetes feltöltődés (szukcesszió) igen előrehaladott állapotában van. Szükséges lehet megvizsgálni a rekonstrukciós lehetőségeket, amely esetleges vízkormányzással illetve kotrással valósítható meg. Mivel a területen jelentkező inváziós nyomás (mind a növényfajok, mind pedig pl. a halfajok tekintetében) jelentős, így ennek tervezését a szempontok együttes mérlegelésével lehet elvégezni.

f) Gazdálkodáshoz nem köthető javaslatok:

Turizmus: Javasolt megvizsgálni, hogy a Tisza töltésénél madármegfigyelő torony kihelyezése milyen hatást gyakorol a terület élővilágára (pl. a zavarás tekintetében). A töltésen jelentkező szabadidős turizmus, (elsősorban kerékpározás) lehetőségeit kihasználva a terület élővilága (elsősorban madárvilága) jól bemutatható lenne.

g) A kezelési, fenntartási javaslatok indoklása:

A kezelési egység a tervezési terület legjelentősebb kiterjedésű vizes élőhely-együttese, mely számos közösségi jelentőségű és védett fajnak biztosít élőhelyet. A holtmeder speciális kezelést nem igényel. Az esetleges élőhelyrekonstrukciót több szempont együttes figyelembe vételével szükséges megtervezni (tekintettel a terület vízellátására és az árvízvédelmi feladatokra).

3.2.1.6.KE-6 kezelési egység: Mocsarak (lefűződött holtmedrek)

a) A kezelési egység meghatározása:

A hullámtéri erdők közé ékelődve, kis kiterjedésben olyan mocsárfoltok találhatóak, melyek az árvizes időszakokat követően talajvízzel telítettek. Mivel e mocsarak, mocsárfoltok táji környezete, természetessége eltér a Tiszakeszi-morotvától, így önálló kezelési egységként történő lehatárolását láttuk szükségesnek.

b) A kezelési egység megfeleltetése / Érintettség vizsgálata:

- élőhelyek: ÁNÉR / Natura 2000 kód: Álló- és lassan áramló vizek hínárnövényzete (Ac), Harmatkásás, békabuzogányos, pántlikafüves mocsári-vízparti növényzet (B2) / Természetes eutróf tavak *Magnopotamion* vagy *Hydrocharition* növényzettel /B/ (3150); Iszapos partú folyók részben *Chenopodium rubri* és részben *Bidention* növényzettel /D/ (3270)
- érintett közösségi jelentőségű fajok: vöröshasú unka (*Bombina bombina*) /C/, dunai tarajosgöte (*Triturus dobrogicus*) /C/
- érintett földrészlet: Tiszakeszi 086/4a* (a csillaggal [*] jelölt ingatlan érintettsége csak részleges)
- érintett erdőrészlet: Tiszakeszi 17/TN* [a csillaggal [*] jelölt erdőrészlet érintettsége csak részleges]

c) Gazdálkodáshoz köthető általános kezelési javaslatok:

- Az érintező erdőterületek nevelő- és végvágását úgy kell megvalósítani, hogy a holtmedrek ne sérüljenek. Amennyiben technikailag kivitelezhető, ne történjen területükön készletezés, a faanyag szállítása, vonszolása pedig száraz és/vagy fagyott talajon valósuljon meg.
- Vadászai létesítmény (szóró, etető, magasles) elhelyezése nem támogatandó a kezelési egység területén.

d) Gazdálkodáshoz köthető, támogatási rendszerbe illeszthető kezelési előírás-javaslatok:

- Kötelezően betartandó előírások:

A terület védett besorolása miatt az 1996. évi LIII. törvény a természet védelméről előírásai is betartandók. Kötelező előírások nem ismertek, a lefűződött holtmedrek részterületei az adott MePAR parcellában (F024X-U-15) nem támogathatóként jelöltek, mivel erdőtervezettek („terméketlen” besorolással).

- Önkéntesen vállalható előírások-javaslatok:

Mivel a holtmedrek fenntartó kezelést nem igényelnek, így leginkább – az önálló kezelési egységekként is lehatárolt – érintező erdő művelési ágú területek kezelésénél tettünk javaslatokat (elsősorban a holtmeder teljes kíméletére vonatkozóan).

e) Élőhelyrekonstrukciós és élőhelyfejlesztési javaslatok:

A kezelési egység területére vonatkozóan élőhely-rekonstrukciós vagy élőhelyfejlesztési javaslat nem merült fel.

f) Gazdálkodáshoz nem köthető javaslatok:

A kezelési egységgel érintett területre vonatkozó gazdálkodási tevékenység alacsony fokú, az erdészeti nyilvántartásban „terméketlen” besorolást kaptak (Tiszakeszi 17/TN erdőrészlet).

g) A kezelési, fenntartási javaslatok indoklása:

Ezek a vizek speciális fenntartó kezelést nem igényelnek. Természeti állapotuk az adott év vízjárásától függ. Árvizeket követően, a visszamaradó víztérben értékes kételtű szaporodóhely alakulhat ki (elsősorban vöröshasú unka és dunai tarajosgötte)

Kis kiterjedésű, de természetvédelmi szempontból fontos élőhely a tervezési területen. A kubikgödrök zavartalanságának biztosításával, többek között jelölő kételtűfaj fennmaradását biztosíthatjuk a területen. Szórók, etetők kihelyezésével a vaddisznó jelenléte tovább fokozódhat a területen, ami kedvezőtlenül befolyásolja az erdőállományok felújulásán túl, a vizes élőhely természeti állapotát is (pl. túlzott nitrifikáció, kételtűek közvetlen predációja, stb.).

3.2.1.7. KE-7 kezelési egység: Tisza folyó

a) A kezelési egység meghatározása:

A tervezési terület keleti határán, a Tisza folyó aktív mederváltoztató munkája eredményeképp a tervezési terület részét képező Tiszakeszi 079, 081, 084 és 085 ingatlanokon a vízfolyás ~ 480 méter hosszan és 10-75 méter szélességben megjelent.

b) A kezelési egység megfeleltetése / Érintettség vizsgálata:

- élőhelyek: ÁNÉR: / Natura 2000 kód: Folyóvizek (U8) / -
- érintett közösségi jelentőségű fajok: vágó csík (*Cobitis taenia*) /C/, halványfoltú küllő (*Gobio albipinnatus*) /D/, réti csík (*Misgurnus fossilis*) /D/, szivárványos ökle (*Rhodeus sericeus amarus*) /D/, vidra (*Lutra lutra*) /D/, tompa folyamkagyló (*Unio crassus*) /D/, balin (*Aspius aspius*) /D/
- érintett földrészlet: Tiszakeszi 079/b*, 081/a*, 081/d*, 084*, 085* (a csillaggal [*] jelölt ingatlan érintettsége csak részleges)
- érintett erdőrészlet: -

c) Gazdálkodáshoz köthető általános kezelési javaslatok:

A természeti állapot és az ingatlannyilvántási adatok jelentősen eltérnek a kezelési egységgel érintett terület tekintetében. Jelen gazdálkodási kezelési javaslatok az érintett Tisza szakaszra vonatkoznak, mely természetközeli állapotban található és több közösségi jelentőségű faj élőhelye. Általános kezelési javaslatok és irányelvek:

- A legfontosabb a folyó jelenlegi, természeteshez közeli vízdinamikájának, nagyvizek esetén az ártér elöntésének biztosítása.
- A területen található szennyvíztelepek hatékonyságának növelése szükséges a vízminőség javítása érdekében.
- A vízparti vegetáció (különösen a vízfolyásokat kísérő ligeterdő sávok) eltávolítása a folyó-vizek élőhelyi értékét az esetek többségében lerontja. A vízparti vegetáció kezelését a konkrét vízügyi célok ismeretében, a helyi viszonyokra alkalmazva, a természetvédelmi célok figyelembe vételével javasolt megvalósítani. A fás növényzet teljes kiirtása a vízfolyás partjáról természetvédelmi szempontból nem elfogadható.
- A vízfolyások parti vegetációjában előforduló idegenhonos inváziós növényfajok visszaszorítását legeltetés, kaszálás és speciális természetvédelmi kezelések útján ajánlott végezni. Fontos az új inváziós gócpontok kialakulásának megelőzése.
- A tervezett vízkárelhárítási és vízrendezési fenntartási munkák kivitelezését megelőzően, természetvédelmi-ökológiai szempontokat figyelembe vevő, aktuális vízkárelhárítási és víz-rendezési terv készítését és egyeztetését javasoljuk a működési terület szerint illetékes természetvédelmi kezelővel (BNPI).
- A vízfolyásokban előforduló idegenhonos inváziós állatfajok bekerülésének megelőzésére a horgászatot folytató szervezetekkel történő együttműködés (haltelepítések szabályozása), illetve a lakossági tájékoztatás szükséges. A már bekerült idegenhonos inváziós halfajok gyérítése szintén a horgászatot folytató szervezetekkel történő együttműködést kívánja meg.

d) Gazdálkodáshoz köthető, támogatási rendszerbe illeszthető kezelési előírás-javaslatok:

- Kötelezően betartandó előírások:

Az 1996. évi LIII. törvény (a természet védelméről) 14. §-a természetes és természetközeli állapotú vizek esetében eleve megtiltja az idegenhonos fajok telepítését. A vízfolyások tekintetében az előírásokat a nagyvízi meder, a parti sáv, a vízjárta és a fakadó vizek által veszélyeztetett területek használatáról, hasznosításáról, valamint a folyók esetében a nagyvízi mederkezelési terv készítésének rendjére és tartalmára vonatkozó szabályokról szóló 83/2014. (III.14.) Korm. rendelet ismerteti.

- Önkéntesen vállalható előírások-javaslatok:

Önkéntesen vállalható előírások-javaslatok a kezelési egység vonatkozásában nem adhatók meg.

- e) Élőhelyrekonstrukciós és élőhelyfejlesztési javaslatok:

A kezelési egység területére vonatkozóan élőhely-rekonstrukciós vagy élőhelyfejlesztési javaslat nem merült fel.

- f) Gazdálkodáshoz nem köthető javaslatok:

Szükségesnek tartjuk az ingatlanyilvántárási határok és az érintett ingatlanok művelési ágának kiigazítását a jelenlegi természeti határokhoz illeszkedve. Ennek során javasolt az állami feladatokhoz illeszkedő lehatárolást megtenni [víztest → vízügyi kezelő; parti sáv → természetvédelmi kezelő (egyben tulajdonosi kezelők is)].

- g) A kezelési, fenntartási javaslatok indoklása:

Eltérő jellege (nyílt folyóvízi élettér) miatt önálló lehatárolása indokolt. A Tisza-folyó érintett szakaszrészén magas természetességgel és jó ökológiai állapottal rendelkezik, melynek köszönhetően számos közösségi jelentőségű fajnak (elsősorban makrogerinctelenek, halfajok, vidra) ismertek állományai a területről. A természetes meder, annak dinamikája nagyban segíti a fajok fennmaradását, szaporodását. E folyamat elősegítését és fenntartását szolgálják a meder és parti sáv kezelésére vonatkozó általános javaslataink. Az erős kompetíciós képességgel rendelkező idegenhonos halfajok elszaporodásával a víztest természetessége csökken, az azt benépesítő – sok esetben specialista – honos fajok életfeltételei szűkülnek.

3.2.1.8. KE-8 kezelési egység: Szántóterületek

- a) A kezelési egység meghatározása:

A tervezési területen két tömbben fordulnak elő szántóterületek: (1) nagyobb kiterjedésben a Százd-sziget területén (Tiszakeszi 083c hrsz) illetve (2) elsősorban zárványként, kis területi kiterjedésben a töltés alatt, már a belterület szomszédságában (Tiszakeszi 086/3b hrsz).

- b) A kezelési egység megfeleltetése / Érintettség vizsgálata:

- élőhelyek: ÁNÉR: / Natura 2000 kód: Egyéves, intenzív szántóföldi kultúrák (T1), Extenzív szántók (T6), Fialat parlag és ugar (T10) / -
- érintett közösségi jelentőségű fajok: -
- érintett földrészlet: Tiszakeszi 083c*, 086/3b (a csillaggal [*] jelölt ingatlan érintettsége csak részleges)
- érintett erdőrészlet: -

c) Gazdálkodáshoz köthető általános kezelési javaslatok:

Törekedni kell az alacsonyabb vegyszerigényű kultúrák előtérbe helyezésére. Ezt az árvízi kockázat is indokolja. Több ingatlan esetén jelenleg is rétgazdálkodás vagy ugaroltatás folyik, melyek alacsonyabb környezet-terheltségüknel fogva elősegítik a Natura 2000 célok megvalósulását szolgálják.

d) Gazdálkodáshoz köthető, támogatási rendszerbe illeszthető kezelési előírás-javaslatok:

- Kötelezően betartandó előírások:

A kötelező előírásokat a nemzeti park igazgatóság a bérleti szerződésekben rögzíti. Amennyiben a szántóterületet gyepeként hasznosítják, abban az esetben a kötelezően betartandó előírásokat a Natura 2000 gyepterületek fenntartásának földhasználati szabályairól szóló 269/2007. (X.18.) Korm. rendelet állapítja meg. Országos védett terület esetében a szabályozás alapját a *természet védelméről* szóló 1996. évi LIII. törvény (Tvt.) állapítja meg.

- Önkéntesen vállalható előírások-javaslatok:

A területi tulajdoni szerkezete alapján az „önkéntes” – speciális kezelési - előírások a bérlemények előírásai közé épültek be:

e) Élőhelyrekonstrukciós és élőhelyfejlesztési javaslatok:

A kezelési egység területére vonatkozóan – a bérleti szerződésben rögzített visszagyepesítésen túlmutató – speciális élőhely-rekonstrukciós vagy élőhelyfejlesztési javaslat nem merül fel. Az ex lege védettségű területrészen a honos fafajú erdőtelepítés lehetősége is fennáll, melynek következtében potenciálisan közösségi jelentőségű erdei élőhelytípusok (ligeterdők) alakíthatók ki.

f) Gazdálkodáshoz nem köthető javaslatok:

A kezelési egység területén olyan tevékenység, amely a természetközeli élőhely területének jelentős csökkenésével jár (új vonalas létesítmények, beépítés) nem javasolt.

g) A kezelési, fenntartási javaslatok indoklása:

A szántóterületek jelentős részén a jelölő fajok csak alkalmilag, esetleg bizonyos életciklusuk során tartózkodnak (lásd kétéltű-fajok). Mivel a szántóterületek legtöbbször jelölő mocsárrétekekkel vagy fás növényzettel érintkeznek, így az alacsonyabb vegyszerhasználatra vonatkozó javaslataink közvetve a jelölő élőhelyek fenntartását is szolgálják. A szántóterületekre javasolt előírások az alacsonyabb intenzitású növényi kultúrák használatára, illetve ezek technológiájára vonatkoznak.

3.2.2. Élőhelyrekonstrukció és élőhelyfejlesztés

Az élőhelyrekonstrukciós és élőhelyfejlesztési javaslatokat a dokumentáció 3.2.1 pontjánál, az egyes kezelési egységek (KE) részletes leírásánál adtuk meg. A Bükki Nemzeti Park

Igazgatóság középtávú (10 éves) tervében a Borsodi-Mezőség Tájvédelmi Körzet tiszakeszi hullámtéri alegységének vonatkozásában nem lett megfogalmazva fejlesztési projekt.

A rekonstrukció fontosabb elemeinek összefoglalása:

- Vizes élőhelyek rekonstrukciója, fejlesztése

Szükséges megvizsgálni a Tiszakeszi-morotva vízellátásának biztosítását szolgáló természetvédelmi célú vízügyi kezelések lehetőségeit. A jelölő kételtű fajok (vöröshasú unka, dunai tarajosgöte) szaporodását biztosítandó, kis kiterjedésű vizes élőhelyek – pl. kubikgödrök kialakítása indokolt. Ennek költségvonzata relatíve alacsony, partnerként megnevezhetők a vadgazdálkodók is (a kiépített vizes gödrök vaditatóként is funkcionálhatnak a száraz időszakokban). A töltésalji kubikgödrök természetes vízborításon kívüli vízellátása árvízvédelmi szempontból nem javasolt, mivel az a töltés állékonyságát károsan befolyásolhatja.

- Gyeprekonstrukció

A Tiszakeszi 083 ingatlanon a bérlő – a terület hasznosításának keretében - folyamatosan végzi a gyep helyreállítását, mely elsősorban az gyalogakác folyamatos eltávolítását jelenti. A szántó művelési ágban található ingatlanok részben jelenleg is gyep hasznosításúak. Ezek gyepképzésére – a terület adottságait is figyelembe véve – megfontolandó. Maga a rekonstrukció jelentős beruházási igénnyel nem bír, fokozatosan, kis léptékben (több ütemben) is megvalósítható. A gyeprekonstrukció során célszerű az adminisztratív (földhivatali) művelési ág átvezetést is megtenni.

- Erdők szerkezet-átalakítása

Bár a tervezési területen az erdő adattárban szereplő állományok összkiterjedése jelentős, a honos állományok aránya jelenleg viszonylag alacsony. Ezt a fejlesztést az állami gazdálkodóknak (nemzeti park igazgatóság, vízügyi igazgatóság) javasolt fokozatosan megtenni, figyelembe véve a terület adottságait is.

3.2.3. Fajvédelmi intézkedések

Speciális fajvédelmi intézkedéseket a terület jelölő kételtű-fajai esetében foglalmaztunk meg. A dunai tarajosgöte (*Triturus dobrogicus*) és a vöröshasú unka (*Bombina bombina*) védelme érdekében megfogalmazott intézkedések:

- Javasolt a terület időszakos vízü élőhelyeinek megőrzése, a terület hidrológiai viszonyait negatívan érintő beavatkozások mellőzése. Javasolt az erdősítésekkel elkerülni az időszakos mocsarakat (a kis mocsárfoltokat akár tisztásként kihagyni).
- A mocsári növényzettől sűrűn benőtt mesterséges vizes élőhelyeken indokolt lehet a növényzet részleges visszaszorítása, illetve egyes – egyéb jelentős fajok szempontjából kevésbé értékes – mederrészek kimélyítése. Az árnyékoló hatású gyalogakác visszaszorítása, különösen a fajok szaporodóhelyeként szolgáló vizes élőhelyeken fontos.
- Javasolt a terület hidrológiai viszonyainak megőrzése, lehetőség szerint a víz további visszatartása a területen (természetvédelmi célú élőhely-létesítésekkel, helyreállításokkal). Egyes mesterséges élőhelyeinek részleges (más értékes fajok jelenlétét figyelembe vevő) növényzetmentesítésével, kimélyítésével védelmi helyzete tovább javítható.

3.2.4. *Kutatás, monitorozás*

A jövőre vonatkozó monitorozási feladatok közül az alábbiak rendelkeznek kiemelt prioritással:

- A vizes élőhelyek esetében a szukcessziós változások figyelemmel kísérése, a terület élőhely-térképezésének megismétlése javasolt 5 éves visszatérési idővel.
- A jelölő élőhelyeket veszélyeztető özönnövények esetében ponttérképezéses (alapállapot) felmérés majd annak megismétlése javasolt 5 éves visszatérési idővel. A vizsgálat eredményeként a kezelések tervezhetősége is javulhat.
- Az érintett Tisza folyószakasz halfaunájának nyomon követése, kiemelt figyelemmel a kezelés (mederrendezés, kotrás, növényborítottság, vízviszonyok) élővilágra gyakorolt hatására (NBmR protokollmódszertanát követve).
- A dunai tarajosgöte (*Triturus dobrogicus*) monitorozását optimális esetben évente, minimálisan ötévente megismételt, standardizált mintavételezéssel indokolt elvégezni. A faj esetén rendkívül nehéz a valós egyedszámot megbecsülni, az egyedszám nagymértékű fluktuációja pedig az eredmények értékelhetőségét nehezíti. Mintavételi módszerként a palackcsapdázás, az éjszakai lámpás keresés és a petekeresés javasolt.

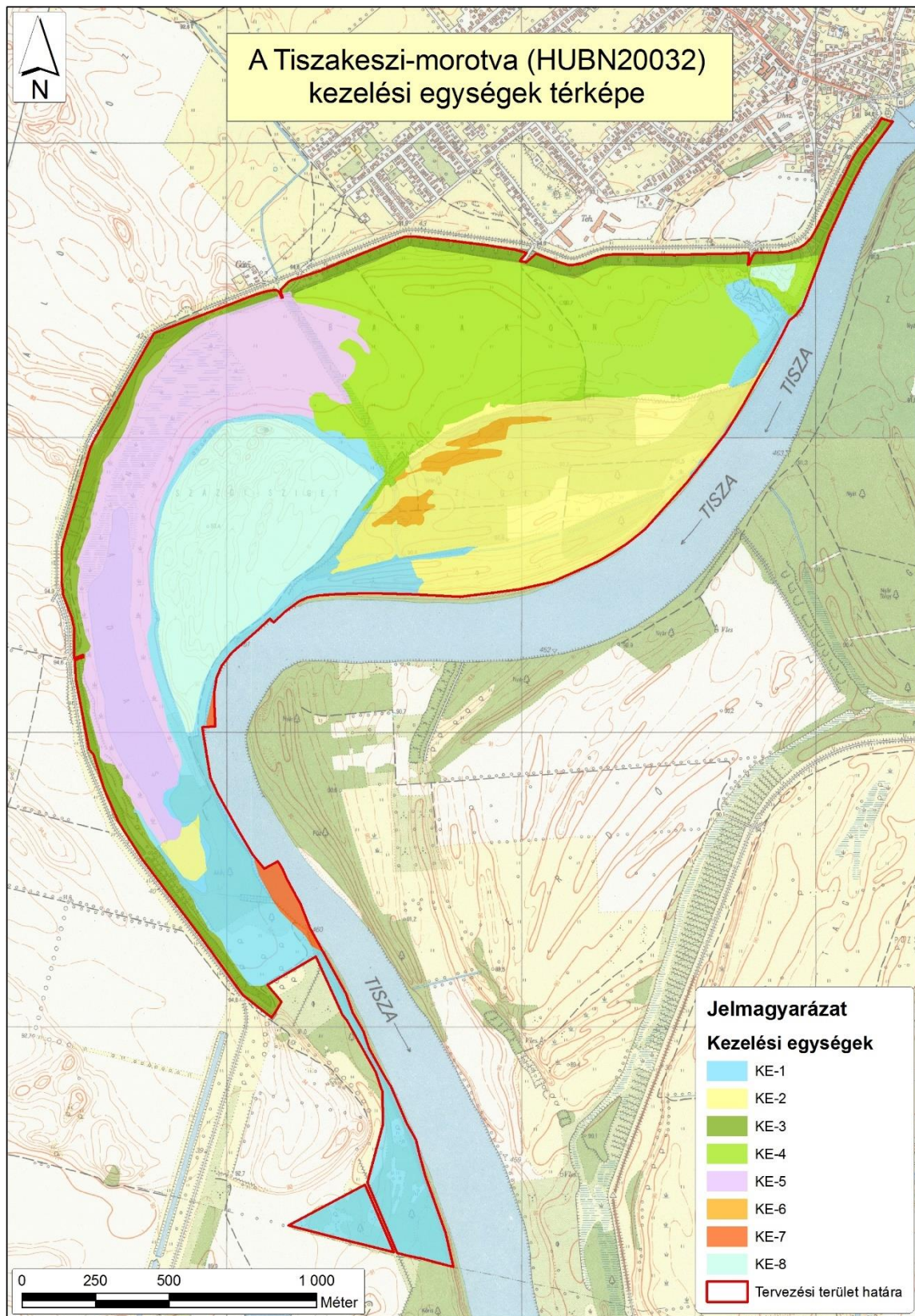
A Nemzeti Biodiverzitás-monitorozó Rendszer keretében a területen monitorozás nem zajlik. A tervezést megelőzően a kijelölést is megalapozó szórvány adatok álltak a Bükki Nemzeti Park Igazgatóság részére, a Natura 2000 fenntartási terv készítését megalapozó kutatásoknak köszönhetően ezek az adatok jelentősen bővültek.

A Natura 2000 fenntartási terv készítését megalapozó felmérések folytak 2015-2016-ban:

- A 2006-ban készült élőhelytérkép aktualizálása megtörtént 2015-2016-ban.
- Közösségi jelentőségű, monitorozásra is alkalmas kétéltű-, hüllő és halfajok állományának felmérése megtörtént, kiegészítve a területről korábban nem ismert tompa folyamkagyló állományának felméréssel.

3.2.5. Mellékletek

A kezelési egységek lehatárolását mutató térkép (2015):

A kezelési egységek összefoglaló táblázata (megj. a csillaggal (*) jelölt hrsz-ek és erdőrészek csak részben érintik a lehatárolt kezelési egységet):

Kezelési egység kódja	Kezelési egység megnevezése	Területe (ha)	Érintett hrsz-ek	Érintett erdőrészek
KE-1	Puhafás ligeterdők és származékaik	48,37	Tiszakeszi 078/2d*, 078/2f*, 079/b*, 079/h, 081/a*, 081/b, 081/c, 081/d*, 083/b*, 083/c*, 083/j, 084/a, 084/b, 086/1*, 086/3a, 086/4a*, 086/5a, 086/5b	Tiszakeszi 11/A, 15/D*, 15/E*, 16/B, 16/E, 16/F*, 16/H, 16/I, 16/J, 18/B, 18/TI1*, 18/TI2*, 19/A*
KE-2	Nemesnyáras kultúrerdők	56,7	Tiszakeszi 081a*, 085*, 086/1*, 086/4a*, 086/4b, 086/4c*	Tiszakeszi 16/A, 16/F*, 17/A, 17/B, 17/C, 17/D, 17/E, 17/F, 17/G, 17/H, 17/NY, 17/TN*, 18/A, 18/C, 18/D, 18/E, 18/F, 18/G, 18/NY, 18/TI1*, 18/TI2*, 19/A*
KE-3	Töltésalji kubikerdők	23,97	Tiszakeszi 078/1a*, 078/1b, 078/1c, 078/1d*, 078/1f, 078/2a*, 078/2b, 078/2c, 078/2d*, 078/2f*, 083a*, 086/3c	Tiszakeszi 12/A, 12/D, 10/A, 10/D, 10/B, 10/C, 11/B, 12/B, 12/C, 12/E*, 15/D*, 15/E*, 15/F
KE-4	Mocsár- és kaszálórétek	72,83	Tiszakeszi 078/1a*, 078/1d*, 083a*, 083d*, 083f*, 083g, 083h, 085*, 086/3a, 086/3b, 086/3c, 086/4a*, 086/4c*, 086/5a	Tiszakeszi 17/TN*

KE-5	Mocsarak (Tiszakeszi-morotva medre)	55,24	Tiszakeszi 078/2a*, 081/a*, 083/a*, 083/b*, 083/d*, 083/f*	Tiszakeszi 12/E*, 16/F*
KE-6	Mocsarak (lefűződött holtmedrek)	4,08	Tiszakeszi 086/4a*	Tiszakeszi 17/TN*
KE-7	Tisza folyó	2,19	Tiszakeszi 079/b*, 081/a*, 081/d*, 085*	-
KE-8	Szántóterületek	41,93	Tiszakeszi 083c*, 086/3b	-

3.3. A kezelési javaslatok megvalósításának lehetséges eszközei a jogi háttér és a tulajdonviszonyok függvényében

3.3.1. Agrártámogatások

A tervezési terület a Natura 2000 hálózat részeként a kiemelt jelentőségű természetmegőrzési területbe tartozik, és teljes egészében átfedést mutat a 9/1989. (VIII. 24.) KVM rendelettel kihirdetett és a 161/2007. (XII. 27.) KvVM rendelettel fenntartott Borsodi Mezőség Tájvédelmi Körzettel. Ebből következően, az országos jelentőségű, védett terület esetében a szabályozás alapját a természet védelméről szóló 1996. évi LIII. törvény (Tvt.) állapítja meg. A részletes kezelési előírásokat a védett terület természetvédelmi kezelési tervében szükséges rögzíteni. A Natura 2000 besorolású gyepterületekre (a „gyep” művelési ágú területeken kívül, a természetben gyepeként hasznosított területek vonatkozásában is) a 275/2004 (X.8.) Kormányrendelet az irányadó.

A területet 9 db MePAR blokk érinti, melyek közül csak kettő mezőgazdasági hasznosíthatóságú (szántó, illetve rét), a tervezési terület jelentős része erdőterület illetve vízfolyás (a Tisza vízteste). A bérleményként hasznosított Tiszakeszi 083 ingatlanon a gyalogakáctól megtisztított területrészeket idővel javasolt „támogathatóvá” minősíteni. A tervezési területen domináns az állami tulajdon (nemzeti parki illetve vízügyi vagyongazdálkodásban). Az egyetlen magántulajdonban lévő ingatlan erdőtervezett erdő (Tiszakeszi 086/1 hrsz). A pályázati felhívások tekintetében a magántulajdonosi szektor alacsony (minimális) volta a meghatározó.

3.3.1.1. Jelenleg működő agrártámogatási rendszer

A 2014-2020 időszakra elfogadott új Vidékfejlesztési Program tartalmazza a megadott időszakban igénybe vehető jogcímeiket. A betartandó előírásokat a 2015-2017 között folyamatosan megjelentetett pályázati felhívások tartalmazták. A 2007-2013 időszakban igénybe vehető támogatásokról szóló támogatási rendeletek ugyanakkor továbbra is hatályban maradnak, amíg történik belőlük kifizetés - ez elsősorban az erdős támogatások esetében fordulhat elő.

Továbbra is számos olyan jogcím van, ahol a Natura 2000 területeken gazdálkodók támogatási forrásokhoz juthatnak vagy előnyt élvezhetnek a pontozási rendszerekben. Ezek közül legfontosabbak a kompenzációs jellegű kifizetések, melyek a gyepterületek és magánjogi erdőgazdálkodók (állami tulajdonosi hányad kevesebb mint 50%) kezelésében lévő erdők területén érhetőek el. A Natura 2000 gyepterületekre vonatkozó földhasználati szabályok

betartása azonban kötelező független attól, hogy a gazdálkodó igényelte-e a támogatást vagy sem (a Natura 2000 gyepterületek fenntartásának földhasználati szabályairól szóló 269/2007. (X. 18.) Kormányrendelet). Az adminisztratív eszközök tekintetében a Natura 2000 területekre járó kompenzáció ráépül az egyéb elérhető támogatásokra, a gazdálkodók a Natura 2000 jogcím mellett jogosultak az egységes területalapú támogatásra (SAPS) is. Az Országos Erdőállomány Adattárban nyilvántartott erdőrészlet területén felmerülő költségek és jövedelemkiesés ellentételezése céljából a magánjogi erdőgazdálkodó (állami tulajdonosi hányad kevesebb mint 50%) kezelésében lévő, Natura 2000 erdőterületeken történő gazdálkodáshoz kompenzációs támogatás igényelhető, mely az erdő természetességétől, a faállomány korától és összetételétől függően változó összeg lehet (VP4-12.2.1-16 - Natura 2000 erdőterületeknek nyújtott kompenzációs kifizetések).

Az önkéntesen vállalt előírások elsősorban az agrár-környezetgazdálkodási és az erdészeti, valamint erdő-környezetvédelmi és éghajlattal kapcsolatos szolgáltatások, természetmegőrzés tematikus előíráscsoportokba, illetve célterületeibe integrálódnak. Az agrár-környezetgazdálkodási kifizetési rendszer olyan önkéntes alapon működő program, amelyben résztvevők az agrár-környezetgazdálkodási célok elérésének érdekében többlet tevékenységek elvégzését vállalják gazdálkodásuk során (lásd VP-4-10.1.1-15 - Agrár-környezetgazdálkodási kifizetések).

Támogatás vehető igénybe olyan földhasználati intézkedésekre, amelyek gazdálkodáshoz közvetlenül nem kapcsolódnak, ugyanakkor a vidéki táj értékeinek, állat- és növényvilágának fennmaradását szolgálják, ez által növelik a Natura 2000 területek közjóléti értékét, illetve hozzájárulnak a környezetgazdálkodási célok teljesítéséhez (az erdő esetében az erdei ökoszisztémák ellenálló képességének és környezeti értékének növelését célzó beruházásokhoz nyújtott támogatás vagy a mezőgazdasági területek esetében az élőhelyfejlesztési és vízvédelmi célú nem termelő beruházások).

3.3.1.2. Javasolt agrártámogatási rendszer

A jelenleg is elérhető támogatási programokkal a terület fenntartó kezelése elvileg megvalósítható a gyepterületeket illetően, melynek alapján a bérleti szerződések jelölik ki a kezelés kereteit (lásd Natura 2000 gyepterületekre vonatkozó kötelező földhasznosítási előírások). Mivel a távlati természetvédelmi célként a facsoportok, fasorok felújítását, fejlesztését jelöltük meg, így ez mindenképp nevesítendő a jövőbeli agrár-erdészeti támogatási rendszerekben.

Az erdei életközösségek legjelentősebb veszélyeztető tényezőjének az inváziós növényfajok terjedése tekinthető. Az ellenük végzett kezelésnek a pluszkiadásait a gazdálkodók nem tudják előteremteni, így az özönnövényekkel érintett erdőterületek esetében speciális agrár-erdészeti pályázati felhívások meghirdetése kifejezetten javasolt.

A 2014-2020 között elérhető agrártámogatásokról készített összefoglaló a tervdokumentáció 7. fejezetében található.

3.3.2. Pályázatok

A tervezési terület vonatkozásában speciális közösségi jelentőségű élőhelyekkel és fajokkal kapcsolatos új természetvédelmi pályázat nem tervezett a Bükki Nemzeti Park Igazgatóság gesztorságában.

3.3.3. Egyéb

A Bükk Nemzeti Park Igazgatóság a „Kunhalmok, földvárak rehabilitációja a BNPI Heves és Borsod megyei területein - KEOP-3.1.2/2F/09-11-2013-0041” Környezet és Energia Operatív Program (KEOP) keretében a tervezési területen található Jaj-halom területén természetvédelmi beavatkozásokat valósított meg (geodéziai felmérés; sekély szántás; régészeti dokumentálás; gyepesítés). A projekt keretében egy információs tábla is kihelyezésre került a Tisza védtöltésére.

3.4. A terv egyeztetési folyamatának dokumentációja

3.4.1. Felhasznált kommunikációs eszközök

A tervezési folyamat során a Bükk Nemzeti Park Igazgatóság honlapján folyamatosan frissülő tematikus aloldalt alakítottunk ki, ahol a területekkel kapcsolatos alapinformációk mellett a (véleményezhető) egyeztetési tervdokumentációt is elérhetővé tettük pdf formátumban: <http://bnpi.hu/naturaterv>

Eszköz típus	Alkalmazott dokumentáció	Mutatók	Időpont
Érintettek levélben és/vagy e-mailben történő megkeresése és tájékoztatása	BNPI Iktatórendszer (ügyiratszám), feladást igazoló szelvényről másolat, e-mail visszaigazoló tertivevény	Üisz: 34-19/1/2016 20 levél kiküldése érintetteknek + elektronikus levél (ismert címek esetében)	2016.06.01
Nyomtatott tájékoztató	A BNPI elkészített egy Natura 2000 dossziét, mely a tervezéssel és a Natura 2000 területekkel kapcsolatban számos információval látja el a célzott érintettek körét (elsősorban: gazdálkodók, földhasználók). A dossziéba elhelyeztük a hatályos Natura 2000 gyep és erdőtámogatási rendeleteket, kaszálási bejelentőket).	A fórumon a jelenlevőknek átadott dossziék száma (db)	2016.06.14
Fórum (összes érintett)	Jelenléti ív, emlékeztető, fotódokumentáció	Üisz: 34-19/1/2016	2016.06.14
Önkormányzati közzététel	Igazolás az önkormányzat részéről	Üisz: 34-19/2/2016 megküldött tertivevény	2016.06.01 – 2016.06.20 között
Honlap	Elérhetősége, adatfeltöltés dátuma	www.bnpi.hu/naturaterv	2016.06.01

3.4.2. A kommunikáció címzettjei

Célcsoport	Szervezetek, képviselő
Gazdálkodók, területhasználók (mezőgazdaság)	Magántulajdonosok, bérlő (2 + 1 fő)

Erdőgazdálkodók	Állami erdőgazdálkodó (BNPI, Észak-Magyarországi Vízügyi Igazgatóság (ÉMVIZIG)), magánerdő tulajdonos (1 fő)
Vadgazdálkodók	Vadásztársaság (Tálóközi Vt.)
Vízgazdálkodó	Észak-Magyarországi Vízügyi Igazgatóság (ÉMVIZIG)
Önkormányzat	Tiszakeszi község önkormányzata
Hatóságok	nevesítve: <ul style="list-style-type: none"> • Borsod-Abaúj-Zemplén megyei Kormányhivatal Környezetvédelmi és Természetvédelmi Főosztály • Borsod-Abaúj-Zemplén megyei Kormányhivatal Földművelésügyi és Erdőgazdálkodási Igazgatósága • Borsod-Abaúj-Zemplén megyei Kormányhivatal Élelmiszerlánc-biztonsági, Növény- és Talajvédelmi Főosztály • Borsod-Abaúj-Zemplén megyei Kormányhivatal Földhivatala • Tiszaújváros Járási Hivatal Földhivatali Osztály
Civil szervezetek, köztestületek, kamarák	<ul style="list-style-type: none"> • Nemzeti Agrárgazdasági Kamara, Borsod-Abaúj-Zemplén megyei Igazgatósága • Magyar Madártani és Természetvédelmi Egyesület, 34. sz. Bükki HCS • Pap József Faluszépítő Egyesület
Helyi lakosság	Az érintett település lakosai

3.4.3. Egyeztetés hatósági és területi kezelő szervekkel

Az Észak-magyarországi Vízügyi Igazgatóság az É2016-1702-002/2016. ügyiratszámú levelében részletes véleményt, illetve kiegészítést adott a tervdokumentációhoz. A tervezési terület vonatkozásában a nagyvízi medrekre és parti sávokra meghatározott 83/2014. (III.14.) Korm. rendelet előírásait is figyelembe venni. Ezzel kapcsolatosan részletes tájékoztatást, kifejtést tett a vízügyi kezelő. Szükségesnek tartották továbbá a vízgyűjtő-gazdálkodási terv fejezet (1.7.6) kiegészítését, aktualizálását, melyhez az információkat, adatpontosítás szempontjait megadták. A vízügyi kezelő részletes jellemzést adott a Tiszakeszi – Ároktő távlati vízbázis kijelölt hidrogeológiai védterületre és védőidomra. Fontosnak tartja, hogy a védterületre vonatkozó korlátozásokat és tiltásokat tartalmazó Észak-magyarországi Környezetvédelmi, Természetvédelmi és Vízügyi Felügyelőség (ma: Borsod-Abaúj-Zemplén Megyei Kormányhivatal, Környezet- és Természetvédelmi Főosztálya) által kiadott 3845-4/2008. sz. határozat is szerepeljen a tervdokumentációban. A vízügyi kezelő által tett észrevételeket a tervkészítő a tervdokumentációba átvezette.

A Borsod-Abaúj-Zemplén Megyei Kormányhivatal Környezetvédelmi és Természetvédelmi Főosztálya BO/16/10252-2/2016. ügyiratszámom kiadott véleményében jelezte, hogy „a fenntartási tervben megfogalmazott kezelési javaslatok, stratégiák, elősegítik a

természetvédelmi célkitűzések megvalósítását. A Főosztály a fenntartási tervben foglaltakkal egyetért, annak elfogadását támogatja, azzal kapcsolatosan további megjegyzést nem tesz.”

A Borsod-Abaúj-Zemplén Megyei Kormányhivatal Földművelésügyi és Erdészeti Igazgatósága BOG/01/3540-2/2016. ügyiratszámom telt észrevételeket a tervezési terület erdőterületeinek vonatkozásában. Állásfoglalásuk alapján az erdőre, erdőgazdaságra vonatkozó megállapítások számos tévedést, pontatlanságot tartalmaznak, melyet a szerzők erdészeti szakmai és helyismereti hiányosságaival magyaráznak. Ebből következően elengedhetetlennek tartják az erdőre vonatkozó részek jelentős átdolgozását. Az észrevételeik több tervben szereplő pontatlanságra hívják fel a tervkészítő figyelmét, pl.:

- Az erdőgazdálkodás, mint veszélyeztető tényező (B02 kódszámon) való szerepeltetését nem tartják indokoltnak a tervezési területen, különös tekintettel arra a tényre hivatkozva, hogy a tervezési terület jelentős részén a Bükki Nemzeti Park Igazgatóság a bejegyzett erdőgazdálkodó.
- A KE-4 egységhez sorolt önerdősült részeket javasolják átsorolni a KE-1 egységhez. Az inváziós fajok visszaszorítására vonatkozóan konkrét előírás-javaslatokat fogalmaztak meg.
- A Százd-sziget, Tiszakeszi 083/c vonatkozásában (KE-8 része) javasolják, hogy az önkéntes előírások közé szükségesnek tartják az erdősítést, erdőtelepítést honos fajokkal (a jelölő élőhelyek kiterjedésének növelésének érdekében).
- A mocsárrétek jelenlegi degradált állapotának okát a termelőszövetkezeti használat megszűnésében, illetve a jelenlegi vagyonkezelő (BNPI) földhasználati kötelezettségének évtizedeken át történő mulasztásával magyarázzák.

A Bükki Nemzeti Park Igazgatóság, mint tervkészítő a kért pontosításokat, korrekciókat részben megtette a dokumentáció vonatkozásában. Az erdőgazdálkodás, mint potenciális veszélyeztető tényező feltüntetését továbbra is javasoljuk, elsősorban annak járulékos hatásainál fogva (pl. inváziós fajok térnyerése, érintkező mocsárrétek veszélyeztetettsége).

A Borsod-Abaúj-Zemplén Megyei Kormányhivatal Élelmiszer-biztonsági, Növény- és Talajvédelmi Főosztály BOG/01/2553-2/2016. ügyiratszámú levelében az alábbi állásfoglalást adta meg: *”A Tiszakeszi-morotva (HUBN20032) kiemelt jelentőségű természetmegőrzési terület Natura 2000 fenntartási terve” címen elkészített fenntartási tervvel kapcsolatosan talajvédelmi szempontból kifogást nem emelünk. A tervben foglalt tervezett intézkedések az érintett termőföld területek talajának minőségére kedvező hatással vannak.”*

A Borsod-Abaúj-Zemplén Megyei Kormányhivatal Földhivatali Főosztálya 10137/2016. ügyiratszámom kiadott véleményében a terület vonatkozásában kiemelte a termőföld védelméről szóló 2007. évi CXXIX. törvény 5. és 7. paragrafusait, a gyomnövények megtelepedését és terjedését megakadályozó előírások és a termőföld kisajátítás esetén fennálló termőföld igénybevétellel kapcsolatban. A tervezési terület fenntartási tervének tervezete ellen földvédelmi szempontból kifogást nem emeltek.

A tervkészítő a szaktárcának (mint megbízónak) a véleményekkel átdolgozott tervváltozattal egyidejűleg a beérkezett iktatott véleményeket a fórum emlékeztetője is megküldte.

4. Felhasznált irodalom

- Böloni J., Molnár Zs., Kun A. (szerk.) (2011): Magyarország élőhelyei. A hazai vegetációtípusok leírása és határozója. ÁNÉR 2011. MTA ÖBKI, pp. 441.
- Dövényi Z. (szerk.) (2010): Magyarország kistájainak katasztere, az első kiadást szerkesztette: Marosi Sándor és Somogyi Sándor, Második, átdolgozott és bővített kiadás, Budapest: MTA Földrajztudományi Kutatóintézet. ISBN 978-963-9545-29-8.
- Haraszty L. (szerk.) (2014): Natura 2000 fajok és élőhelyek Magyarországon. - Pro Vértes Természetvédelmi Közalapítvány, Csákvár, 956 pp.
- Harka Á., Sallai Z. (2004): Magyarország halfaunája. – Nimfea Természetvédelmi Egyesület, Szarvas. 269. pp.
- Horváth F., Kovács-Láng E., Báldi A., Gergely E., Demeter A. (szerk.) (2003): Európai jelentőségű természeti területeink felmérése és értékelése. – MTA ÖBKI, Vácrátót 160 pp.
- Korsós Z. (1997): Nemzeti Biodiverzitás-monitorozó Rendszer VIII. Kétéltűek és hüllők. – Magyar Természettudományi Múzeum, Bp., 44 pp.
- Lászlóffy W. (1982): A Tisza – Vízi munkálatok és vízgazdálkodás a tiszai vízrendszerben. Akadémiai Kiadó, Budapest, pp. 610.
- Marosi S., Szilárd J. (szerk.) (1969): A tiszai Alföld. Akadémiai Kiadó, Budapest, pp. 381.
- Földművelésügyi Minisztérium (szerk.) (2014): Útmutató a Natura 2000 fenntartási tervek készítéséhez. VM, Budapest 36 pp.

Világháló helyek:

https://www.nebih.gov.hu/szakteruletek/szakteruletek/erdeszeti_igazgatosag/erdeszeti_szakteruletek/erdotervezes/korz_erd

<https://www.mepar.hu/mepar/>

<http://ova.info.hu/ujvgtajak.html>

<http://www.utadat.hu/>

<http://www.vizugy.hu/index.php?module=vizstrat&programelemid=149>

<http://turistautak.hu/>

<http://www.novenyeterkep.hu>

http://bd.eionet.europa.eu/activities/Natura_2000/reference_portal

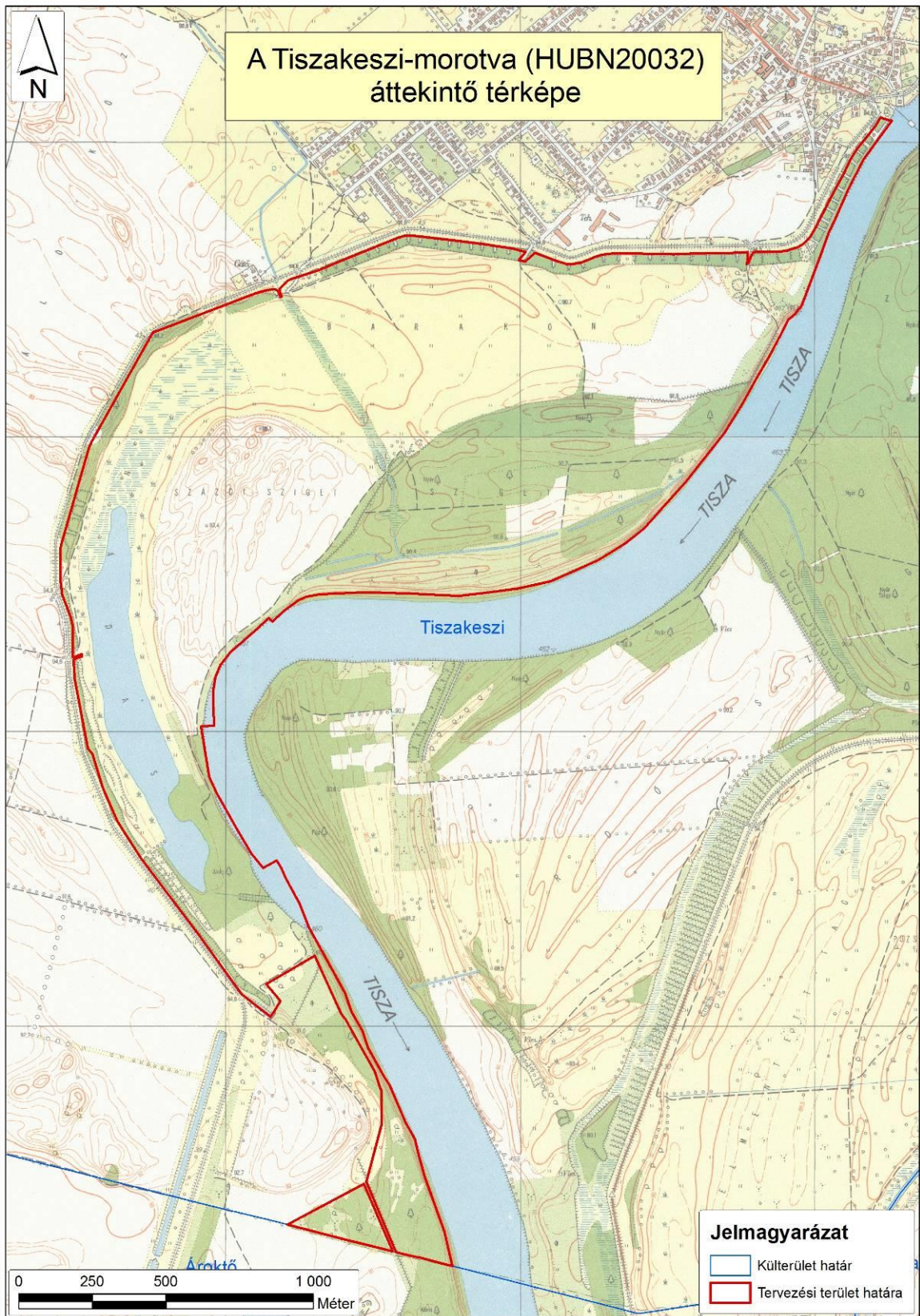
<http://natura2000.eea.europa.eu>

<https://rsis.ramsar.org/ris/1745>

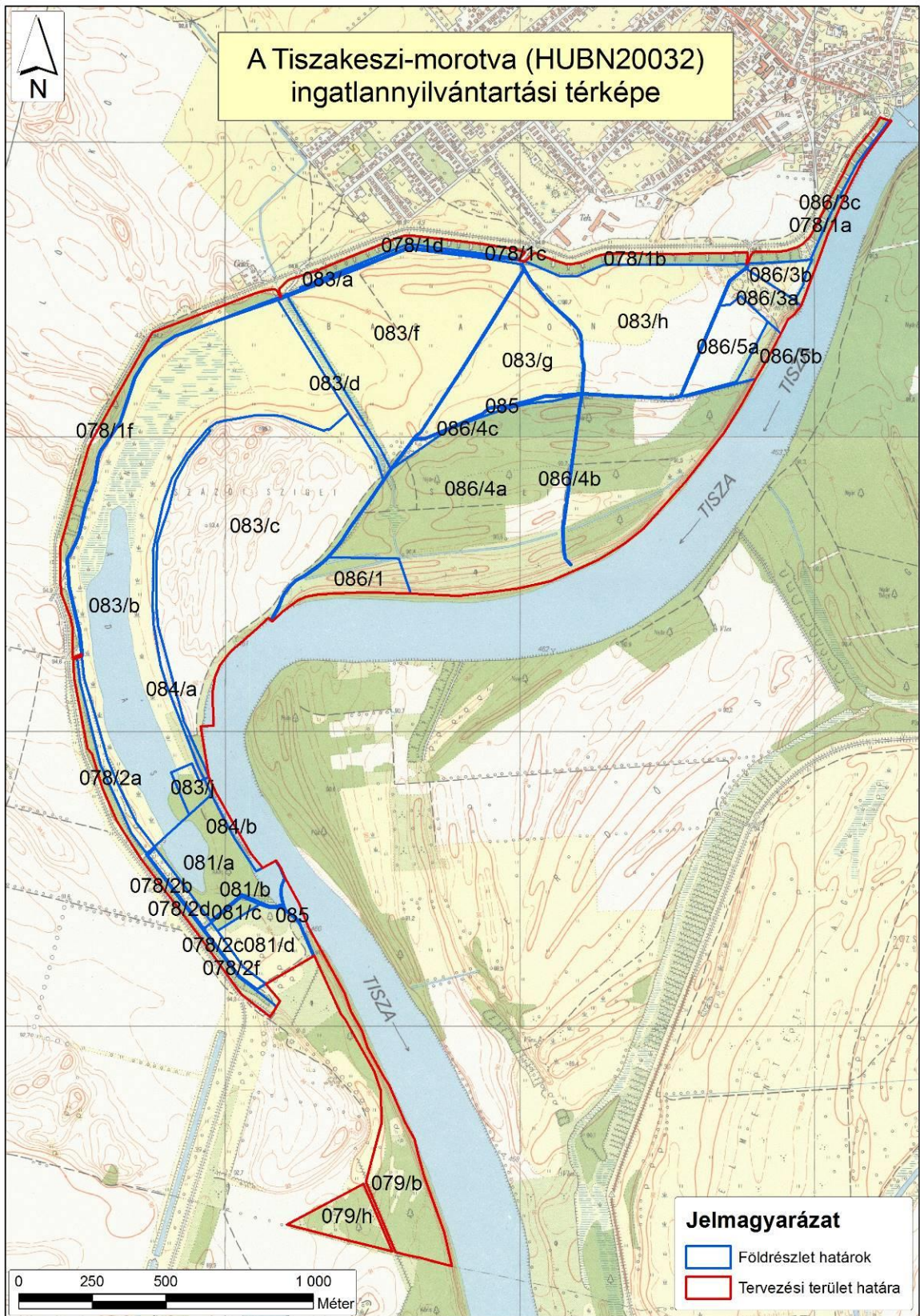
<http://www.tiszakeszi.hu/>

5. Térképek

- 1) A tervezési terület áttekintő térképe
- 2) A tervezési terület ingatlan-nyilvántartási térképe
- 3) A tervezési terület művelési ág megosztási térképe
- 4) A Bükk Nemzeti Park Igazgatóság vagyonkezelésében lévő ingatlanok térképe
- 5) A tervezési terület erdészeti térképe
- 6) Az országos ökológiai hálózat térképe
- 7) A tervezési terület élőhelytérképe (Á-NÉR 2011 alapján)
- 8) A tervezési terület közösségi jelentőségű (Natura) élőhelytérképe

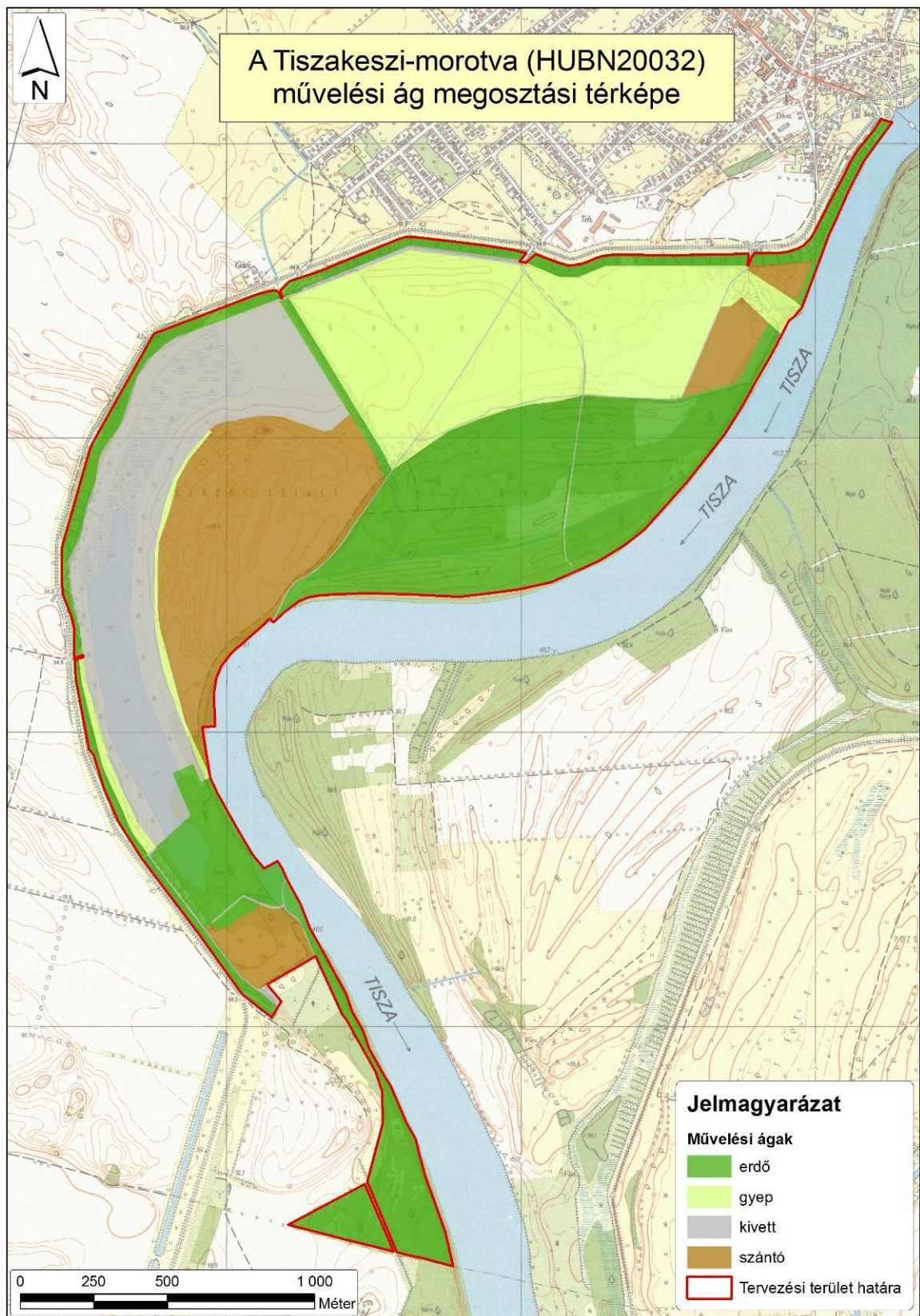

1) A tervezési terület áttekintő térképe (2015.)

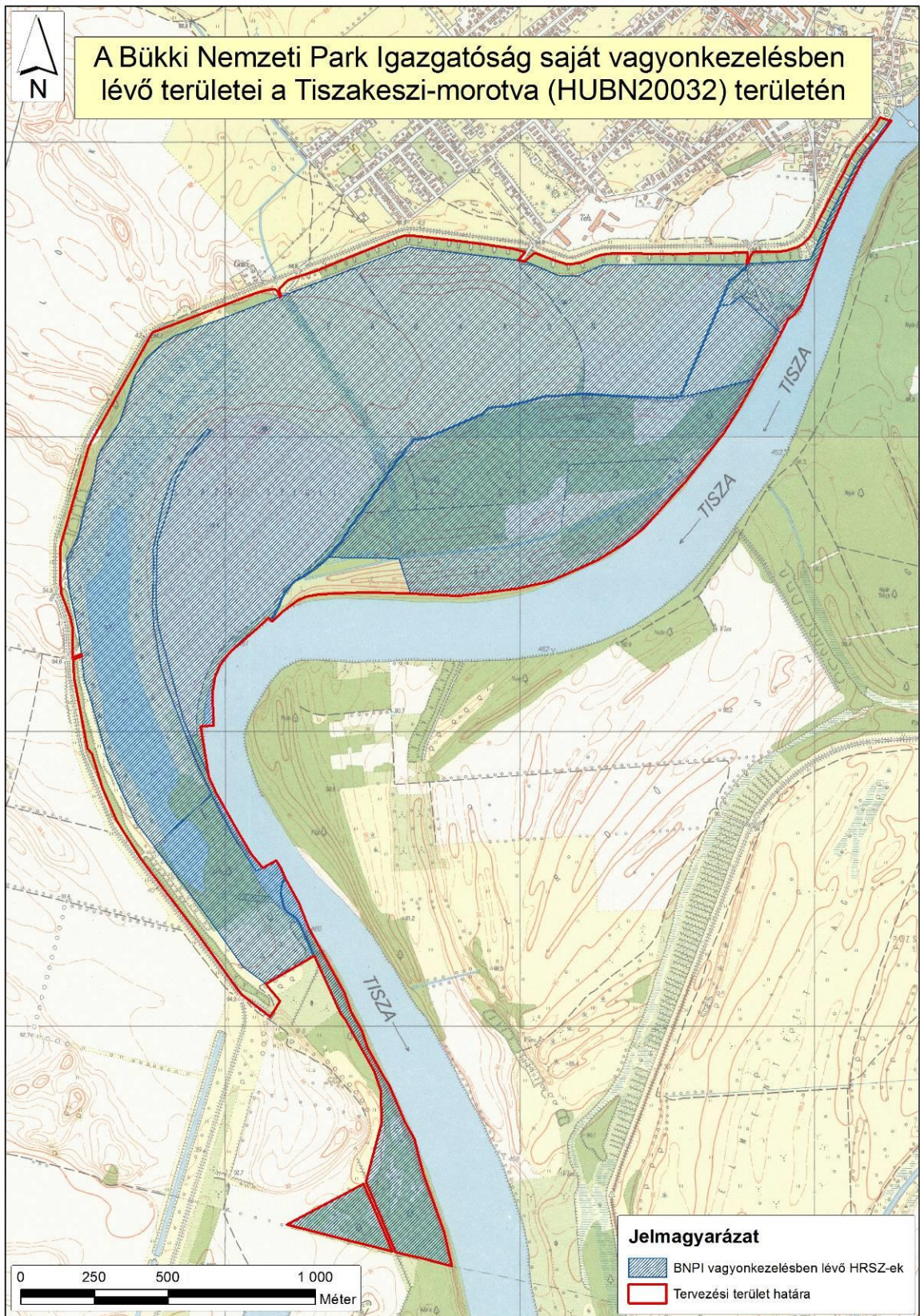

2) A tervezési terület ingatlan-nyilvántartási térképe (2015.)

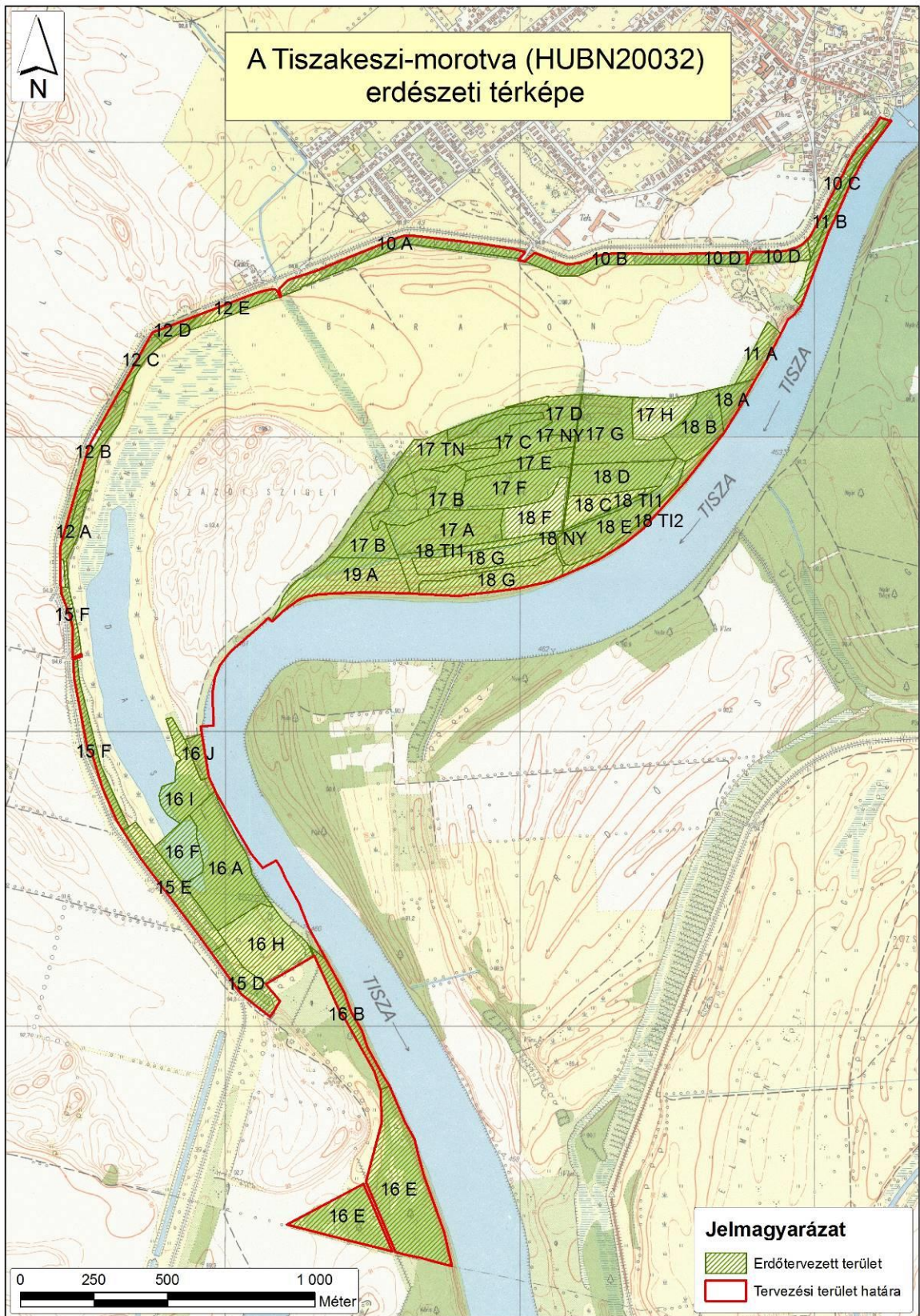

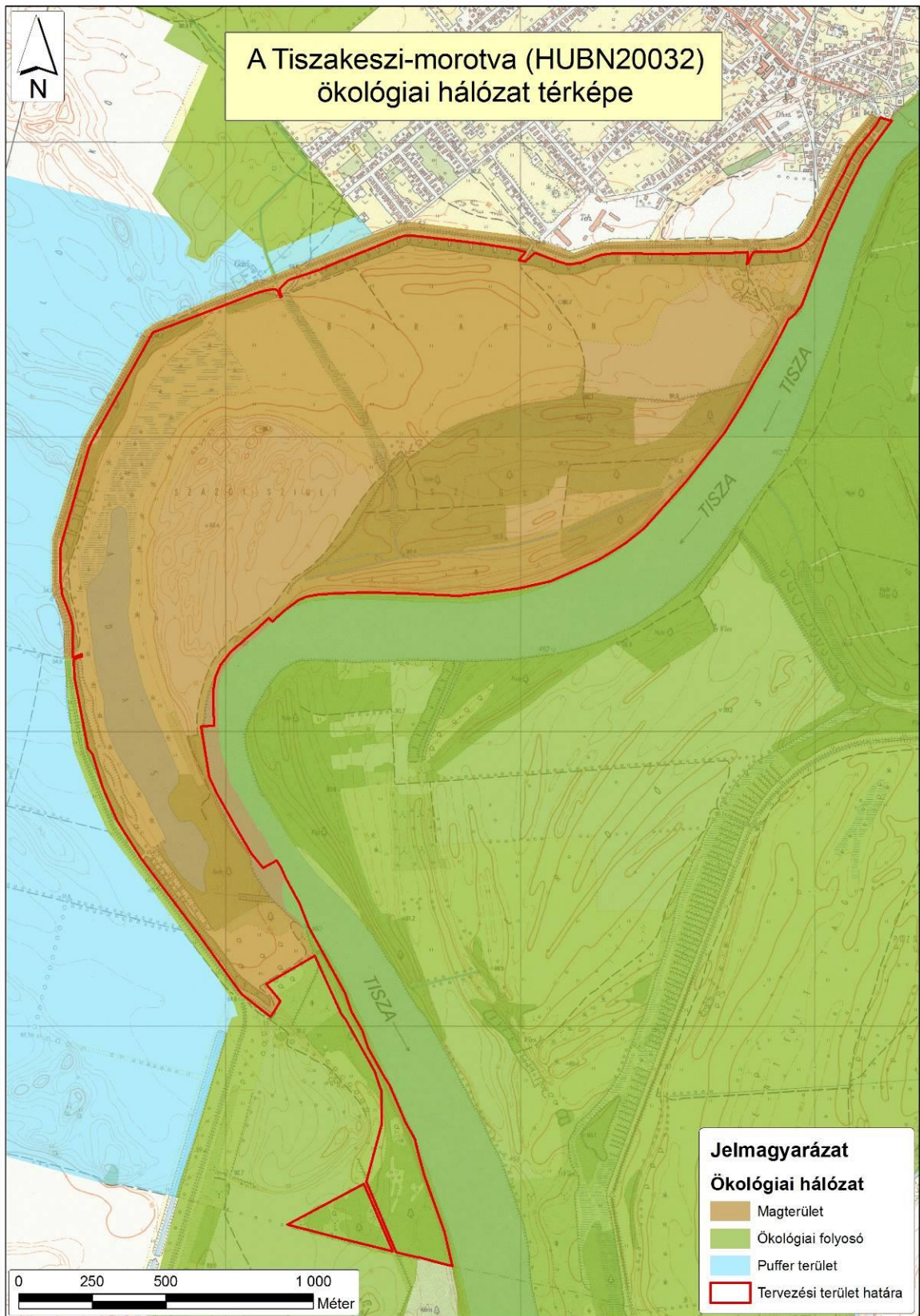
3) A tervezési terület művelési ág megosztási térképe (2015.)

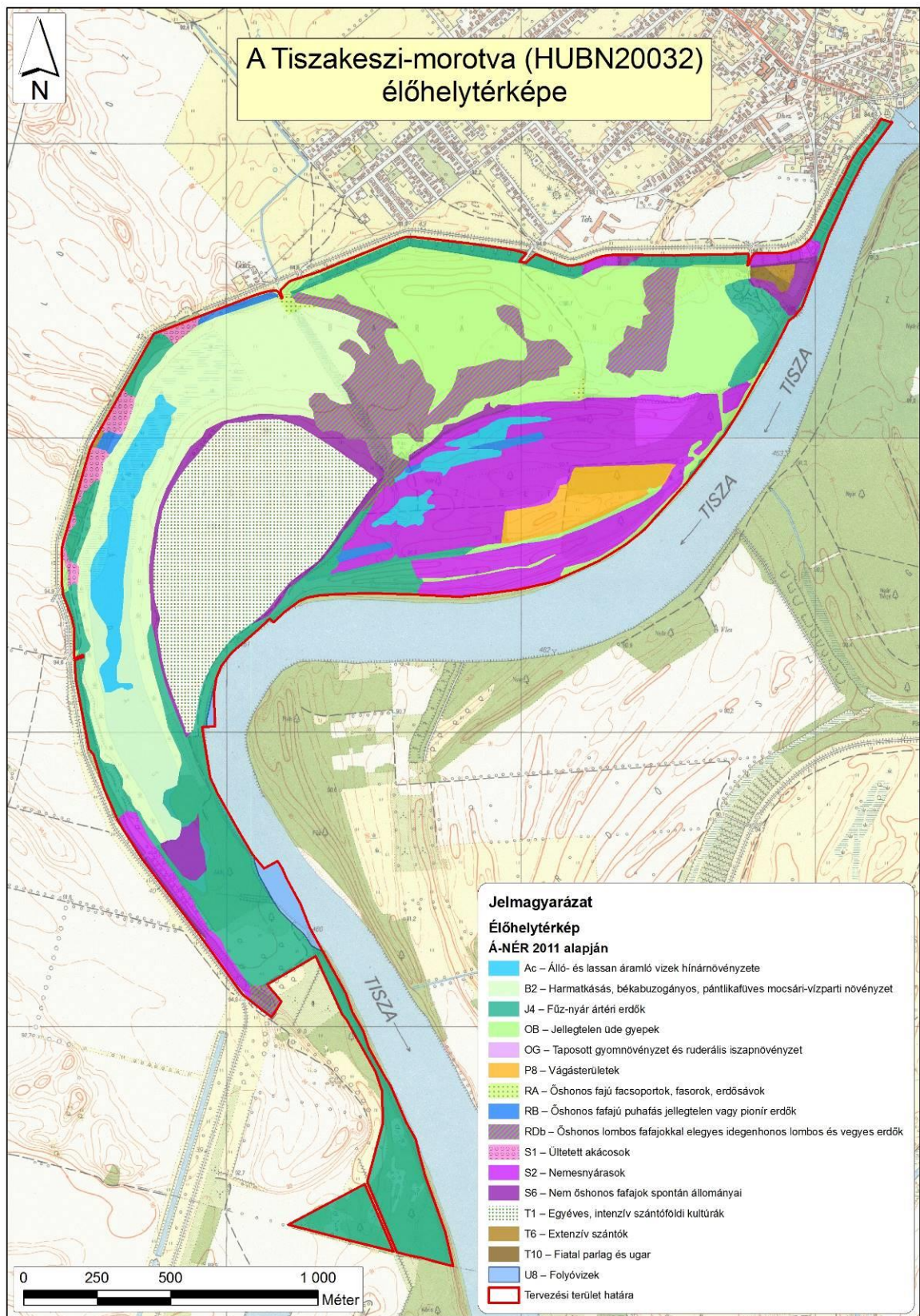
4) A Bükki Nemzeti Park Igazgatóság vagyonkezelésében lévő ingatlanok térképe (2015.)

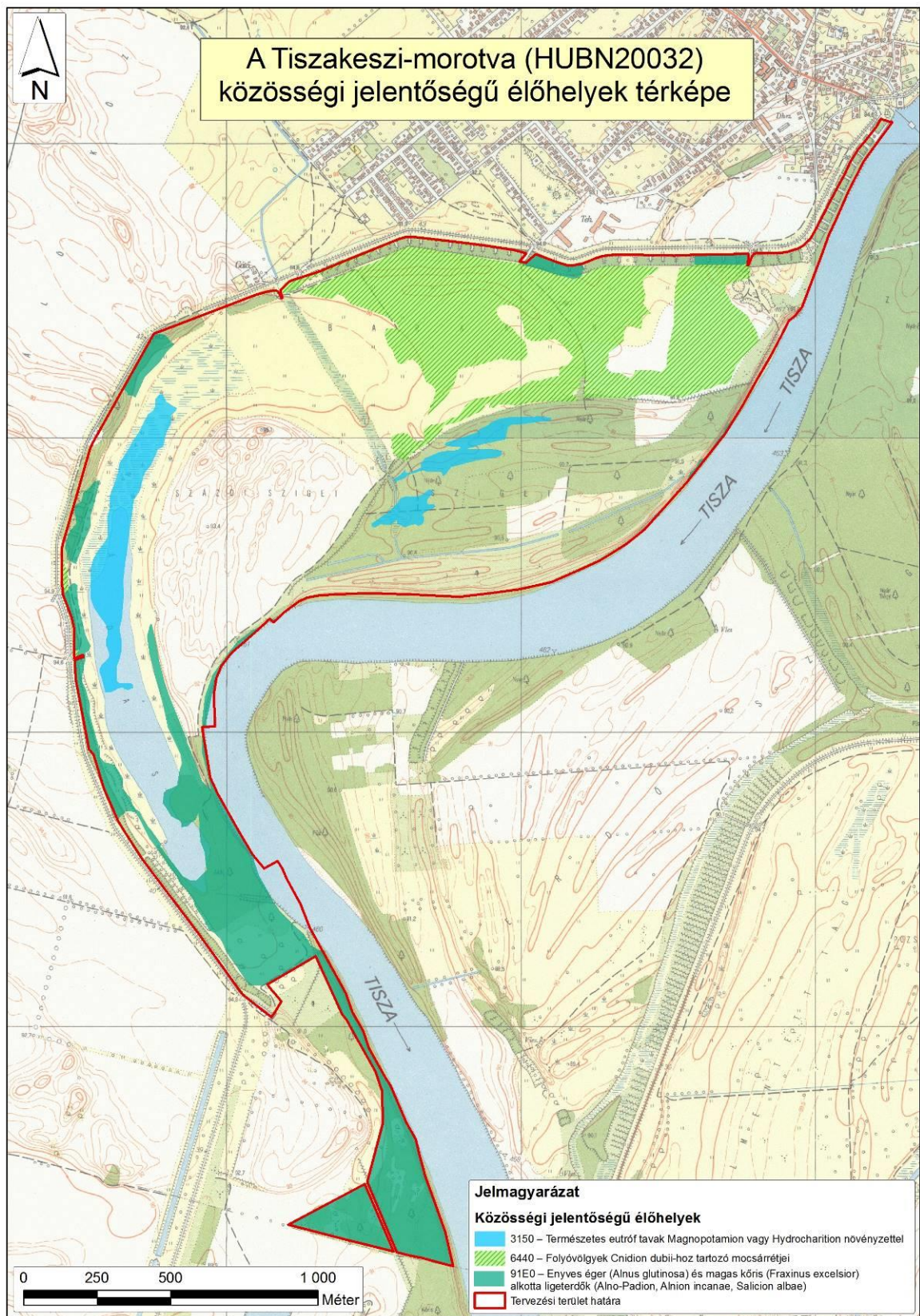
5) A tervezési terület erdészeti térképe (2015.)

6) Az országos ökológiai hálózat térképe (2015.)

7) A tervezési terület élőhelytérképe (Á-NÉR 2011 alapján, 2015.)

8) A tervezési terület közösségi jelentőségű (Natura) élőhelytérképe (2015.)

6. Fotódokumentáció

1) kép: Idős, holtfában gazdag fehér nyaras ligeterdő (KE-1)

2) kép: Inváziós fajokkal „fertőzött” nemesnyaras állomány (KE-2)

3) kép: A töltésalji kubikerdők értékes időszakos vizes élőhelynek tekinthetők (KE-3)

4) kép: Az inváziós gyalogakáctól megtisztított hullámtéri mocsárréteken kisebb mocsárfoltok is találhatóak (KE-4)

5) kép: Tartós vízborításnál a holtmederre jellemző hínárfajok (pl. sulyom) is megjelennek (Tiszakeszi-morotva 2006-ban; KE-5)

6) kép: Az érintett Tisza szakasz (KE-7)

- 7) kép: A Sziget-dűlő szántóként hasznosított része, szegélyben gyalogakácos bozóttal (KE-8)

7. Összefoglaló a 2014-2020 között elérhető agrártámogatásokról a Natura 2000 fenntartási tervek Agrártámogatások fejezetéhez

A Közös Agrárpolitika (KAP) 2013. évi reformja még nagyobb hangsúlyt fektetett arra, hogy a mezőgazdaság és a természetvédelem érdekei közeledjenek egymáshoz. A biotikus és abiotikus környezet védelme és megőrzése egy hosszútávon fenntartható mezőgazdaság, valamint a biztonságos és egészséges ételtermelés alapja – mindezek prioritást élveztek az Unió egyik legnagyobb politikájának újragondolásánál.

Az alábbiakban elsősorban azok a támogatások kerülnek felsorolásra – rövid leírásokkal – amelyek közvetlenül vagy közvetve hozzájárulhatnak ahhoz, hogy a Natura 2000 területek állapota megőrződjön és/vagy javuljon, illetve jellegük miatt mindenképpen hatással lehetnek a Natura 2000 területekre.

KAP I. pillér Közvetlen támogatások

1.) Alaptámogatás

A támogatás célja:

A támogatás célja a mezőgazdasági termelők területalapon megvalósuló jövedelemstabilizációja. A támogatás révén a termelési, éghajlati illetve piaci folyamatokból fakadó negatív hatások következtében megjelenő jövedelemcsökkenés hatásának mérséklésére nyílik mód.

A támogatás igénybevételének feltételei:

Az igénybevétel feltételeit az *Európai Mezőgazdasági Garancia Alapból finanszírozott egységes területalapú támogatás, valamint az ahhoz kapcsolódó átmeneti nemzeti támogatás igénybevételével kapcsolatos egyes kérdésekről szóló 5/2015. (II. 19.) FM rendelet* tartalmazza.

A közvetlen kifizetéseket minimum korlátja:

- legalább 1 hektár SAPS jogosult terület megléte,
- vagy ha a támogatást kérelmező állatokra vonatkozó termeléshez kötött támogatásban részesül, de nincs 1 ha SAPS jogosult területe, akkor 100 EUR támogatás a minimumküszöb.

Kérelem benyújtása:

A támogatási kérelmek benyújtására évente az *egységes kérelem (22/2016. (IV. 5.) FM rendelet)* keretében van lehetőség elektronikus úton.

A támogatás összege:

A támogatás összege évenként kerül meghatározásra a beérkezett kérelmek arányának megfelelően. A 2017. évben beadott kérelmekre vonatkozóan a támogatási összeg hektáronként, az előzetes becslések alapján, 145 euró (45 800Ft).

Minimumkövetelmények:

Minden gazdálkodónak, aki mezőgazdasági területtel rendelkezik, be kell tartania bizonyos környezetvédelmi előírásokat a talaj kedvező állapotának megőrzése érdekében. A mezőgazdasági tevékenységet végző gazdálkodóknak a *kölcsönös megfeleltetés követelményrendszerét* (HMKÁ és JFGK előírások) kell figyelembe vennie, míg a mezőgazdasági tevékenységet átmenetileg nem folytató gazdálkodókra az ún. minimumkövetelmények vonatkoznak a növénytermesztésre vagy legeltetésre alkalmas állapot

megőrzése érdekében. Ez utóbbi, az elgyomosodás és a túllegeltetés elkerülésére vonatkozó előírásokat szintén a 10/2015. (III. 13.) FM rendelet állapítja meg.

2.) Az éghajlat és környezet szempontjából előnyös mezőgazdasági gyakorlatokra nyújtandó támogatás (zöldítés)

A támogatás célja:

Az éghajlat és környezet szempontjából előnyös gyakorlatok kötelező előírásának célja, hogy a mezőgazdasági tevékenységet végzők nagyobb mértékben járuljanak hozzá a környezeti és természeti erőforrások megőrzéséhez.

A támogatás igénybevételének feltételei:

A támogatás igénybevételének részletes feltételeit az éghajlat és környezet szempontjából előnyös mezőgazdasági gyakorlatokra nyújtandó támogatás igénybevételének szabályairól, valamint a szántóterület, az állandó gyepterület és az állandó kultúrával fedett földterület növénytermesztésre vagy legeltetésre alkalmas állapotban tartásának feltételeiről szóló 10/2015. (III. 13.) FM rendelet tartalmazza.

Támogatásra jogosult az egységes területalapú támogatást igénylő, a tárgyévben egységes kérelmet benyújtó mezőgazdasági termelő.

Mentességi feltételek

A zöldítési gyakorlatok betartása alól általános mentességet élveznek az ökológiai gazdálkodást folytató mezőgazdasági termelők és a mezőgazdasági kistermelői támogatásban részesülő gazdálkodók. Továbbá bizonyos feltételek teljesülése esetén az egyes előírások betartása alól is mentesülhet az érintett gazdálkodó, melyre vonatkozóan a 10/2015. (III. 13.) FM rendelet állapít meg szabályokat.

Teljesítendő előírások:

Az előírások három gyakorlatot fednek le:

- állandó gyepterületek fenntartása,
- növénytermesztés diverzifikálása
- ökológia jelentőségű terület (EFA) kijelölése a mezőgazdasági területeken.

Állandó gyepterületek fenntartása:

Állandó gyepek az a terület minősül, ahol a gyepet vagy egyéb takarmánynövényt vetés nélkül vagy vetéssel termesztik és a mezőgazdasági üzem vetésforgójában legalább öt évig nem szerepel. Az állandó gyepek minősített területek fedvényként lehatárolásra kerülnek a Mezőgazdasági Parcella Azonosító Rendszerben (MePAR), mely fedvény évenként felülvizsgálatra kerül.

Az állandó gyepterületek részét képezi a *környezetileg érzékeny állandó gyepek* csoportja, melybe jelenleg Magyarországon a *Natura 2000 védettség* alatt álló gyepek tartoznak. A környezeti szempontból érzékeny gyepterületek feltörésére kizárólag az illetékes nemzeti park igazgatóságok írásos hozzájárulásával van lehetőség.

Az állandó gyepek összterületét tagállami szinten kell biztosítani. Amennyiben az állandó gyepterületek aránya a 2015. évben megállapított referencia arányhoz (12,57 %) képest 5%-nál nagyobb mértékben csökken, visszaállítást kell elrendelni. A visszaállítási kötelezettséget a jogszabályban foglalt eljárás alapján a Magyar Államkincstár állapítja meg. Natura 2000 gyepek engedély nélküli feltörése esetén a referencia aránytól függetlenül visszaállítási kötelezettséget határoz meg a területileg illetékes kormányhivatal.

Terménydiverzifikáció:

Azok a gazdálkodók, akik

- 10 és 30 hektár közötti szántóterülettel rendelkeznek legalább két különböző növénykultúrát kötelesek termeszteni. A termesztett növénykultúrák közül a legnagyobb területet elfoglaló növénykultúra részaránya nem haladhatja meg a teljes szántóterület 75%-át;
- 30 hektárt meghaladó nagyságú szántóterülettel rendelkeznek legalább három különböző növénykultúrát kötelesek termeszteni. A termesztett növénykultúrák közül a legnagyobb területet elfoglaló kultúra részaránya nem haladhatja meg a teljes szántóterület 75%-át, a két legnagyobb területet elfoglaló növénykultúra együttes részaránya nem haladhatja meg a teljes szántóterület 95%-át.

Terménydiverzifikáció szempontjából az adott táblán az a növény vehető figyelembe, amelyik május 1-től szeptember 30-ig terjedő időszakban a leghosszabb ideig van a területen. A növénykultúrák különbözőségét a *10/2015. (III. 13.) FM rendelet* határozza meg.

Ökológiai jelentőségű területek kijelölése:

A 15 hektár fölötti szántóterületen gazdálkodók kötelesek szántóterületük legalább 5 %-ának megfelelő kiterjedésű ökológia jelentőségű terület kijelölni.

Ökológiai jelentőségű területnek (EFA) a következők tekinthetők:

- parlagon hagyott terület (amennyiben a pihentetési időszak legalább 2017. január 1. napjától augusztus 31. napjáig tart);
- terasz;
- tájelem (fás sáv, magányosan álló fa, fa- és bokorcsoport, táblaszegély, kis kiterjedésű tó, kunhalom, gémeskút);
- vízvédelmi sáv (folyóvíz és állóvíz melletti) és táblaszegély;
- erdőszélek mentén fekvő támogatható sáv (termeléssel vagy termelés nélkül);
- rövid vágásfordulójú fás szárú energetikai ültetvény;
- az Európai Mezőgazdasági Vidékfejlesztési Alapból a mezőgazdasági területek erdősítéséhez nyújtandó támogatás igénybevétele részletes szabályairól szóló 88/2007. (VIII. 17.) FVM rendelet és az 1305/2013/EU rendelet és a Erdősítés támogatása című VP5-8.1.1.-16 kódszámú felhívás alapján erdősített terület (a továbbiakban: erdősített terület), mely 2008. évben még támogatható területnek minősült az egységes területalapú támogatás tekintetében;;
- ökológiai jelentőségű másodvetés;
- nitrogénmegkötő növényekkel bevetett terület.

A célterületként elszámolható területnek nem kell feltétlenül támogatható területnek lennie. Lehetőség van továbbá a szomszédos, nem saját kezelésben lévő EFA területek elszámolására is, amennyiben annak vagyonkezelője nem jelzi, hogy nem járul hozzá az adott terület EFA-ként való elszámolásához.

Kérelem benyújtása:

A támogatási kérelmek benyújtására évente az egységes kérelem (22/2016. (IV. 5.) keretében van lehetőség elektronikus úton.

A támogatás összege:

A támogatás összege évenként kerül meghatározásra a beérkezett kérelmek arányának megfelelően. A 2017. évben beadott kérelmek vonatkozóan a támogatási összeg hektáronként, az előzetes becslések alapján, 81 euró (25 200 Ft).

Minimumkövetelmények:

Minden gazdálkodónak, aki mezőgazdasági területtel rendelkezik, be kell tartania bizonyos környezetvédelmi előírásokat a talaj kedvező állapotának megőrzése érdekében. A mezőgazdasági tevékenységet végző gazdálkodóknak a *kölcsönös megfeleltetés követelményrendszerét* (HMKÁ és JFGK előírások) kell figyelembe vennie, míg a mezőgazdasági tevékenységet átmenetileg nem folytató gazdálkodókra az ún. minimumkövetelmények vonatkoznak a növénytermesztésre vagy legeltetésre alkalmas állapot megőrzése érdekében. Ez utóbbi, az elgyomosodás és a túllegeltetés elkerülésére vonatkozó előírásokat szintén a 10/2015. (III. 13.) FM rendelet állapítja meg.

3.) Területalapú termeléshez kötött támogatások

A támogatás célja:

A termeléshez kötött támogatások célja az egyes érzékeny ágazatok célzott támogatása. Ezen ágazatok esetében a piaci helyzet vagy a termelési sajátosságok alapján válik szükségessé külön források biztosítása. E jogcímek keretében azon termelők jutnak – az alaptámogatáson és a zöldítési támogatáson felül - többlettámogatáshoz, akik a tárgyévben érdemi és ténylegesen megvalósuló termelést végeznek.

A támogatás igénybevételének feltételei:

A támogatás igénybevételének részletes feltételeit a *termeléshez kötött közvetlen támogatások igénybevételének szabályairól szóló 9/2015. (III. 13.) FM rendelet* tartalmazza.

Termeléshez kötött közvetlen támogatás az alábbi támogatási jogcímekre vehető igénybe:

- a) rizstermesztés támogatása,
- b) cukorrépa termesztés támogatása,
- c) zöldségnövény termesztés támogatása
- d) ipari zöldségnövény termesztés támogatása,
- e) extenzív gyümölcsstermesztés támogatása,
- f) intenzív gyümölcsstermesztés támogatása
- g) szemes fehérjetakarmány-növény termesztés támogatása,
- h) szálás fehérjetakarmány-növény termesztés támogatása,
- i) ipari olajnövény termesztés támogatása.

Fő szabály szerint az egyes jogcímek esetében a támogatható terület nagyságának legalább egy hektárnak kell lenni. Kivéve a zöldségnövény termesztés támogatását valamint az extenzív és az intenzív gyümölcsstermesztés támogatását, ahol a támogatható terület nagysága 0,3 hektár, de az egységes területalapú támogatási kérelem alapján jóváhagyott területnek legalább egy hektárnak kell lenni.

Támogatásra jogosult az egységes területalapú támogatást igénylő, a tárgyévben egységes kérelmet benyújtó mezőgazdasági termelő.

Kérelem benyújtása:

A támogatási kérelmek benyújtására évente az egységes kérelem (22/2016. (IV. 5.) keretében van lehetőség elektronikus úton.

A támogatás összege:

A támogatás összege évenként kerül meghatározásra a beérkezett kérelmek arányának megfelelően. A 2017. évben beadott kérelmek vonatkozóan a támogatási összeg hektáronként, az előzetes becslések alapján a következő táblázatban bemutatottak alapján alakul.

Jogcím megnevezése	2017. évi becsült támogatás, forint	2017. évi keret, millió forint
rizstermesztés támogatása	226 513	620,1
cukorrépa termesztés támogatása	143 534	2 480,4
zöldségnövény termesztés támogatása	86 288	1 567,6
ipari zöldségnövény termesztés támogatása	59 432	3 558,7
extenzív gyümölcsstermesztés támogatása	73 170	3 031,2
intenzív gyümölcsstermesztés támogatása	122 353	2 084,9
szemes fehérjetakarmány-növény termesztés támogatása	51 435	4 172,6
szálas fehérjetakarmány-növény termesztés támogatása	23 428	4 172,6
ipari olajnövény termesztés támogatása.	73 290	438,4

Forrás: A 2017. évi Egységes Kérelemben kérelmezett adatok alapján készült modellszámítás során FM által becsült érték.

Minimumkövetelmények:

Minden gazdálkodónak, aki mezőgazdasági területtel rendelkezik, be kell tartania bizonyos környezetvédelmi előírásokat a talaj kedvező állapotának megőrzése érdekében. A mezőgazdasági tevékenységet végző gazdálkodóknak a *kölcsönös megfeleltetés követelményrendszerét* (HMKÁ és JFGK előírások) kell figyelembe vennie, míg a mezőgazdasági tevékenységet átmenetileg nem folytató gazdálkodókra az ún. minimumkövetelmények vonatkoznak a növénytermesztésre vagy legeltetésre alkalmas állapot megőrzése érdekében. Ez utóbbi, az elgyomosodás és a túllegeltetés elkerülésére vonatkozó előírásokat szintén a 10/2015. (III. 13.) FM rendelet állapítja meg.

Piacszervezés (Piaci Támogatások)

Piaci Támogatások tekintetében a Natura 2000 területek állapotának megőrzéséhez és/vagy javításához kapcsolódóan a *zöldség-gyümölcs termelői szervezetekről szóló 50/2017. (X. 10.) FM rendelet* 4. mellékletében megfogalmazott, a zöldség-gyümölcs termelői szervezetek operatív programjába beépíthető **környezetvédelmi tevékenységek** lehetnek relevánsak.

A támogatásra jogosultak a miniszter által elismert zöldség-gyümölcs szervezetek, amelyek **termelő** tagjainak termelő tevékenységéhez kötődően hajthatja végre a miniszter által elfogadott operatív programba beépített környezetvédelmi intézkedést.

A támogatás összege az adott operatív program kiadásainak mértékétől függ, ezért a támogatás kerete és összege esetenként kerül meghatározásra.

A mezőgazdasági termékpiacok közös szervezésének létrehozásáról, és a 922/72/EGK, a 234/79/EK, az 1037/2001/EK és az 1234/2007/EK tanácsi rendelet hatályon kívül helyezéséről szóló, 2013. december 17-i 1308/2013/EU európai parlamenti és tanácsi rendelet (a továbbiakban: 1308/2013/EU rendelet) 33. cikkének (5) bekezdése alapján a termelői szervezetek számára előírás, hogy

- a) az operatív programoknak tartalmazniuk kell két vagy több környezetvédelmi intézkedést; vagy
- b) az operatív programok kiadásainak legalább 10%-át környezetvédelmi intézkedésekre kell fordítani.

Amennyiben a termelői szervezet termelő tagjainak legalább 80%-a az **1305/2013/EU rendelet 28. cikkének (3) bekezdése** szerinti **agrár-környezetvédelmi-éghajlati kötelezettségvállalások** közül egyet vagy többet vállalt, e kötelezettségvállalások mindegyike az 1308/2013/EU rendelet 33. cikk (5) bekezdés első albekezdés a) pontjában említett **környezetvédelmi intézkedésnek számít**. Ebben az esetben azonban a kötelezettségvállalások teljesítése nem támogatható a működési alapból. Az agrár-környezetvédelmi-éghajlati kötelezettségvállalások leírása a **Vidékfejlesztési Program M10 - Agrár-környezetvédelmi és éghajlattal kapcsolatos intézkedések** című fejezetében, illetve az ezen fejezet alapján meghirdetett **két pályázati felhívásban** (lásd később) található. *A kettős támogatás elkerülése érdekében az operatív program környezetvédelmi intézkedéseinek a Vidékfejlesztési Program intézkedéseivel való összhangját a jogszabályok szigorúan meghatározzák.*

Az operatív programban végrehajtott környezetvédelmi intézkedéseknek

- összhangban kell lenniük a környezetvédelmi intézkedések nemzeti keretével;
- összeegyeztethetőnek és kiegészítőnek kell lenniük az operatív program keretében végrehajtott, más környezetvédelmi intézkedésekkel, adott esetben a termelői szervezet tagjai által végrehajtott és a Vidékfejlesztési Program keretében támogatott, agrár-környezetvédelmi-éghajlati kötelezettségvállalásokkal, és ki kell egészíteniük azokat.

Az operatív programba beépíthető környezetvédelmi intézkedések és az azokhoz tartozó tevékenységek nem kimerítő felsorolása az FM rendelet 4. mellékletében megtalálható. Ezek az alábbiak:

Talajvédelemmel és Tápanyag-gazdálkodással kapcsolatos környezetvédelmi intézkedések

- Komposzt használata
- Zöldtrágya használata
- Szerves- és/vagy biotrágya használata
- Erózió és defláció elleni védelem

Vízgazdálkodással kapcsolatos környezetvédelmi intézkedések

- Öntözőrendszerek fejlesztése, illetve a már létező öntözőrendszerek cseréje hatékonyabb rendszerekre (az öntözött területek korszerűsítése)
- A víz tisztítását és újrafelhasználását szolgáló beszerzés és/vagy fejlesztés
- Talajtakarás alkalmazása a vízvesztés csökkentése érdekében

A klímaváltozás mérséklését célzó környezetvédelmi intézkedések

- Megújuló energiaforrásokat felhasználó fűtésrendszer kialakítása
- Energiatakarékosabb termelési eszközök és módszerek használata
- Kapcsolt hő- és energia-termelés a termesztés és az áruvá készítés során keletkező zöldség-gyümölcs hulladékok felhasználásával

Hulladékgazdálkodással kapcsolatos intézkedések

- A biológiailag lebomló szerves anyagok aerob lebontása és további felhasználásra alkalmassá tétele (Komposztkészítés)
- A növényi maradványok energetikai célú fõlhasználásának elősegítése
- Biológiai úton lebomló kötőanyag használata a gazdaságokban
- Biológiai és oxo-biológiai úton lebomló műanyagok használata a termesztésben
- Szelektív hulladékgyűjtés

Integrált növényvédelemre irányuló intézkedések

- Tápanyag-gazdálkodási terv készítése/készíttetése és végrehajtása

- A kedvezőtlen műszaki jellemzőkkel rendelkező növényvédelmi gépek és növényvédőszer kijuttatására szolgáló berendezések helyettesítése korszerűbb gépekkel és eszközökkel
- Biológiai növényvédelmi eszközök és készítmények alkalmazása
- A kertészeti oltás alkalmazása a növényvédőszer használatának csökkentése érdekében
- Alternatív gyomirtási eljárások használata
- Rezisztens és toleráns fajták alkalmazása
- Integrált gazdálkodás
- Ökológiai gazdálkodás

A természetes élőhelyek és a biodiverzitás fenntartására irányuló intézkedések

- Méhekkal, poszméhekkal történő beporzást alkalmazó termesztéstechnológiák elterjedésének elősegítése

KAP II. pillér

A Vidékfejlesztési Program 2014-2020-ból elérhető támogatások

Mezőgazdasági támogatások

- 1) VP-4-10.1.1-15 Agrár-környezetgazdálkodási kifizetés
- 2) VP-4-10.1.1-16 Agrár-környezetgazdálkodási kifizetés
- 3) VP-4-11.1.-11.2.-15 Ökológiai gazdálkodásra történő áttérés, ökológiai gazdálkodás fenntartása
- 4) VP4-12.1.1-16 Natura 2000 mezőgazdasági területeknek nyújtott kompenzációs kifizetések
- 5) VP4-4.4.1-16 Élőhelyfejlesztési célú nem termelő beruházások
- 6) VP4-4.4.2.2-16 Vízvédelmi célú nem termelő beruházások: vízvédelmi és vizes élőhely létrehozása, fejlesztése
- 7) VP4-13.2.1.-16 Kompenzációs kifizetések természeti hátránnyal érintett területeken
- 8) VP4-10.2.1.1.-15 A védett őshonos és veszélyeztetett mezőgazdasági állatfajták genetikai állományának in situ megőrzése

Erdészeti támogatások

- 1) VP4-12.2.1-16 Natura 2000 erdőterületeknek nyújtott kompenzációs kifizetések
- 2) VP5-8.2.1-16 Agrár-erdészeti rendszerek létrehozása
- 3) VP5- 8.1.1-16 Erdősítés támogatása
- 4) VP4-15.1.1-17 Erdő-környezetvédelmi kifizetések
- 5) VP5- 8.5.1.-16 Az erdei ökoszisztémák ellenálló képességének és környezeti értékének növelését célzó beruházások
- 6) VP4-15.2.1.1-16 Erdészeti genetikai erőforrások megőrzése
- 7) VP4-15.2.1.2-17 Erdészeti genetikai erőforrások fejlesztése
- 8) VP5-8.3.1-17 Az erdőgazdálkodási potenciálban okozott erdőkárok megelőzése
- 9) VP5-8.4.1.-16 Az erdőgazdálkodási potenciálban okozott erdőkárok helyreállítása
- 10) VP-5-8.6.2-16 Erdei termelési potenciál mobilizálását szolgáló tevékenységek
- 11) VP4-8.5.2.-17 Az erdei ökoszisztémák térítésmentesen nyújtott közjóléti funkcióinak fejlesztése
- 12) VP5-8.6.1-17 Erdészeti technológiákra, valamint erdei termékek feldolgozására és piaci értékesítésére irányuló beruházások

Egyéb releváns támogatások

- 1) VP4-16.5.1-17 A fenntarthatóságot célzó tájgazdálkodás, terület- és tájhasználat váltás együttműködései

MEZŐGAZDASÁGI TÁMOGATÁSOK

VP-4-10.1.1-15 Agrár-környezetgazdálkodási kifizetés (AKG 2015) és VP-4-10.1.1-16 Agrár-környezetgazdálkodási kifizetés (AKG 2016)

A két felhívás fő céljai a vidéki területek fenntartható fejlődésének támogatása, a környezet állapotának megőrzése és javítása, a mezőgazdasági eredetű környezeti terhelés csökkentése, környezetvédelmi szolgáltatások biztosítása, a természeti erőforrások fenntartható használatán alapuló mezőgazdasági gyakorlat erősítése. Kiemelten kívánja továbbá támogatni a biodiverzitás megőrzését a természetes életkörülményeik között (a gazdaságban), a természet, a víz, és a talaj védelmét a termőhelyi adottságoknak megfelelő termelési szerkezet kialakításával, a **környezettudatos gazdálkodás** és fenntartható tájhasználat kialakításával.

Fenti célokat a felhívások úgy próbálják elérni, hogy a gazdálkodók olyan **önkéntes vállalatokat** tehetnek, amelyeknek pozitív környezeti hozzáadott értékei vannak. Ezekért az önkéntes vállalatokért cserébe a gazdálkodók normatív, vissza nem térítendő, területalapú támogatásban részesülnek. A kötelezettségvállalási időszak **5 év**, amely időszak alatt a gazdálkodók éves szinten az egységes kérelemmel keresztül igényelhetik a kifizetést.

Az AKG 2015 felhívás esetében a gazdálkodók 16 különböző tematikus előíráscsoportból (TECS) választhattak a támogatási kérelmeik összeállítása során. A 16 TECS-ből 4 horizontális, 12 pedig zonális előíráscsoport volt. A különbség a két kategória között az, hogy míg a horizontális TECS-ek az adott földhasználati kategóriának megfelelően az országban **bárhol** igényelhetők, addig a zonális TECS-ek igénylései a földhasználati kategórián belül **adott területi lehatároláshoz** kötöttek (pl. MTÉ területek). Az AKG 2016 felhívás esetében két horizontális TECS: a horizontális szántó és a horizontális ültetvény került meghirdetésre.

A TECS-ken belül vannak úgynevezett alapvállalatok (*zonális TECS-ekben bővítettek ezek az alapvállalatok*), amelyeket a gazdálkodóknak kötelező betartani és mindezek mellé a támogatásban résztvevő gazdálkodók kötelesek legalább kettő választható előírást is választani. Az előírásokhoz annak függvényében, hogy mekkora a környezeti hozzáadott értékük és mekkora többletköltséget (esetleg bevételkiesést) generálnak a gazdálkodónak adott támogatási összeg van rendelve, ezek összeadásából áll össze a végső támogatási összeg, amit a gazdálkodó évente megkap. Továbbá mindkét felhívás kötelezően megvalósítandó elemei a **gazdálkodási napló** naprakész vezetése, **tápanyaggazdálkodási-terv** készítése éves szinten és az 5 éves kötelezettségvállalási időszak alatt egyszeri **képzésen** való részvétel.

Az AKG 2015 felhívás esetében 2015. december 31.-én zárult le a támogatási kérelem benyújtási időszak, az AKG 2016 felhívás esetében pedig 2016. december 2.-án.

VP-4-11.1.-11.2.-15 Ökológiai gazdálkodásra történő áttérés, ökológiai gazdálkodás fenntartása (ÖKO)

A felhívás célja egyrészt a konvencionális területek **ökológiai művelés alá vonásának ösztönzése**, másrészt az ökológiai művelésbe vont területeken a **gazdálkodási mód fenntartása**. Az ökológiai gazdálkodási támogatás olyan **önkéntes alapon** működő kifizetési rendszer, amelyben a résztvevők az ökológiai gazdálkodási célok elérésének érdekében a gazdálkodásuk során többlet tevékenységek elvégzését vállalják.

A támogatás feltétele az ökológiai gazdálkodás minősítési előírásainak megfelelő gazdálkodás folytatása a kötelezettségvállalás **5 éves** időtartama alatt az átállás alatt levő és az átállt területeknél egyaránt. A 889/2008/EK rendelet 36. cikk (1) bekezdése értelmében az átállási időszak:

- a) szántóföldi földhasználati kategória esetében 2 egymást követő év;
- b) gyepek földhasználati kategória esetében 2 egymást követő év;
- c) ültetvény földhasználati kategória esetében 3 egymást követő év;

A 2016. január 1-én átállt ökológiai státuszban lévő kötelezettségvállalással érintett egybefüggő területek **fenntartási támogatásban** részesülnek a kötelezettségvállalás 5 évére.

Az átállási időszak kezdete Magyarországon elismert, a 834/2007/EK rendelet szerinti ökológiai tanúsító szervezet igazolása alapján kerül meghatározásra. Az átállási időszak meghosszabbítása nem lehetséges. A támogatással érintett terület ökológiai státusza (besorolása) a kötelezettségvállalás ideje alatt minden évben január 1-i állapot szerint kerül megállapításra és ez alapján kerül meghatározásra az áttérési/fenntartási támogatás összege. A gazdálkodók a kifizetést minden évben az egységes kérelmen keresztül igényelhetik.

A felhívás további kötelezően megvalósítandó elemei a **gazdálkodási napló** naprakész vezetése, **tápanyaggazdálkodási-terv** készítése éves szinten és az 5 éves kötelezettségvállalási időszak alatt egyszeri **képzésen** való részvétel.

Az ÖKO felhívás esetében a támogatási kérelem benyújtási időszak 2015. december 31.-én zárult.

VP4-12.1.1-16 Natura 2000 mezőgazdasági területeknek nyújtott kompenzációs kifizetések

A felhívás célja kompenzációs támogatás nyújtása azoknak a gazdálkodóknak, akik Natura 2000 mezőgazdasági területeken folytatnak gazdálkodást. Ezzel a támogatással biztosítható a jogszabályi előírásoknak megfelelő gazdálkodás által generált esetleges bevételkiesés vagy többletköltség ellentételezése. A támogatásra való jogosultság úgy kerül meghatározásra, hogy amennyiben a támogatási kérelemben benyújtott igényelt tábla terület, illetve az igényelt tábla több mint 50%-a a Natura 2000 tematikus fedvényre esik, akkor az igényelt tábla egész terület az adott fedvényre esőnek tekintendő – ez után fogja kapni a gazdálkodó a támogatási összeget.

A támogatás kötelezettségvállalási időszaka **1 év**, ami minden évben január 1.-től december 31.-ig tart. A gazdálkodók a támogatási kérelmet – ami egyben kifizetési igénylésnek is minősül – minden évben az adott évi egységes kérelemben nyújthatják be. A felhívás további kötelezően megvalósítandó elemei a **gazdálkodási napló** naprakész vezetése, illetve egyszeri **képzésen** való részvétel.

VP4-4.4.1-16 Élőhelyfejlesztési célú nem termelő beruházások

A felhívás célja az agrár-élőhelyek környezeti hozzáadott értékének növelése, az élőhelyek közötti mozaikosság, illetve ökológiai folyosók biztosítása különböző telepítéseken keresztül. A gazdálkodók 4 különböző célterületi telepítés közül választhatnak:

- 1) zöldugár
- 2) gyepek
- 3) sövény
- 4) méhlegelő

Egy mezőgazdasági táblára csak egy célterület valósítható meg, kivétel a sövénytelepítés, ami a többi célterületi telepítéssel kombinálható. A felhívásra **kizárólag** támogatásra jogosult

szántó hasznosítású területtel lehet pályázni – a gyepfeltörés szigorúan tilos. Gazdálkodók a támogatás **keretében egyszeri telepítési költség kifizetésben** részesülnek, ettől függetlenül az adott célterületi telepítést a felhívásban meghatározott ideig fenn kell tartaniuk:

- 1) zöldugar – 3 év
- 2) gyep – 5 év
- 3) sövény – 5 év
- 4) méhlegelő – 3 év.

A zöldugar, gyep és méhlegelő célterület az AKG és ÖKO felhívásokkal kombinálható, az ezen felhívás keretében elvégzett telepítés azokban a támogatásokban fenntartható. A felhívás további kötelezően megvalósítandó eleme a **gazdálkodási napló** naprakész vezetése.

A felhívásra a támogatási kérelmeket 2016. július 11.-től folyamatosan lehet benyújtani egészen **2018. július 31.-ig**. A kérelmek elbírálása szakaszosan történik.

VP4-4.4.2.2-16 Vízvédelmi célú nem termelő beruházások: vízvédelmi és vizes élőhely létrehozása, fejlesztése

A felhívás célja a területi vízvisszatartás elősegítése, illetve a felszíni és a felszín alatti víztesteket érő terhelések, szennyezések csökkentése, megakadályozása. Mindemellett a felhívás hozzájárul a biodiverzitás megőrzéséhez, valamint a vizeink mennyiségi és minőségi védelmének biztosításához. Két célterületre igényelhető támogatás:

- 1) Partmenti vízvédelmi pufferzóna kialakítása, fejlesztése
- 2) Vizes élőhelyek kialakítása.

A célterületek rövid leírása:

Partmenti vízvédelmi pufferzóna kialakítása, fejlesztése

Gyeptelepítés időszakos vagy állandó vízfolyás, állóvíz partján lévő, a „Vízvédelmi sáv” megnevezésű MePAR fedvénnel szomszédos **szántó művelésű** területen, a fedvény szántóval határos oldalától, illetve – amennyiben a szántó a vízfolyás, állóvíz partjával határos – a vízfolyás, állóvíz partjától számított minimum 40 m szélességben, a felhívás 1. számú mellékletben meghatározott hazai pázsitfűfajokból álló gyepkeverékből.

Vizes élőhelyek kialakítása

Vizes élőhelyek kialakítása **szántó** vagy **gyep** művelésű területeken, nyílt vízfelületű vagy időszakosan jelenlévő, vizenyős, mocsaras, part menti vegetációval szegélyezetten, amely magában foglalja a parti sávot és a pufferzónát is.

A felhívás további kötelezően megvalósítandó eleme a **gazdálkodási napló** naprakész vezetése.

A felhívásra a támogatási kérelmeket 2016. július 11.-től folyamatosan lehet benyújtani egészen **2018. július 11.-ig**. A kérelmek elbírálása szakaszosan történik.

VP4-13.2.1.-16 Kompenzációs kifizetések természeti hátránnyal érintett területeken

A felhívás célja a termőhelyi adottságoknak megfelelő termelési szerkezet kialakítása, a környezettudatos gazdálkodás és fenntartható tájhasználat erősítése. A támogatásban azok a gazdálkodók vehetnek részt, akik az **1257/1999/EK tanácsi rendelet 19. cikke** alapján meghatározott területen mezőgazdasági tevékenységet folytatnak. A támogatás jövedelmekiegészítést biztosít a hátrányos természeti adottságokkal rendelkező területeken a terület igényeihez igazított mezőgazdasági tevékenységet fenntartó gazdálkodók részére.

A támogatás kötelezettségvállalási időszaka **1 év**, ami minden évben január 1.-től december 31.-ig tart. A gazdálkodók a támogatási kérelmet – ami egyben kifizetési igénylésnek is minősül – minden évben az adott évi egységes kérelemben nyújthatják be. A felhívás további kötelezően megvalósítandó eleme a **gazdálkodási napló** naprakész vezetése.

VP4-10.2.1.1.-15 A védett őshonos és veszélyeztetett mezőgazdasági állatfajták genetikai állományának in situ megőrzése

A felhívás célja az alacsony létszámmal rendelkező védett őshonos és a veszélyeztetett mezőgazdasági állatfajták nőivarú – baromfifélék esetén vegyes ivarú – állományának a fajták **eredeti tartási-, takarmányozási körülményekhez hasonló**, in situ feltételek közötti, tenyésztésben történő életképes populációjának fenntartása a genetikai állomány megőrzéséről és az adott állatfajták fennmaradását biztosító tenyésztési programokról szóló jogszabályok keretein belül. A felhívás közvetetten kapcsolódik a Natura 2000 területek megőrzéséhez azáltal, hogy a védett őshonos állatfajtákat az eredeti tartási körülményeiknek megfelelően szükséges a támogatás keretében is tartani – így a támogatásban résztvevő állatok legeltetési területkezelésre is alkalmazhatók.

Támogatási kérelmeket két alkalommal: 2016. február 1. és 2016. február 28. között, valamint 2017. február 1. és 2017. február 28. között lehetett benyújtani.

ERDÉSZETI TÁMOGATÁSOK

VP4-12.2.1-16 Natura 2000 erdőterületeknek nyújtott kompenzációs kifizetések

A felhívás célja kompenzációs támogatás nyújtása azoknak a magán erdőgazdálkodóknak, akik Natura 2000 erdőterületeken folytatnak gazdálkodást. Ezzel a támogatással biztosítható a jogszabályi előírásoknak megfelelő gazdálkodás által generált esetleges bevételkiesés vagy többletköltség ellentételezése. A támogatásra való jogosultság a 275/2004. (X. 8.) Korm. rendelet szerinti MePAR és az Országos Erdőállomány Adattárban szereplő lehatárolásokat figyelembe véve kerül meghatározásra. A támogatási összegek mértéke függ az igényelt faállomány-típustól és korcsoporttól.

A támogatás kötelezettségvállalási időszaka **1 év**, ami minden évben január 1.-től december 31.-ig tart. A gazdálkodók a támogatási kérelmet – ami egyben kifizetési igénylésnek is minősül – minden évben az adott évi egységes kérelemben nyújthatják be. A felhívás további kötelezően megvalósítandó eleme az egyszeri **képzésen** való részvétel.

VP5-8.2.1-16 Agrár-erdészeti rendszerek létrehozása

A felhívás célja szántóföldi kultúrával kombinált agrár-erdészeti rendszerek létrehozása, amelyek jelentős szerepet töltenek be a mikroklíma megőrzésében, a deflációs hatások csökkentésében, ezáltal a talajvédelemben. Mindezek mellett fontos élőhelyek, amelyek hozzájárulnak a biológiai növényvédelemhez. A mezővédő fásítások pedig ökológiai folyosóként a felaprózódott élőhelyek összeköttetéseit biztosítják. A felhívásnak 3 célterülete van:

- 1) Szántóföldi kultúrával kombinált agrár-erdészeti rendszer újonnan történő létrehozása
- 2) Gyepgazdálkodással kombinált fás legelő vagy fás kaszáló újonnan történő létrehozása
- 3) Mezővédő fásítás létrehozása.

A felhívásra a támogatási kérelmeket 2017. január 16.-tól folyamatosan lehet benyújtani egészen **2019. január 16.-ig**. A kérelmek elbírálása szakaszosan történik.

VP5- 8.1.1-16 Erdősítés támogatása

A felhívás célja a klímaváltozás hatásainak csökkentése, a szél és vízerózió elleni védekezés, valamint a faanyag, mint környezetbarát nyersanyag és megújuló energiaforrás iránti növekvő igény kielégítése érdekében az erdőterület növelésének támogatása. A felhívásnak két célterülete van:

- 1) Erdőtelepítés első kivitele
- 2) Ipari faültetvény létesítése.

A támogatási kérelmeket 2016. július 20.-tól folyamatosan lehet benyújtani egészen **2019. június 30.-ig**. A kérelmek elbírálása szakaszosan történik.

VP4-15.1.1-17 Erdő-környezetvédelmi kifizetések

A felhívás célja, hogy támogatást nyújtson azon erdőgazdálkodóknak, akik **önkéntes alapon**, a vonatkozó jogszabályi előírásokban és az erdőtervben foglalt jogosultságaikat kihasználva, a kötelezettségeken túlmutató erdő-környezetvédelmi vállalásokat tesznek. Mindezzel a tudatos erdő-környezetvédelmi gazdálkodási módok elterjesztését, a fafajok adaptációs képességének növelését, az egyes területeken az erdőtípus, fafaj-összetétel, illetve gazdálkodási mód megváltoztatását kívánjuk előmozdítani. A felhívás keretében 3 különböző célterületre igényelhető támogatás:

- 1) Száraló erdőgazdálkodás
- 2) Erdőállományok kézimunka igényes ápolása
- 3) Természetkímélő anyagmozgatás

A **Száraló erdőgazdálkodás** célterülethez az alábbi önállóan nem támogatható, kiegészítő tevékenységekre igényelhető még további támogatás:

- a.) kerítés építése
- b.) villamos karám (villanypásztor) létesítése
- c.) 10 fokot meghaladó lejtésű területen padka létesítése
- d.) 10 fokot meghaladó lejtésű területen magfogó rőzsefonat készítése
- e.) 10 fokot meghaladó lejtésű területen fatörzs elhelyezése

A felhívás további kötelezően megvalósítandó eleme az egyszeri **képzésen** való részvétel.

A támogatási kérelmeket 2017. február 16.-tól folyamatosan lehet benyújtani egészen **2019. február 15.-ig**. A kérelmek elbírálása szakaszosan történik.

VP5- 8.5.1.-16 Az erdei ökoszisztémák ellenálló képességének és környezeti értékének növelését célzó beruházások

A felhívás a teljes erdőszerkezet átalakítás támogatásával elsősorban a meglévő erdő természetességi állapotához képest magasabb természetességi állapotú vagy a sarjeredetű állomány helyett magasabb ökológiai értékű, legalább azonos természetességű, nem sarj eredetű állomány létrehozását kívánja előmozdítani. Az erdő egyes szerkezeti elemeinek átalakítása, több szintes állományszerkezet kialakítása, valamint az adott termőhelynek megfelelő természetes erdőtársulásokká történő átalakítás az alátelépítéssel történő erdőszerkezet átalakítás segítségével valósítható meg. A felhívás keretében az intenzíven

terjedő idegenhonos fa- és cserjefajok eltávolítása is támogatott. Az erdei élőhelyek változatosságának növelése szempontjából további fontos élőhelyfejlesztési lehetőség az erdei tisztások kialakítása vagy helyreállítása.

A felhívás keretében az alábbi célterületek támogathatók:

1) A szerkezetátalakítási célok megvalósítása érdekében az alábbi tevékenységek támogathatóak:

- A.) Tarvágást követő teljes erdőszerkezet átalakítás
- B.) Erdőállomány alatti erdősítéssel történő teljes erdőszerkezet átalakítás
- C.) Alátelepítés során állománykiegészítéssel történő erdőszerkezet átalakítás

2) Klímarezisztens szaporítóanyaggal történő erdőfelújítás

3) Egyéb, az erdei ökoszisztémák ellenálló-képességének és környezeti értékének növelése érdekében az alábbi tevékenységek támogathatóak:

- A.) Intenzíven terjedő, idegenhonos fa- és cserjefajok visszaszorítása
- B.) Erdei tisztások kialakítása vagy helyreállítása

Az 1.) és 2.) ponthoz kapcsolódóan az alábbi önállóan nem támogatható, kiegészítő tevékenységekre lehet még plusz támogatást igényelni:

- a.) kerítés létesítése
- b.) villamos karám (villanypásztor) létesítése
- c.) 10 fokot meghaladó lejtésű területen padka létesítése
- d.) erdőszegély kialakítása

A 3.) ponthoz kapcsolódóan az alábbi önállóan nem támogatható, kiegészítő tevékenységre lehet még plusz támogatást igényelni:

- a.) tuskókenés

A támogatási kérelmeket 2017. február 28.-tól folyamatosan lehet benyújtani egészen **2019. február 28.-ig**. A kérelmek elbírálása szakaszosan történik.

VP4-15.2.1.1-16 Erdészeti genetikai erőforrások megőrzése

A felhívás célja, hogy a magyarországi erdészeti fajok genetikai erőforrásainak megőrzésével a meglévő genetikai változatosságot, mint az alkalmazkodóképesség alapját és fajokunk evolúciós potenciálját hosszú távon megvédje és fenntartsa. Ezért szükséges a már meglévő genetikai megőrzésre szolgáló területek fejlesztése, illetve újabbak létrehozása. A pályázat keretében az alábbi tevékenységekre lehet vissza nem térítendő támogatást igényelni:

1.) In situ génmegőrzési módok esetében:

- a) erdészeti génrezervátumok fenntartása,
- b) magtermesztésre kijelölt törzsállományok fenntartása

2.) Ex situ génmegőrzési módok esetén:

- a) juvenilis formában, genotípus gyűjtemény fenntartása
- b) oltvány formában, genotípus gyűjtemény fenntartása
- c) faalakú formában utódnemzedék, származás, család gyűjtemény fenntartása
- d) faalakú formában genotípus gyűjtemény fenntartása

3.) Erdészeti faanyagtermelő növények törzsültetvényei:

- a) vegetatív szaporítású fajok, fajták, szuperelit és elit fokozatú anyatelepeinek fenntartása
- b) generatív szaporítású fajok, fajták magtermesztő ültetvényeinek fenntartása

Támogatási kérelmet az alábbi időszakokban lehet(ett) benyújtani:

- 2016. december 8. - 2016. december 19.

- 2017. március 1. – 2017. március 31.
- **2018. március 1. – 2018. március 30.**

VP4-15.2.1.2-17 Erdészeti genetikai erőforrások fejlesztése

Akárcsak az előző felhívásnál a cél itt is a magyarországi erdészeti fafajok genetikai erőforrásainak megőrzésével a meglévő genetikai változatosság fenntartása. Jelen felhívás is támogatja a már meglévő genetikai megőrzésre szolgáló területek fejlesztését, illetve újabbak létrehozását. A pályázat keretében az alábbi tevékenységekre lehet vissza nem térítendő támogatást igényelni:

1.) In situ génmegőrzési módok esetében:

- a) erdészeti génrezervátumok létesítése
- b) magtermesztésre kijelölt törzsállományok létesítése

2.) Ex situ génmegőrzési módok esetén:

- a) juvenilis formában, genotípus gyűjtemény létesítése
- b) oltvány formában, genotípus gyűjtemény létesítése
- c) faalakú formában utódnemzedék, származás, család gyűjtemény létesítése
- d) faalakú formában genotípus gyűjtemény létesítése

3.) Erdészeti faanyagtermelő növények törzsültetvényei:

- a) vegetatív szaporítású fajok, fajták, szuperelit fokozatú anyatelepeinek létesítése
- b) vegetatív szaporítású fajok, fajták elit fokozatú anyatelepeinek létesítése
- c) generatív szaporítású fajok, fajták magtermesztő ültetvényeinek létesítése

4.) Megőrzésre érdemes genetikai erőforrások felmérése, dokumentálása, nemzeti nyilvántartásba vétele

Fenti tevékenységekhez az alábbi kiegészítő tevékenységek társíthatók és jogosultak még támogatásra.

Kötelezően megvalósítandó, önállóan nem támogatható tevékenységek

- Molekuláris genetikai vizsgálatok fekete nyár (*Populus nigra*) faj esetében.
- Szokásostól eltérő talaj előkészítés a *generatív szaporítású fajok, fajták magtermesztő ültetvényeinek létesítése* esetén.

Választható, önállóan nem támogatható tevékenységek

- Szokásostól eltérő **talaj előkészítés** a felhívás 3.1.1.2 fejezet 2. b), c), d), pontjai esetében amennyiben a tevékenység az Országos Erdőállomány Adattárban az erdőről, az erdő védelméről és az erdőgazdálkodásról szóló 2009. évi XXXVII. törvény 16. § (6) bekezdése alapján nyilvántartott erdőrészlet területén valósul meg
- **Kerítés létesítése** a felhívás 3.1.1.2. fejezet 1.a), b), 2. b), c), d), 3 b), pontjai esetében.

A támogatási kérelmeket 2017. április 28.-tól folyamatosan lehet benyújtani egészen **2019. március 29.-ig**. A kérelmek elbírálása szakaszosan történik.

VP5-8.3.1-17 Az erdőgazdálkodási potenciálban okozott erdőkárok megelőzése

Mivel a klímaváltozás jelentős és egyre fokozódó abiotikus kockázatokat jelent, Magyarországon is egyre gyakoribbá váltak a száraz, aszályos évek – ezáltal a tűzveszély is jelentősen növekedett. Az erdőgazdálkodás biztonsága érdekében szükséges fokozott figyelmet fordítani az erdőtüzek kialakulásának megelőzésére – a pályázati felhívás ehhez biztosít megfelelő támogatást.

A felhívás keretében az alábbi tevékenységek támogathatóak:

1.) Tűzpászták esetén:

- a) „A” típusú keskeny tűzpászta kialakítása vagy fenntartása;
- b) „B” típusú járható tűzpászta kialakítása vagy fenntartása;
- c) „C” típusú széles tűzpászta kialakítása vagy fenntartása.

2.) Víznyerőhely esetén:

- a) „A” típusú víznyerőhely kialakítása:
  - aa) vízzáró talaj alkalmazása;
  - ab) egyéb szigetelés alkalmazása.
- b) „B” típusú víznyerőhely kialakítása:
  - ba) vízzáró talaj alkalmazása;
  - bb) egyéb szigetelés alkalmazása.
- c) „C” típusú víznyerőhely kialakítására:
  - ca) vízzáró talaj alkalmazása;
  - cb) egyéb szigetelés alkalmazása.

3.) Fenyő fő-fafajáj állományok tisztításából származó fenyő tisztítási anyag eltávolítása.

4.) Tuskó sorok lehordásának támogatása.

A támogatási kérelmeket 2017. április 3.-tól folyamatosan lehet benyújtani egészen **2019. április 3.-ig**. A kérelmek elbírálása szakaszosan történik.

VP5-8.4.1.-16 Az erdőgazdálkodási potenciálban okozott erdőkárok helyreállítása

A támogatás célja az erdőtüzek vagy egyéb természeti katasztrófák – az éghajlatváltozással összefüggő eseményeket is beleértve – és a katasztrófaesemények által károsított erdőgazdálkodási potenciál helyreállítása. Csak olyan káresemények esetén igényelhető a támogatás, ahol korábban a gazdálkodó vagy a szakszemélyzet eleget tett a 153/2009. (XI. 13.) FVM rendelet (a továbbiakban: Vhr.) 37. § szerint előírt bejelentési kötelezettségének, és a károsodás mértéke az illetékes fővárosi és megyei kormányhivatal Földművelésügyi és Erdőgazdálkodási Főosztálya (az erdészeti hatóság) által igazoltan eléri a meghatározott mértéket.

A felhívás keretében az alábbi tevékenységek támogathatóak:

A támogatás az Evt. hatálya alá tartozó a 16. § (6) bekezdésében meghatározott területeken vehető igénybe a felhívásban meghatározott részletes szakmai feltételek szerint.

A támogatás az erdőgazdálkodási potenciál esetében az alábbiak szerint épül fel:

- a. helyreállítási alaptámogatás,
- b. kiegészítő támogatás.

Az Országos Erdőállomány Adattár adatai alapján kiegészítő támogatás adható a következő tevékenységek elvégzésére:

- 10 fokot meghaladó lejtésű területen padka létesítése; vagy
- 15 fokot meghaladó lejtésű területen rőzsefonat vagy talajfogó gát létesítése.

A kiegészítő támogatás önállóan nem, csak az alaptámogatással együtt vehető igénybe.

Nem igényelhető támogatás:

- törevágással, sarjaztatással történő erdő-helyreállítással,
- karácsonyfatelepre, díszítőgallytelepre;
- fás szárú energetikai célú ültetvényre;
- 15 évnél rövidebb vágáskorú faállományra;
- az árvíz által az Erdőrendezési Szabályzatról szóló 88/2000. (XI. 10.) FVM rendelet alapján készült Erdőrendezési útmutató szerinti, „nagyon mély és mély fekvési besorolású ártéren” keletkezett kár után
- Magyar Állam tulajdonában és a Honvédelmi Minisztérium kezelésében lévő lő-, és gyakorlóterületére.

A támogatási kérelmeket – amelyek egyben kifizetési igénylésnek is minősülnek – minden évben az **egységes kérelem** keretében lehet benyújtani. Támogatást igénylő a felhívásban meghatározott feltételek alapján a káresemény bekövetkeztét követő **két naptári éven belül**, a tevékenység erdőrészletenkénti maradéktalan megvalósítását követően jogosult a támogatási kérelem benyújtására. Ettől a határidőtől abban az esetben lehet eltérni, ha az erdészeti hatóság a Vhr. 29. § (5) bekezdésére való hivatkozással – **kizárólag jelentős mértékű abiotikus károsítás bekövetkezése miatt** – határozatban rögzíti, hogy a Vhr. 28. § (1) bekezdésben meghatározott határidőn belül, az erdőgazdálkodónak nem felróható okból **a felújítási kötelezettségének nem tudott eleget tenni** és egyúttal számára engedélyezte a felújítás megkezdésére vonatkozó határidő kitolását.

VP-5-8.6.2-16 Erdei termelési potenciál mobilizálását szolgáló tevékenységek

A felhívás célja az erdők gazdasági értékének növelése olyan erdészeti beavatkozásokkal, amelyek által az erdők nagyobb mértékben képesek ellátni gazdasági értékteremtő funkciójukat. Ide kell érteni azokat a beavatkozásokat is, amelyek hatásai nem azonnal, hanem a jövőben várható fahasználatok során tapasztalhatók.

A felhívás keretében az alábbi tevékenységek támogathatóak:

- a) kézi befejezett ápolás, gépi befejezett ápolás;
- b) tisztítás fahasználat;
- c) magas törzsnyesés (5m), kihordás, sorba rendezés, vagy aprítás.

Támogatási kérelmet az alábbi időszakokban lehet(ett) benyújtani:

- 2016. április 15-től – május 16-ig
- 2017. március 1-től – március 31-ig
- **2018. február 1-től – február 28-ig.**

VP4-8.5.2.-17 Az erdei ökoszisztémák térítésmentesen nyújtott közjóléti funkcióinak fejlesztése

A felhívás célja, hogy a magyar erdők közjavainak ingyenes elérhetőségének lehetősége jelentősen bővüljön. A felhívás keretében az alábbi tevékenységek támogathatóak:

A) **erdei pihenőhely kialakítása vagy továbbfejlesztése:** jellemzően gyalogos kirándulás vagy gyalogtúra során rövid pihenésre szolgáló, közúton jellemzően nem megközelíthető, kisebb közjóléti berendezés-együttes,

B) **erdei kirándulóhely és településkörnyéki kirándulóhely kialakítása vagy továbbfejlesztése:** intenzíven látogatott, huzamosabb ott tartózkodást biztosító vagy kirándulási célt szolgáló, többfunkciós közjóléti berendezés-együttes, amely a kirándulók számára pihenési, rekreációs lehetőség is biztosít.

Mindkét célterületen **kizárólag korlátozásmentesen és ingyenesen** igénybe vehető eszközök és létesítmények támogathatók, amelyeket a kedvezményezettek kötelesek **5 éven keresztül** úgy **fenntartani**, hogy **térítésmentesen** igénybe vehetők legyenek. Egy támogatási kérelmet egy vagy akár mindkét célterületre is be lehet nyújtani.

A támogatási kérelmeket 2017. május 31.-től folyamatosan lehet benyújtani egészen **2019. március 29.-ig**. A kérelmek elbírálása szakaszosan történik.

VP5-8.6.1-17 Erdészeti technológiákra, valamint erdei termékek feldolgozására és piaci értékesítésére irányuló beruházások

A felhívás célja az erdőgazdálkodás hatékonyságának javításához és a természetközeli gazdálkodási módok elterjedéséhez szükséges eszközök és géppark kialakításának ösztönzése, valamint az erdei termékek és melléktermékek gazdasági hasznosításához szükséges **elsődleges feldolgozást** szolgáló gépek és berendezések biztosítása, beleértve a **lokális megújuló energia rendszer kiszolgálását**, faipari feldolgozás előkészítését szolgáló gépeket, technológiát is.

A felhívás keretében az alábbi tevékenységek támogathatóak **önállóan**:

Az erdőgazdálkodás hatékonyságának javításához szükséges, a felhívás 4. számú mellékletében felsorolt gépek, eszközök beszerzése:

- I. Erdőgazdálkodásban használt gépek, eszközök beszerzése
- II. Fatermékek felkészítését szolgáló gépek beszerzése
- III. Erdei gomba, gyógynövény és vadgyümölcs feldolgozását vagy tárolását szolgáló fejlesztés.

Fenti tevékenységekhez kapcsolódóan az alábbi tevékenységek támogathatók még, **nem önállóan**:

- Tájékoztatással, nyilvánossággal kapcsolatos kötelezettségek teljesítése. **(kötelező)**
- Projekt-előkészítés, projekt-menedzsment. **(választható)**

A támogatási kérelmeket 2017. június 1.-től folyamatosan lehet benyújtani egészen **2017. december 4.-ig**. A kérelmek elbírálása szakaszosan történik. **A felhívás 2017. augusztus 28.-án a kötelezettségvállalási keret kimerülése miatt felfüggesztésre került.**

ERDÉSZETI TÁMOGATÁSRA JOGOSULTAK MÁTRIXA

A táblázatban X-szel jelöltük azokat, akik az adott felhívás esetében **jogosultak** a támogatást igénybe venni.

	50% vagy afölötti <u>állami</u> tulajdonú erdőgazdálkodó, központi költségvetési szerv	Magánjogi erdőgazdálkodó	Jogszerű földhasználó	Megjegyzés
VP4-12.2.1-16 Natura 2000 erdőterületeknek nyújtott kompenzációs kifizetések		X		
VP5-8.2.1-16 Agrár-erdészeti rendszerek létrehozása			X	Magánjogi földhasználók, települési önkormányzatok és társulásaik vehetik igénybe.
VP5- 8.1.1-16 Erdősítés támogatása			X	Jogosultsági feltételeknek meg kell felelni.
VP4-15.1.1-17 Erdő-környezetvédelmi kifizetések		X		<u>Támogatásra jogosult még:</u> települési önkormányzatok, amennyiben állami tulajdonban lévő erdő erdőgazdálkodója.
VP5- 8.5.1.-16 Az erdei ökoszisztémák ellenálló képességének és környezeti értékének növelését célzó beruházások	X	X		Jogosultsági feltételeknek meg kell felelni. Többségi állami tulajdon esetén a kormány előzetes hozzájárulása kell.
VP4-15.2.1.1-16 Erdészeti genetikai erőforrások megőrzése	X	X		<u>Támogatásra jogosult még:</u> az erdészeti szaporítóanyagokról szóló 110/2003. (X.21.) FVM rendelet 1.§ (3) bekezdés c) pontja alapján nyilvántartásba vett erdészeti szaporítóanyag termelők , és a közjogi szervezetek . Többségi állami tulajdon esetén a kormány előzetes hozzájárulása kell.
VP4-15.2.1.2-17 Erdészeti genetikai erőforrások fejlesztése	X	X		<u>Támogatásra jogosult még:</u> az erdészeti szaporítóanyagokról szóló 110/2003. (X.21.) FVM rendelet 1.§ (3) bekezdés c) pontja alapján nyilvántartásba vett erdészeti szaporítóanyag termelők , és a közjogi szervezetek . Többségi állami tulajdon esetén a kormány előzetes hozzájárulása kell.

VP5-8.3.1-17 Az erdőgazdálkodási potenciálban okozott erdőkárok megelőzése	X	X		
VP5-8.4.1.-16 Az erdőgazdálkodási potenciálban okozott erdőkárok helyreállítása	X	X		
VP-5-8.6.2-16 Erdei termelési potenciál mobilizálását szolgáló tevékenységek		X		Támogatásra jogosult még: önkormányzati erdőgazdálkodók.
VP4-8.5.2.-17 Az erdei ökoszisztémák térítésmentesen nyújtott közjóléti funkcióinak fejlesztése	X	X		
VP5-8.6.1-17 Erdészeti technológiákra, valamint erdei termékek feldolgozására és piaci értékesítésére irányuló beruházások	X	X		Támogatásra jogosult még: önkormányzati erdőgazdálkodók, mikrovállalkozások, erdészeti szolgáltató vállalkozások. A támogatást igénylők körére vonatkozó részletes feltételeket a pályázati felhívás 4.1. fejezete tartalmazza.

EGYÉB RELEVÁNS TÁMOGATÁSOK

VP4-16.5.1-17 A fenntarthatóságot célzó tájgazdálkodás, terület- és tájhasználat váltás együttműködései

A felhívás célja egy vízvisszatartáson alapuló tájgazdálkodás kialakításának támogatása. A vízvisszatartáson alapuló tájgazdálkodás lényege, hogy a vízbő időszakok vízfeleslegét a területen térben máshol vagy időben később hasznosítható vízkészletekké alakítsa át. A gazdaság, a lakosság, az ökológiai rendszer fenntartása szempontjából egyaránt fontos a vízjárás szélsőségeinek enyhítése és a vízháztartás kiegyenlítése. A felhívásra erdőgazdálkodók és/vagy mezőgazdasági termelők által alkotott, **legalább 5 tagú konzorciumok** pályázhatnak. A konzorciumi tagok nem minősülhetnek kapcsolt vállalkozásnak.

A felhívás keretében a kötelezően megvalósítandó tevékenységek a **vízvisszatartás** és a **vízvisszatartás utáni területhasznosítás**, melyekhez a felhívásban további kötelezően, illetve választhatóan megvalósítandó önállóan nem támogatható tevékenységek kapcsolódnak (például: zöld pont rendszer).

A támogatási kérelmeket 2017. június 1.-től folyamatosan lehet benyújtani egészen **2018. július 2.-ig**. A kérelmek elbírálása szakaszosan történik.

ÚMVP jogcímrendeletek VP felhívásoknak való megfeleltetése

ÚMVP-s jogcímrendelet	VP felhívás
61/2009. (V. 14.) FVM rendelet az Európai Mezőgazdasági Vidékfejlesztési Alapból nyújtott agrár-környezetgazdálkodási támogatások igénybevételének részletes feltételeiről	VP4-10.1.1-15 Agrár-környezetgazdálkodási kifizetés
	VP4-10.1.1-16 Agrár-környezetgazdálkodási kifizetés
	VP4-11.1.-11.2.-15. Ökológiai gazdálkodásra történő áttérés, ökológiai gazdálkodás fenntartása
128/2007. (X. 31.) FVM rendelet az Európai Mezőgazdasági Vidékfejlesztési Alapból a Natura 2000 gyepterületeken történő gazdálkodáshoz nyújtandó kompenzációs támogatás részletes szabályairól	VP4-12.1.1-16 - Natura 2000 mezőgazdasági területeknek nyújtott kompenzációs kifizetések
41/2012. (IV. 27.) VM rendelet az Európai Mezőgazdasági Vidékfejlesztési Alapból a Natura 2000 erdőterületeken történő gazdálkodáshoz nyújtandó kompenzációs támogatás részletes szabályairól	VP4-12.2.1-16 - Natura 2000 erdőterületeknek nyújtott kompenzációs kifizetések
33/2008. (III. 27.) FVM rendelet az Európai Mezőgazdasági Vidékfejlesztési Alapból nem termelő mezőgazdasági beruházásokhoz nyújtandó támogatások részletes feltételeiről	VP4-4.4.1-16 Élőhelyfejlesztési célú nem termelő beruházások

25/2007. (IV. 17.) FVM rendelet az Európai Mezőgazdasági Vidékfejlesztési Alapból a kedvezőtlen adottságú területeken történő gazdálkodáshoz nyújtandó kompenzációs támogatások részletes szabályairól	VP4-13.2.1.-16 - Kompenzációs kifizetések természeti hátránnyal érintett területeken
124/2009. (IX. 24.) FVM rendelet az Európai Mezőgazdasági Vidékfejlesztési Alapból az erdő-környezetvédelmi intézkedésekhez nyújtandó támogatások részletes feltételeiről	VP4-15.1.1-17 Erdő-környezetvédelmi kifizetések
139/2009. (X. 22.) FVM rendelet az Európai Mezőgazdasági Vidékfejlesztési Alapból az erdőszerkezet átalakításához nyújtandó támogatások részletes feltételeiről	VP5- 8.5.1.-16 Az erdei ökoszisztémák ellenálló képességének és környezeti értékének növelését célzó beruházások
88/2007. (VIII. 17.) FVM rendelet az Európai Mezőgazdasági Vidékfejlesztési Alapból a mezőgazdasági területek erdősítéséhez nyújtandó támogatás igénybevételeinek részletes szabályairól	VP5- 8.1.1-16 Erdősítés támogatása
46/2009. (IV. 16.) FVM rendelet az Európai Mezőgazdasági Vidékfejlesztési Alapból az agrár-erdészeti rendszerek mezőgazdasági földterületeken történő első létrehozásához nyújtandó támogatás igénybevételeinek részletes szabályairól (NINCS MÁR HATÁLYBAN!)	VP5-8.2.1-16 Agrár-erdészeti rendszerek létrehozása
41/2014. (IV. 8.) VM rendelet az Európai Mezőgazdasági Vidékfejlesztési Alapból az erdőterületeket érintő tűzkárok megelőzéséhez nyújtandó támogatások részletes feltételeiről (NINCS MÁR HATÁLYBAN!)	VP5-8.3.1-17 Az erdőgazdálkodási potenciálban okozott erdőkárok megelőzése
32/2008. (III. 27.) FVM rendelet az Európai Mezőgazdasági Vidékfejlesztési Alapból az erdészeti potenciál helyreállítására nyújtandó támogatások igénybevételeinek részletes szabályairól	VP5-8.4.1.-16 Az erdőgazdálkodási potenciálban okozott erdőkárok helyreállítása
66/2013. (VII. 29.) VM rendelet az Európai Mezőgazdasági Vidékfejlesztési Alapból az erdei közjóléti létesítmények megvalósításához nyújtandó támogatások részletes feltételeiről	VP4-8.5.2.-17 Az erdei ökoszisztémák térítésmentesen nyújtott közjóléti funkcióinak fejlesztése
144/2008. (XI. 7.) FVM rendelet az Európai Mezőgazdasági Vidékfejlesztési Alapból az erdészeti célra használt géppark fejlesztéséhez és korszerűsítéséhez	VP5-8.6.1-17 Erdészeti technológiákra, valamint erdei termékek feldolgozására és piaci értékesítésére irányuló beruházások

nyújtandó feltételeiről	támogatások	részletes	
25/2012. (III. 20.) VM rendelet az Európai Mezőgazdasági Vidékfejlesztési Alapból a fiatal erdők állományneveléséhez nyújtandó támogatások részletes feltételeiről HATÁLYBAN!	(NINCS	MÁR	VP-5-8.6.2-16 Erdei termelési potenciál mobilizálását szolgáló tevékenységek

KÖLCSÖNÖS MEGFELELTETÉS

Az Európai Unió 2007-es Közös Agrárpolitikájának reformja keretében került átalakításra az agrár- és vidékfejlesztési támogatások rendszere. A legfontosabb célkitűzés, amit a folyamatos változással el akarnak érni, hogy a mezőgazdasági termelők minél gyorsabban tudjanak alkalmazkodni a változó piaci körülményekhez, a lakosság egészséges környezetben éljen, a fogyasztók pedig megfelelő, sőt magas minőségű élelmiszerhez jussanak.

A **Kölcsönös Megfeleltetés (KM)** rendszer alapvető előírásokat foglal magába a KAP-ban a környezetre, az éghajlatváltozásra, a földterület jó mezőgazdasági és környezeti állapotára, a közegészségügyre, az állat- és növényegészségügyre és az állatjólétre vonatkozóan. A KM a fenntartható mezőgazdaság megteremtéséhez kíván hozzájárulni annak elérése révén, hogy a **gazdálkodók tudatában legyenek annak, hogy az említett alapvető előírásokat be kell tartani.** Mindezek mellett ahhoz is hozzá kíván járulni, hogy a környezetre, a közegészségügyre, az állat- és növényegészségügyre és az állatjólétre vonatkozó szakpolitikákkal való nagyobb fokú összhang kialakítása révén a KAP jobban megfeleljen a társadalmi elvárásoknak.

Aki földet művel, állatot tart, illetve a földműveléssel, állattartással összefüggő tevékenységet folytat, azok számára általános kötelezettség a különböző **szakhatósági előírások betartása, függetlenül attól, hogy támogatást vesznek-e igénybe.** Példaként megemlítve: ha valaki földtulajdonnal rendelkezik, akkor is védekeznie kell a parlagfű ellen, ha egyébként nem részesül semmilyen támogatásban.

Amennyiben a földművelők, állattartók **közösségi forrásokból tevékenységükhöz támogatást vesznek igénybe** számukra szintén kötelező az úgynevezett szakhatósági előírások betartása. A különbség csak az, hogy az utóbbi esetben a Magyar Államkincstár az érintettnél **üzemi szinten vizsgálja** a rendelkezések betartását és a jogkövetkezményeket is üzemi szinten állapítják meg. Pontosan emiatt a kölcsönös megfeleltetés hatálya alá tartozó ellenőrzések jelentős részét is **ugyanaz a hatóság végzi,** amely egyébként az adott szakterületen eljár.

2015-től több szempontból egyszerűsödött a KM rendszere. A korábbi **helyes mezőgazdasági és környezeti állapotra (HMKÁ)** vonatkozó előírások és a **jogszabályba foglalt gazdálkodási követelmények (JFGK)** egy struktúrába kerültek témacsoportonként felosztva a könnyebb átláthatóság miatt.

Mely támogatásokat érinti a Kölcsönös Megfeleltetés rendszere

1305/2013/EU rendelet 17. cikk (1) bekezdés d) pontja, 21. cikke (1) bekezdésének a) és b) pontja, 28–31. cikke, 33. és 34. cikke szerint

- Erdősítés támogatása
- Agrár-erdészeti rendszerek létrehozása
- Agrár-környezetgazdálkodási kifizetés
- Ökológiai gazdálkodásra történő áttérés, Ökológiai gazdálkodás fenntartása

- Natura 2000 mezőgazdasági területeknek nyújtott kompenzációs kifizetések
- Natura 2000 erdőterületeknek nyújtott kompenzációs kifizetések
- Kompenzációs kifizetések természeti hátránnyal érintett területeken
- A tejágazat szerkezetátalakítását kísérő állatjóléti támogatás
- Erdő-környezetvédelmi kifizetések

1307/2013/EU rendelet I. melléklete szerint

- Egységes területalapú támogatás
- Az éghajlat és a környezet szempontjából előnyös mezőgazdasági gyakorlatra vonatkozóan nyújtott támogatás (**Zöldítés**)
- A fiatal mezőgazdasági termelők részére nyújtott támogatás

Termeléshez kötött támogatások

- anyajuh tartás támogatása
- anyatehén tartás támogatása
- hízottbika-tartás támogatása
- tejhasznú tehéntartás támogatása
- rizstermesztés támogatása
- cukorrépa termesztés támogatása
- zöldségnövény termesztés támogatása
- ipari zöldségnövény termesztés támogatása
- intenzív és extenzív gyümölcsstermesztés támogatása
- szemes fehérjetakarmány-növény termesztés támogatása
- szálas fehérjetakarmány-növény termesztés támogatása
- ipari olajnövény termesztés támogatása

1308/2013/EU rendelet 46. cikke szerinti

- Szőlőültetvények szerkezet-átalakítása és átállítása

A Kölcsönös Megfeleltetés követelményei

Helyes Mezőgazdasági és Környezeti Állapot (HMKÁ)

A HMKÁ előírásai a következő gazdálkodási területekre terjednek ki:

- Vízvédelmi sávokra vonatkozó előírások
- Öntözési célú vízhasználat csak érvényes vízjogi üzemeltetési engedély alapján végezhető
- Felszín alatti vizek szennyezésére vonatkozó előírások
- Minimális talajborítottságra vonatkozó előírások
- Erózió korlátozására vonatkozó termőhely-specifikus minimális földgazdálkodással kapcsolatos előírások *(szőlőültetvények esetében teraszok megőrzése, 12%-osnál nagyobb lejtésű területeken bizonyos növénykultúrák termesztésének korlátozása)*
- A talaj szervesanyag-tartalmának fenntartására vonatkozó előírások *(vetésváltás követelményei, égetési tilalom)*
- A védett tájképi elemek *(gémeskutak, kunhalmok, fa- és bokorcsoportok, magányos fák, kis kiterjedésű tavak)* megőrzése.

A gyakorlatban fontos felhívni a figyelmet arra, hogy azokon a – **támogatható területen lévő** – parcellákon is be kell tartani a kölcsönös megfeleltetésre vonatkozó követelményeket, így a HMKÁ előírásokat is, **amelyekre a kérelmező nem kért támogatást**. Az előírások a gazdaság teljes területére vonatkoznak.

A vetésváltásra vonatkozó előírásokat akkor is be kell tartani, ha **változik a terület földhasználója**, kedvezményezettje.

Az alábbiakban felsorolás szintjén megemlítjük a **jogszabályba foglalt gazdálkodási követelményeket**. Azokban az esetekben, ahol a JFGK-k kifejezetten relevánsak a Natura 2000 területek megőrzése szempontjából, részletesen ismertetjük a kritériumrendszert.

JFGK 1 – A vizek mezőgazdasági eredetű nitrátszennyezés elleni védelme

A szabályozás célja a nitrátérzékeny területeken a mezőgazdasági forrásokból származó nitrátok által okozott vagy indukált vízszennyezés csökkentése. **A követelmények minden esetben a nitrátérzékeny területekre vonatkoznak.** A JFGK 1 előírásai a következő témakörökhöz kapcsolódnak:

- Nyilvántartás-vezetés
- A szerves trágya-kijuttatás mennyiségi korlátozása
- Lejtős területen történő trágyázás feltételei
- Hígtrágya kijuttatás feltételei
- Műtrágyázás
- Szerves trágya termőföldön történő tárolása
- Trágyatárolóra vonatkozó előírások
- Silótároló

Legeltetéses állattartás esetén a trágyatároló kapacitását **csak az istállózott időszak hossza alapján kell megállapítani.**

JFGK 2,3 – A vadon élő madarak védelme (JFGK 2), a természetes élőhelyek, valamint a vadon élő állatok és növények védelme (JFGK 3)

A védett állatfajok egyedének zavarására, károsítására, elpusztítására, szaporodásának és más élettevékenységének veszélyeztetésére vonatkozó tilalom, valamint a védett állatfajok lakó-, élő-, táplálkozó-, költő-, pihenő- vagy búvóhelyének lerombolására, károsítására vonatkozó tilalom a **gazdaság teljes területén vizsgálандóк**. Ezek kapcsán a hatóság azt vizsgálja, hogy a helyszíni ellenőrzés időpontjában van-e egyértelmű jele annak, hogy a gazdálkodó megszegte a számára előírt követelményt.

A Natura 2000 területeken – a vonatkozó jogszabályi háttér alapján – az előírásokat akkor is meg kell tartani, ha az ügyfél nem igényel Natura 2000 területre nyújtandó kompenzációs támogatást.

Gyepterületek felülvetése esetén olyan gyepalkotó fajokat kell vetni, ami a területre jellemző gyep társulás alkotó faja, ezáltal a fűhozam növelésével egy időben a gyep természeti értéke is javul.

Ehhez a ponthoz sorolandó az inváziós növényfajok irtása, a gazdaság területének özönnövény mentesen tartása is.

JFGK 4 – Élelmiszer-biztonságra vonatkozó eljárások

JFGK 5 – Egyes hormon- vagy tiroosztikus hatású anyagokra és β -agonistákra vonatkozó felhasználási tilalom az állattenyésztésben

JFGK 6 – A sertések azonosítása és nyilvántartása

JFGK 7 – A szarvasmarhák azonosítása és nyilvántartása

JFGK 8 – A juh- és kecskefélék azonosítása és nyilvántartása

JFGK 9 – Szivacsos agyvelőbántalmak (TSE) elleni védekezés

JFGK 10 – Növényvédő szerek kezelése

A követelmények célja a növényvédelemmel kapcsolatos veszélyek megelőzése, az ember és az állat egészségét, a környezet és a természetvédelmét szolgáló intézkedések biztosításával, illetve a növényvédelemmel összefüggő kémiai biztonságra vonatkozó általános szabályok betartásával (növényvédő szerek).

Előírt követelmények a következő témakörökhöz kapcsolódnak:

- Engedélyezett növényvédő szer felhasználása
- Növényvédő szer felhasználására vonatkozó előírások
- Növényvédő szer felhasználásához szükséges végzettség
- Permetezési napló vezetése
- Nyilvántartás a növényvédő szerekről
- Növényvédő szerek tárolása
- Növényvédő szerek átcsomagolása
- A növényvédő szer kijuttatásra alkalmazott gépek műszaki állapotára vonatkozó előírások.

JFGK 11 – Borjak védelmére vonatkozó minimum követelmények

JFGK 12 – Sertések védelmére vonatkozó minimum követelmények

JFGK 13 – Mezőgazdasági haszonállatok védelmére vonatkozó minimum követelmények

Jogszabályi hivatkozások

Hazai jogszabály

A kölcsönös megfeleltetés körébe tartozó ellenőrzések lefolytatásával, valamint a jogkövetkezmények alkalmazásával kapcsolatos szabályokról szóló 81/2009. (VII. 10.) FVM rendelet

Az egységes területalapú támogatások és egyes vidékfejlesztési támogatások igényléséhez teljesítendő „Helyes Mezőgazdasági és Környezeti Állapot” fenntartásához szükséges feltételrendszer, valamint az állatok állategységre való átváltási arányának meghatározásáról szóló 50/2008. (IV. 24.) FVM rendelet

EU jogszabály

A Bizottság 809/2014/EU, valamint 640/2014/EU rendelete a 1306/2013/EU rendeletnek a kölcsönös megfeleltetéssel összefüggő kontrollrendszerek és igazgatási szankciók megállapításáról.

FÖLDMŰVELÉSÜGYI
MINISZTERIUM

Nyilatkozat

A HUBN20032 Tiszakeszi-morotva kiemelt jelentőségű természetmegőrzési terület Natura 2000 fenntartási terve megfelel az európai közösségi jelentőségű természetvédelmi rendeltetésű területekről szóló 275/2004. (X. 8.) Kormányrendelet 4. §. (4) bekezdésben foglalt tartalmi és formai követelményeknek. A Natura 2000 fenntartási tervet a Natura 2000 fenntartási tervek Szakmai Bizottsága elfogadta.

A HUBN20032 Tiszakeszi-morotva Natura 2000 területre vonatkozó fenntartási tervet, a földművelésügyi miniszter megbízásából, jóváhagyta:

Dr. Rácz András

környezetügyért felelős helyettes államtitkár

Budapest, 2018. április „6 .”